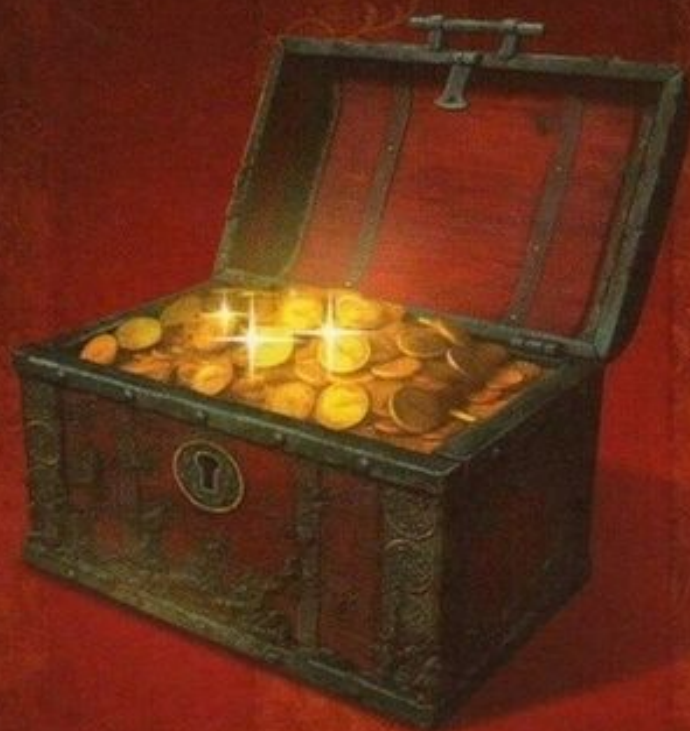

ДЖОРДЖ С.
КЛЕЙСЪН

НАЙ-БОГАТИЯТ ЧОВЕК
— ВЪВ —
БАВИЛОН

— ● ● —
10 ПРИТЧИ ЗА ПАРИТЕ

SKY PRINT

<http://4eti.me>

Джордж С. Клейсън

НАЙ-БОГАТИЯТ ЧОВЕК ВЪВ ВАВИЛОН

10 ПРИТЧИ ЗА ПАРИТЕ

THE RICHEST MAN IN BABYLON

George S. Clason

*Copyright George S. Clason, 1926, 1930, 1931, 1932, 1936, 1937,
1940, 1946, 1947, 1954, 1955;*

All rights reserved

Джордж С. Клейсън, *автор*
Весела Прошкова, *преводач*
Skyprint, 2013

<http://4eti.me>

ISBN: 978-954-39-0088-6

Съдържание

Съдържание	3
Анотация	4
Предговор	5
Глава 1. Човекът, който пожелал да е богат.....	7
Глава 2. Най-богатият човек във Вавилон.....	11
Глава 3. Седем лека за тънка кесия	18
ПЪРВИ ЛЕК: Започнете да пълните кесиите си!	20
ВТОРИ ЛЕК: Контролирайте разходите си!	21
ТРЕТИ ЛЕК: Направете така, че златото ви да се увеличава!	22
ЧЕТВЪРТИ ЛЕК: Внимавайте да не загубите имането си!	23
ПЕТИ ЛЕК: Превърнете жилището си в доходоносно вложение!	24
ШЕСТИ ЛЕК: Подсигурете си доходи и занапред!	25
СЕДМИ ЛЕК: Научете се как да печелите повече!	26
Глава 4. Запознайте се с богинята на сполуката	28
Глава 5. Петте закона богатството	36
ПЪРВИ ЗАКОН НА БОГАТСТВОТО	41
ВТОРИ ЗАКОН НА БОГАТСТВОТО	41
ТРЕТИ ЗАКОН НА БОГАТСТВОТО	41
ЧЕТВЪРТИ ЗАКОН НА БОГАТСТВОТО	42
ПЕТИ ЗАКОН НА БОГАТСТВОТО	42
Глава 6. Лихварят от Вавилон	43
Глава 7. Вавилонската стена	51
Глава 8. Търговецът на камили от Вавилон	54
Глава 9. Глинени плочки от Вавилон	60
ГЛИНЕНА ПЛОЧКА №1	61
ГЛИНЕНА ПЛОЧКА №2	61
ГЛИНЕНА ПЛОЧКА №3	62
ГЛИНЕНА ПЛОЧКА №4	62
ГЛИНЕНА ПЛОЧКА №5	63
Глава 10. Най-щастливият човек във Вавилон.....	66
Кратък преглед на историята на Вавилон.....	76
За автора.....	80

Анотация

„НЕ МОЖЕШ ДА ЗАБОГАТЕЕШ, АКО НЕ ПОЗНАВАШ ПРАВИЛАТА“ – Вероятно подобна мисъл е водела Джордж С. Клейсън докато е работел върху „Най-богатия човек във Вавилон“.

Вавилонските притчи излизат в САЩ през 1926 г. и вече почти цял век историите за лихвари, търговци, бедняци и богаташи помагат на читателите да разберат принципите за натрупване, контролиране и умножаване на парите. Те са пътеводител във финансовия свят за онези, които се чувстват несигурни в него, но могат да бъдат полезни и на опитните съвременни инвеститори. Защото принципите, които движат парите, са винаги едни и същи.

За пръв път прочетох „Най-богатият човек във Вавилон“ преди много години. Нейната философия ми помогна тогава, помага ми и сега.

Мисля, че тази книга трябва да бъде прочетена от всеки, който има амбиция да постигне нещо в живота.

Ван Алън Брадли, “Чикаго дейли нюз”

– Искам да съм състоятелен човек. Да притежавам земи и стадо, хубави одежди и кесията ми да е пълна с монети. За да постигна всичко това съм готов да вложа цялата си сила, цялата си сръчност, целия си ум, но в замяна искам трудът ми да е достойно възнаграден. Пак те питам: какво става с нас? Защо не получаваме полагащия ни се дял от всички удоволствия и хубави вещи, с които разполагат онези, които имат достатъчно злато?

– Плащаш на всички, освен на себе си! Нещастнико, ти работиш за другите! Все едно си роб и се бърхтиш за храната и дрехите, дето ти ги дава господарят! Ако запазваш за себе си една десета от парите, които припечелваш, колко ще си спестил след десет години?

Бива ме да смятам, и веднага отговорих:

– Колкото печеля за една година...

– Вярно е, но не съвсем – прекъсна ме той. – Запомни, че всяка спестена жълтица е като роб, който работи за теб. Всяка медна монета, спечелена от тази жълтица, е нейно дете, което също може да ти служи. Ако искаш да забогатееш, спестеното и неговите деца също трябва да ти носят печалба.

Бъдещето се простира пред теб като път, губещ се в далечината. Напред са планове, които искаш да осъществим... желания, които искаш да удовлетвориш.

За да постигнеш и едното, и другото, трябва да владееш изкуството да печелиш пари. Прилагай на практика финансовите принципи, изложени в следващите страници! Нека те да те предпазят от негодите на безпаричието и да ти осигурят онзи попълноценен и по-щастлив живот, който става възможен, благодарение на пълната кесия.

Също като закона за земното притегляне, тези принципи са универсални и неизменни. Дано и за теб, като за мнозина други, се окажат ключ към пълна кесия, солидни банкови сметки и финансов успех.

Предговор

Преуспяването на нашата нация зависи от финансовото преуспяване на всички ни.

Настоящата книга е посветена на успехите на всеки от нас. Успехът се изразява в постижения – резултат на нашите усилия и на способностите ни. Залог за него е добрата подготовка. Невъзможно е постъпките ни да са по-мъдри от мислите, които са ги продиктували. Невъзможно е мислите ни да са по-мъдри от разума, в който са възникнали

Книгата с лекове против празна кесия с право е наречена „Справочник за постигане на финансова стабилност“. Каквата всъщност е и целта ѝ: да вдъхне на всички, стремящи се към финансов успех, проникателност, която ще им помогне да спечелят пари, да ги запазят и да направят така, че излишните средства да им помогнат да печелят още пари.

След малко ще се пренесем във Вавилон – люлката, в която са закърмени основните принципи на финансите; принципи, които сега се признават и прилагат по целия свят.

На онези, които за пръв път ще разгърнат настоящата книга, авторът от сърце пожелава на страниците ѝ да открият същото вдъхновение за увеличаване на банковите сметки, за по-голям икономически успех и за разрешаване на сложни лични финансови проблеми, за което съобщават въодушевени читатели от целия свят.

Авторът използва възможността да изрази благодарността си на хората на ръководни длъжности, които така щедро разпространяваха книгата сред своите приятели, родственици, подчинени и колеги. Няма нищо по-ценно от подкрепата на практични хора, които оценяват принципите, описани в нея, защото самите те са постигнали големи успехи чрез прилагането им.

Вавилон се е превърнал в най-богатия град в древния свят, защото жителите му са били най-богатите за времето си. Те са знаели цената на парите. Спазвали са солидни икономически принципи за печелене на пари, за запазване на придобитото и за умението да се направи така, че парите да донесат още пари. Осигурили са си онова, за което всички мечтаем: доходи за в бъдеще.

Дж. С. К.

ПАРИТЕ СА СРЕДСТВОТО, ЧРЕЗ КОЕТО СЕ ИЗМЕРВАТ УСПЕХИТЕ НИ В ТОЗИ СВЯТ.

ПАРИТЕ ДАВАТ ВЪЗМОЖНОСТ ДА СЕ РАДВАМЕ НА НАЙ-ХУБАВОТО, ПРЕДЛАГАНО ОТ СВЕТА.

ПАРИТЕ СТИГАТ НА ОНЕЗИ, КОИТО РАЗБИРАТ ЕЛЕМЕНТАРНИТЕ ЗАКОНИ, УПРАВЛЯВАЩИ ПРИДОБИВАНЕТО ИМ.

ДНЕС ПАРИТЕ СЕ ПОДЧИНЯВАТ НА СЪЩИТЕ ЗАКОНИ, КОИТО СА ГИ УПРАВЛЯВАЛИ ПРЕДИ ШЕСТ ХИЛЯДОЛЕТΙΑ, КОГАТО ПО УЛИЦИТЕ НА ВАВИЛОН СЕ ДВИЖЕЛИ ТЪЛПИ ОТ СЪСТОЯТЕЛНИ ХОРА.

Глава 1.

Човекът, който пожелал да е богат

Майсторът на колесници Банзир бил изпаднал в отчаяние. Седял на ниската стена, ограждаща имота му, и печално се взирал в скромната си къща и в работилницата си под навеса, където стояла недовършена колесница.

Жена му често заставала на прага на отворената врата. Поглеждала го крадешком, което му напомняло, че храната им е на привършване и, че е крайно време да се хване за работа – да чука, да сече, да полира и да боядисва, да опъне щавената кожа върху колелата, за да завърши колесницата и да си получи парите от богаташа, който му я поръчал.

Въпреки това здравият и мускулист човек не помръдвал от мястото си. Не се отличавал с много остър ум, затова от няколко минути си блъскал главата над проблем, чието решение му убягвало. Жаркото слънце, характерно за долината на Ефрат, безмилостно напичало. По челото на Банзир избивала пот и се стичала на струйки по косматите му гърди.

Зад къщата му се издигала високата стена, заобикаляща двореца на царя. В близост изрисуваната кула на храма на Бел пронизвала небето. В сравнение с това великолепие домът му и още много други къщи изглеждали занемарени. Такъв бил Вавилон – смесица от блясък и нищета, от невероятно богатство и неопикуема бедност, хаотично разположени в града, опасан от високите стени.

Ако Банзир си направел труда да се обърне, щял да види как громолящите колесници на богатшите си проправят път по улицата, избутвайки встрани и търговците, обути в сандали, и босоногите просяци. Дори богатите обаче, били принудени да отбият встрани, за да дадат път на дългите процесии от роби – носачи на вода, изпълняващи заповед на царя; всеки носел тежък мях, пълен с вода за поливане на висящите градини.

Банзир бил прекалено угрижен заради материалното си затруднение и не обръщал внимание на шумотевицата на града, кипящ от живот. Неочаквано чул звуците на лира, които го изтръгнали от размислите. Обърнал се и видял благото, усмихнато лице на най-добрия си приятел – музиканта Коби, който го поздравил многословно:

– Дано боговете изсипят върху теб рога на изобилието, верни ми друже. Макар че, като те гледам, май вече са били толкова щедри, че не ти се налага да работиш. Сърцето ми ликува заради късмета ти. Нещо повече – дори бих го споделил с теб. Ще бъдеш ли тъй добър да бръкнеш в кесията си, която сигурно е пълна, иначе ти щеше да се трудиш в работилницата си, да извадиш само две жълтици и да ми ги заемеш, докато свърши тазвечерното празненство на големците? Ще ти ги върна, преди да ти потрябват.

– Ако имах две жълтици – кисело отвърнал Банзир, – нямаше да ги заема никому, дори на теб, дете си ми пръв приятел, защото щяха да са цялото ми богатство. Никой не заема цялото си богатство дори на най-близките си.

– Какво говориш? – изненадано възкликнал Коби. – Нямаш нищо в кесията, а си се разположил като статуя на този зид? Защо не довършиш колесницата? Как иначе

ще задоволиш изискания си вкус? Неузнаваем си, приятелю мой. Къде е безкрайната ти енергия? Нещо тревожи ли те? Да не би боговете да са ти изпратили беди?

– Да, май боговете ме наказват – кимнал Банзир. – Първо ми се присъни нещо безсмислено: в съня си бях богаташ. На пояса ми висеше красива кесия, натежала от монети: медни, които безгрижно подхвърлях на просящите, сребърници, които изхарчих за премени на жена ми и за себе си, и жълтици, които ми вдъхваха увереност за бъдещето и не се страхувах да пръскам на воля сребърниците. Бях доволен, все едно се намирах на седмото небе! Ако можеше да ме видиш, нямаше да познаеш отрудения си приятел. И жена ми нямаше да познаеш, тъй гладко беше лицето ѝ, сияещо от щастие. Бръчките ѝ се бяха заличили, отново беше усмихнатата невеста от първите години на брака ни.

– Да, хубав сън ще да е бил – съгласи се Коби. – Едно обаче не проумявам: уж ти е било приятно и хубаво, пък сега си се начумерил и стърчиш на зида. Защо?

– Защо ли? Защото като се събудих и се сетих, че кесията ми е празна, ми докривя, обзе ме негодувание. Искаш ли да го обсъдим? Понеже ние с теб се возим в една лодка, както казват моряците. В юношеството си заедно ходехме при свещениците, за да ни научат на мъдрост. Като поотраснахме, споделяхме младежките лудории. Вече сме зрели мъже и пак си оставаме първи приятели. Бяхме верни поданици на нашия владетел. Доволни бяхме, че можем да се трудим здраво и на воля да харчим припечеленото. То никак не беше малко, обаче друго ме гризе отвътре: че за да познаеш радостта от богатството, трябва да го сънуваш. Да му се не види! Нима приличаме на глупавите овце? Живеем в най-богатия град на света. Пътешествениците разправят, че няма втори като него. Заобиколени сме от разкош и изобилие, обаче нямаме пукната пара. След като цял живот си се претрепвал от работа, верни ми приятелю, кесията ти е празна и ме питаш дали ще ти заема две жълтици до след празненството на големците. Какво ти отговарям аз? Казвам ли: „Ето ти моята кесия, на драго сърце ще разделя с теб каквото има вътре?“ Нищо подобно. Признавам ти, че и моята е празна. Какво става с нас? Защо не можем да спечелим повече сребро и злато, отколкото харчим за храна и за дрехи? – Банзир въздъхнал, после продължил: – Ами синовете ни? Не вървят ли и те по нашите стъпки? И те ли като нас са обречени да живеят със семействата си сред толкова несметни богатства, а да засищат глада си само с овесена каша и с кисело козе мляко?

– С теб се знаем от дълги години, но за пръв път те чувам да говориш така, Банзир – озадачил се Коби.

– За пръв път от толкова години ми идват такива мисли. От ранни зори до мрак се бяхтих, за да направя най-хубавите колесници, излезли от човешка ръка, като най-наивно се надявах един ден боговете да оценят земните ми дела и да ме възнаградят с голямо богатство. Само че те не го сториха. А сега си давам сметка, че напразно съм се надявал. Затова сърцето ми е натежало от мъка. Искам да съм състоятелен човек. Да притежавам земи и стадо, хубави одежди и кесията ми да е пълна с монети. За да постигна всичко това съм готов да вложа цялата си сила, цялата си сръчност, целия си ум, но в замяна искам трудът ми да е достойно възнаграден. Пак те питам: какво става с нас? Защо не получаваме полагащия ни се дял от всички удоволствия и хубави вещи, с които разполагат онези, които имат достатъчно злато?

– Ех, ще ми се да знаех отговора – въздъхнал Коби. – И аз като теб съм неудовлетворен. Вярно, че като свиря на лирата си, припечелвам по нещичко, но то бързо

се изпарява като дим. Често си блъскам главата и кроя какви ли не планове, та семейството ми да не гладува. А пък да знаеш как мечтая за голяма лира, на която да изсвиря мелодиите, идващи от сърцето ми! Ако я имах, щях да сътворя музика, каквото дори царят не е чувал.

– Да, заслужил си да притежаваш такъв инструмент! Никой във Вавилон не би могъл да го накара да свири толкова мелодично, че да изпълни с радост не само царя, а и самите богове. Само че как ще си я купиш, след като и двамата с теб сме бедни като царските роби? Чуй как дрънчи звънецът. Те идват! – Банзир посочил дългата върволица потни, голи до кръста носачи на вода, които трмаво пристъпвали по тясната улица, тръгваща от реката. Вървели в редици по петима, всеки бил приведен под тежестта на голям мях, пълен с вода.

– Колко снажен е водачът им! – възкликнал Коби и посочил човека със звънца, който не носел товар. – Очевидно е бил големец в родината си.

– Да, много достойни мъже има сред робите – кимнал Банзир. – Достойни като нас. Русокоси великани от север, засмени чернокожи от юг, нисички и мургави хора от близките страни. Крачат заедно от реката до градините и обратно ден след ден, година след година. В живота им няма нито миг щастие, което да очакват с нетърпение. Спят на твърди сламеници, хранят се с безвкусна овесена каша. Дожаля ми за горките хора, Коби.

– И на мен ми е жал. Знаеш ли, туй, дето току-що каза, ме наведе на една мисъл: осъзнах колко малка е разликата между нас и тях, макар ние да се наричаме свободни хора.

– Право казваш, приятелю, колкото и да не ми допадат думите ти. Бива ли до края на дните си да живеем като роби? Работа, работа, само работа! Бъхтим се като тези несретни люде и все сме на ръба на мизерията.

– Дойде ми нещо на ум – промърморил Коби. – Няма ли начин да разберем как другите се сдобиват със злато и да правим като тях?

Банзир се позамислил, после отвърнал:

– Подозирам, че има някаква тайна, дето е известна само на шепа люде.

– Днес например – продължил Коби – видях стария ни приятел Аркад. Мина покрай мен с позлатената си колесница. В интерес на истината не ме погледна отвисоко, както биха сторили мнозина равни нему с мен, смирения бедняк. Напротив – помахаме ми, та минувачите да видят, че поздравява и приятелски се усмихва на музиканта Коби.

– Говори се, че той е най-богатият човек във Вавилон – замислено промърморил Банзир.

– Д-а-а. При това толкова богат, че самият цар се съветвал с него по въпросите, засягащи хазната... – закимал Коби.

Банзир нетърпеливо го прекъснал:

– Толкова е богат, че ако го срещна късно нощем, може да се изкуша да му отнема дебелата кесия.

– Не говори глупости – скастрил го приятелят му. – Богатството на човека не е в кесията му. Знаеш ли какво ще стане с дебелата кесия, ако в нея непрекъснато не се пускат жълтици? На бърза ръка ще се изпразни. Аркад има постоянни доходи и може да си харчи жълтиците на воля, без да му изтънее кесията.

– Доходи! Да, това е разковничето – възкликнал Банзир. – Ще ми се да имам приходи, които непрекъснато да ми пълнят кесията, независимо дали седя тук, на зида,

или пътешествам из далечни страни. Аркад сигурно знае тайната. Как смяташ, дали ще я довери на човек като мен, дето мозъкът му работи по-мудно?

– Според мен той вече я е доверил на сина си Номазир, който замина за Ниневия. В странноприемницата чух да разправят, че без никаква помощ от баща си станал един от най-богатите люде в онзи град.

– Коби, да си жив и здрав! Наведе ме на интересна мисъл! – възкликнал Банзир и в погледа му заискрила надежда. – Нищо не ми струва да поискам мъдър съвет от добър приятел като Аркад. Няма значение, че кесиите ни са празни като миналогодишното гнездо на сокола. Това само да ни е грижата! До гуша ни дойде да ходим голи и боси сред този разкош. Искаме да забогатеем! Да идем при Аркад и да го попитаме как и ние да си осигурим стабилни приходи.

– Май си получил прозрение, Банзир! Покрай теб ми дойде една мисъл. Проумях защо досега богатството не ни е споходило. Знаеш ли отговора? Защото не сме го търсили! Ти се претрепваше от работа, за да майсториш най-хубавите колесници във Вавилон. Това ти беше целта в живота и ти я постигна. Аз пък мечтаех да стана умел музикант и да свиря омайно на моята лира. И успях.

– Право казваш. Успяхме да постигнем целите си. Боговете ни позволиха да си вършим работата. А сега най-сетне виждаме светлина, ярка като блясъка на изгряващото слънце. Тя ни подканя да научим повече, за да постигнем повече. Като натрупаме нови познания, ще открием почтени начини за осъществяване на нашите желания...

– Да отидем при Аркад още днес! – нетърпеливо го прекъсна Банзир. – Да повикаме и наши приятели от детинство, дето като нас търпят несгоди, та и те да се поучат от мъдростта му.

– Открай време държиш на приятелите си, Банзир, затова ги имаш в изобилие. Да бъде твоето. Ще отидем още днес и ще заведем и другите.

Глава 2.

Най-богатият човек във Вавилон

Някога във Вавилон живеел богаташ на име Аркад. Надлъж и нашир се носела славата на несметното му богатство. Прочут бил и със своята щедрост, отделял много пари за дарения. Щедър бил към семейството си и към себе си, но въпреки това печелел повече, отколкото харчел, и всяка година богатството му се увеличавало.

Веднъж негови приятели от детинство отишли при него. Един от тях му казал:

– Ти, Аркад, си по-голям късметлия от нас. Стана най-богатия човек във Вавилон, докато ние се бяхтехме, за да се прехраним. Можеш да носиш най-скъпите одежди и да заповядаш да ти сервират най-изисканите блюда, докато ние сме доволни, ако осигурим на семействата си прилични дрехи и достатъчно храна да заситят глада си.

Друг продължил:

– А навремето бяхме равни. Обучавахме ни един и същи учител. Участвахме в едни и същи игри. И ти не ни превъзхождаше нито в учението, нито в игрите. И през изминалите години не си бил по-почтен гражданин от нас.

Трети се намесил:

– Нито пък, доколкото ни е известно, си работил по-усърдно или по-всеотдайно от нас. Тогава защо капризната съдба ти е отредила да получаваш най-хубавото от живота, а е обърнала гръб на нас, които заслужаваме същото?

Аркад ги изслушал внимателно и чак тогава отговорил:

– Ако през времето, изминало от детството ни, сте водили мизерно съществуване, то или не сте научили законите за натрупване на богатство, или не ги спазвате. „Капризната съдба“ е кръвожадна богиня, която не дарява никого с вечно щастие. Напротив – съсипва почти всеки, придобил имането си незаслужено, без да се труди. А хората, дето харчат неразумно, наказва да го загубят и да бъдат обсебени от ненаситния си апетит и от желаниа, които не могат да задоволят. От друга страна, хора, към които е била благосклонна, стават скъперници, кътат богатството си и се страхуват да харчат, защото знаят, че са неспособни да си го възвърнат. Страхуват се и да не ги ограбят и се обричат на безсмислен живот, изпълнен с постоянни страдания.

Може би има хора, които ще се възползват от златото, което не са придобили с труд, и това няма да помрачи щастието им. Обаче сигурно са малцина и не познавам нито един, само съм чувал да се говори за подобни люде. Спомнете си за онези, които неочаквано са наследили богатство, и ще се убедите, че е точно така.

Приятелите на Аркад признали, че той има право, и го помолили да им разкаже по какъв начин е забогатял. Той отново подхванал:

– Още на младини се огледах и си набелязах всички прекрасни неща, които ни даряват с щастие и с удовлетворение. И си дадох сметка, че богатството е средство за постигане на още по-голямо щастие и удовлетворение. Богатството е сила. Благодарение на него се постига почти всичко. Можеш да обзаведеш къщата си с най-скъпите мебели. Да плаваш из далечни морета. Да се храниш с деликатеси от екзотични страни. Да си купиш най-скъпите украшения от злато, украсени със скъпоценни камъни. Мо-

жеш дори да построиш прекрасни храмове в прослава на боговете. Можеш да постигнеш всичко това и още много цели, които ще ти донесат радост за сетивата и удоволствие за душата.

След като проумях тази истина, се зарекох да извоювам своя дял от земните блага. Зарекох се да не съм от онези, които гледат отстрани как другите се радват на живота. Да не нося най-евтините дрехи, дори да изглеждат прилични. Да не се задоволявам с жребия на бедняка, а да положа усилия да присъствам на пиршеството от прекрасни неща.

Както ви е известно, баща ми е дребен търговец и имам много братя и сестри, следователно не можех да се надявам на наследство; не съм и, както простодушно казахте оде, надарен със забележителни способности или с голяма проникателност; ето защо стигнах до заключението, че, ако искам да осъществя желанията си, ще ми трябва време и познания.

Хората разполагат с много време. И вие, като мнозина наши събратя, сте позволили да ви се изплъзне ценно време, през което сте могли да забогатеете. А сега се оплаквате, че имате само добри семейства, с които с основание се гордеете.

Ами образованието? Забравихте ли как нашият учител ни обясняваше, че придобиването на познания може да се осъществи или чрез обучение, или като сами откриваме непознатите факти. Ето защо си наумих да науча как да забогатея и да работя усърдно за постигането на тази цел. Не мислите ли, че е разумно да се радваме на топлото слънце, след като рано или късно ще поемем, обзети от тъга, към тъмата на отвъдното?

Намерих си работа като писар в градския архив и всеки ден часове наред залягах над глинените плочки. Трудех се усърдно – седмица след седмица, месец след месец, но си оставах сиромас. Всичките ми пари отиваха за храна, дрехи, дарове на боговете и за други дреболии, които вече съм забравил. Обаче решимостта не ме напускаше. Един ден в архива дойде лихварят Алгамиш и поръча препис на Деветия закон, после ми каза:

– Искам го след два дни и, ако спазиш срока, ще ти дам две медни монети.

Хванах се за работа веднага, обаче текстът беше дълъг и когато Алгамиш дойде на третия ден, още не бях готов. Той много се ядоса и като нищо щеше да заповяда да ме бичуват, ако бях негов роб. Знаех обаче, че градоначалникът няма да му позволи и с пръст да ме пипне, затова безстрашно му казах:

– Алгамиш, ти си много богат. Сподели с мен как да се замогна, а пък аз обещавам да работя цяла нощ и при изгрев слънце да ти предам поръчката.

Лихварят се усмихна:

– Доста си дързък, младежо, но приемам предложението.

Цяла нощ дълбах символи върху глинените плочки, макар че гърбът ми се схвана и главата така ме заболя от дима на лоената свещ, че накрая едва виждах. Важното е, че когато при изгрев слънце лихварят се върна, плочките му бяха готови и аз го попитах:

– Сега ще ми издадеш ли тайната си?

– Ти изпълни обещанието си, синко – благо ми каза той, – и аз съм готов да изпълня своето. Ще споделя с теб онова, което те интересува, защото вече остарявам, а на стари години езикът се развързва по-лесно. Когато младеж поиска съвет от възрастен човек, получава мъдростта, натрупана през годините. Само дето често младежът си мисли, че възрастният човек познава единствено мъдростта на миналото, а за младите тя е безполезна. Помни обаче, че същото слънце, което днес сияе на небето,

е греело и когато се е родил баща ти, и ще продължи да изгрява и да залязва дори и след като последният ти внук премине в мрака на отвъдното. Мислите на младия човек – продължи той – са като бляскавите комети, често озаряващи небето, но мъдростта на стареца прилича на неподвижните звезди, по които се ориентират мореплавателите. Гледай да запомниш думите ми, иначе няма да схванеш поука и нощният ти труд ще отиде на вятъра. – Погледна ме изпод бухлатите си вежди и понижи глас: – Открих пътя към забогатяването, когато реших, че е редно да запазвам за себе си част от припечеленото. И ти ще го откриеш. – Впери в мен пронизващия си поглед и млъкна.

– Само това ли? – озадачих се.

– Да. Повярвай, беше достатъчно, та овчарят да се превърне в лихвар.

– Ама... нали всичко, което печеля, си е за мен? – попитах.

– Грешиш, младежо. Не плащаш ли на шивача и на човека, от когото си купуваш сандалите? Не даваш ли пари за храната си? Можеш ли да живееш във Вавилон, без да харчиш? Какво ти е останало от припечеленото през миналия месец? Или през миналата година? Сега разбра ли какъв глупак си? Плащаш на всички, освен на себе си! Нещастнико, ти работиш за другите! Все едно си роб и се бърхтиш за храната и дрехите, дето ти ги дава господарят! Ако запазваш за себе си една десета от парите, които припечелваш, колко ще си спестил след десет години?

Бива ме да смятам, и веднага отговорих:

– Колкото печеля за една година...

– Вярно е, но не съвсем – прекъсна ме той. – Запомни, че всяка спестена жълтица е като роб, който работи за теб. Всяка медна монета, спечелена от тази жълтица, е нейно дете, което също може да ти служи. Ако искаш да забогатееш, спестеното и неговите деца също трябва да ти носят печалба. Всичко това ще ти помогне да постигнеш леленото изобилие. Сигурно си мислиш, че съм те измамил и, че думите ми не са достатъчна отплата за безсънната ти нощ, но, ако имаш достатъчно ум в главата, ще разбереш, че всъщност те възнаграждавам хилядократно. Запомни: винаги заделяй за себе си поне една десета от спечеленото, колкото и малка да е заплата ти! Разбира се, нищо не ти пречи да заделяш повече, стига да можеш да си го позволиш. Първо плащай на себе си! Не купувай дрехи и сандали, които не можеш да платиш от парите, които ти остават, след като си отделил достатъчно за храна, благотворителност и дарове за боговете, чрез които да изкупиш греховете си. Богатството е като дървото – израства от семенце. Първата спестена медна монета е семенцето, от което ще израсне твоето дърво на богатството. Ако го засадиш по-скоро, по-скоро ще израсне и дървото. Ако редовно наторяваш и поливаш това дърво чрез редовни спестявания, скоро ще имаш възможност доволно да се изтягаш под сянката му.

Алгамиш не каза и дума повече. Взе си плочките и си тръгна.

Дълго размишлявах върху онова, което чух от него, и прецених, че той има право. Реших да приложам на практика съветите му. От всяка заплата отделях по една от всеки десет медни монети и я скривах на тайно място. Може би няма да ми повярват, но парите ми стигаха като преди, когато не спестявах. Само че когато натрупаната сума нарасна, все по-често се изкушавах да я похарча за приказните стоки, които търговците докарваха с камили и с кораби от далечните земи на финикийците. Обаче винаги се въздържах.

След дванайсет месеца Алгамиш отново дойде при мен и попита:

– Синко, през цялата година оставяше ли за себе си най-малко една десета от спечеленото?

– Да, учителю – отговорих гордо. Той широко се усмихна:

– Браво на теб. И какво стори със спестеното?

– Дадох го на тухларя Азмур, който ми каза, че ще предприеме дълго пътуване по море и от град Тир ще купи най-редките скъпоценни камъни. Като се върне, ще ги продадем на много по-висока цена и ще си поделим печалбата.

– Глупак! – изръмжа той. – Вярно е, че всеки глупец трябва да се учи, но откъде ти хрумна да се довериш на един тухлар и да повярваш в познанията му за скъпоценните камъни? Ще отидеш ли при хлебаря, за да научиш от него подробности за звездите? Не, да му се не види! Ако имаш поне малко ум в главата, ще отидеш при астролога. Загубил си спестяванията си, младежо, изтръгнал си корените на своето дърво на богатството. Но стореното, сторено. Засади друго! Опитай отново! И, ако отново ти потърбва мнение относно скъпоценните камъни, отиди при човека, който търгува с тях. Ако искаш да научиш повече за овцете, потърси съвет от овчаря. Съветът е единственото, което се дава безплатно, но гледай да приемаш само онези съвети, които си заслужават. Онзи, който се съветва относно своите спестявания с неопитен човек, ще загуби спестеното заради грешката си. – И той си тръгна.

Думите му се оказаха пророчески. Защото онези мошеници, финикийците, пробутали на Азмур стъкълца, които приличали на скъпоценни камъни. Обаче аз послушах съвета на Алгамиш и отново започнах да спестявам всяка десета медна монета – не ми тежеше, защото вече ми беше станало навик.

След дванайсет месеца лихварят отново дойде в помещението на писарите и ме попита:

– Какъв напредък имаш от последния път, когато се видяхме?

– Плащах на себе си редовно – отвърнах, – а спестяванията си дадох на майстора на щикове Агер, за да си купи бронз, и сега той на всеки четири месеца ми плаща дължимите вноски.

– Чудесно. А какво правиш с тези пари?

– Устройвам си угощение с мед, хубаво вино и пита с ароматни подправки. Купих си и алена туника. Някой ден ще си купя и магаренце, за да го яздя. Алгамиш се засмя:

– На практика изияждаш децата на своите спестявания. Как тогава да работят за теб? И как да се сдобият с деца, които също да ти служат? Първо се сдобий с армия от жълтици-роби, после се наслаждавай на богати угощения, без да те гризе съвестта. И той си тръгна, без да каже нито дума повече.

Видях го отново чак след две години – лицето му беше прорязано от дълбоки бръчки, очите му почти не се виждаха под увисналите клепачи, защото той вече беше на преклонна възраст.

– Аркад, натрупа ли богатството, за което мечтаеше? – попита ме.

– Още не – отговорих. – Но вече притежавам известна сума, която ми носи печалба, а спечеленото от тази печалба е още повече.

– Още ли се съветваш с тухлари?

– Да, те дават полезни съвети относно тухларството – дръзко отвърнах аз.

– Аркад – продължи той, – виждам, че си си взел поука. Първо се научи да живееш с по-малко, отколкото печелиш. После разбра, че трябва да се съветваш само с професионалисти, които си разбират от работата. Накрая се научи как да принудиш златото да работи за теб.

И така, вече знаеш как да печелиш пари, как да ги задържиш и как да ги използваш. Следователно вече си достоен за отговорна длъжност. Вече остарях. Синовете ми знаят само как да харчат и не мислят как да печелят. Притежавам много имоти и земи, но се боя, че вече не мога да ги управлявам. Ако се съ согласиш да отидеш в Нипур и да се грижиш за тамошните ми имоти, ще те направя мой съдружник и ще наследиш част от имането ми.

И аз отидох в Нипур и поех управлението на богатите му имоти. Тъй като бях много амбициозен и вече бях усвоил трите закона за успешно управление на богатството, съумях значително да увеличи стойността на тези имоти. Замогнах се доста и, когато духът на Алгамиш отлетя в селенията на мрака, аз наследих част от имуществото му.

Така завършил разказа си Аркад. Тогава един от неговите приятели му казал:

– Имал си голям късмет, че лихварят те е включил в завещанието си.

– Ще те поправа. Късметът ми се състои само в това, че преди да се запозная с него, вече мечтаех да преуспея. Нима в продължение на четири години не бях доказал колко силно се стремя към набелязаната цел, като спестявах една десета от припечеленото? Нима е късметлия рибарят, който години наред е изучавал привычките на рибите, та да може въпреки капризите на вятъра уловът в мрежите му винаги да е богат! Шансът е надменна богиня, която не се церемони с неподготвените.

– Явно имаш силна воля, щом си продължил напред, след като си загубил спестеното през първата година – отбелязал друг от дошлите за съвет.

– Воля ли? – сепнал се Аркад. – Как не! Мислите ли, че волята ни дава сила да повдигнем товар, който камилата на може да носи, а воловете да теглят? Аз наричам воля непоколебимостта, с която се заемаш да осъществиш поставената си цел. Ако си поставя за цел изпълнението на някаква задача, колкото и да е маловажна, ще постигна успех. Как иначе ще добия увереност, че съм способен да върша големи дела? Ако реша, че в продължение на сто дни, докато прекосявам моста, разполовяващ града, ще вземам от земята по едно камъче и ще го хвърлям в реката, ще изпълня решението си. Ако на седмия ден мина по моста и забравя обета си, няма да си кажа, че на следващия ден за компенсация ще хвърля две камъчета. Ще се върна и ще изпълня задължението си. А на дваия ден няма да се смърм: „Аркад, постъпваш глупаво. Какъв е смисълът да хвърляш по едно камъче всеки ден? Хвърли цяла шепа и туй-то!“ Само че аз нито ще си го помисля, нито ще го сторя. Наумя ли си нещо, винаги го правя. Не си поставям трудни и неизпълними задачи, иначе ще си наруша спокойствието.

Този път заговорил друг приятел:

– Ако казаното от теб отговаря на истината, предполагам, че е така, и принципът ти е толкова елементарен, то хората по света ще решат да го последват и богатството няма да стигне за всички.

– Богатството се увеличава, когато хората влагат цялата си сила в стремежа да се замогнат – отговорил Аркад. – Ако някой построи дворец, изчезва ли златото, с което той плаща? Не, разбира се. Разделя се между тухларя, зидаря и художника, които са се трудили за издигането на палата. От друга страна, когато сградата бъде завършена, не си ли струва вложените в нея жълтици? Нима земята, върху която е построена, не е увеличила стойността си? Нима съседният парцел също не е поскъпнал?

Богатството се увеличава магически. Никой не е в състояние да определи границите му. Забравихте ли, че със златото, придобито от пътуванията на търговските си кораби, финикийците са построили прекрасни градове, изграждайки ги върху голи брегове?

– Щом е така, според теб какво трябва да сторим, за да забогатеем? – обадил се поредният кандидат за голямо имане. – Годишите минават, вече не сме първа младост, а нищо не сме заделили за старини.

– Запомнете думите на Алгамиш и си повтаряйте: „Част от припечеленото от мен ми принадлежи.“ Казвайте си го сутрин веднага щом станете от леглото. Казвайте си го по пладне. И вечер. Казвайте си го всеки час. Повтаряйте го, докато мисълта се запечати в ума ви, сякаш е написана с огнени букви на небето. Нека идеята ви завладее напълно, нека ви обсеби. После заделете за себе си колкото смятате за разумно, но да не е по-малко от една десета от спечеленото. Ако се налага, намалете другите си разходи, за да спазите това правило. Скоро ще осъзнаете колко удовлетворяващо е да притежавате средства, които изцяло ви принадлежат. Увеличаването на състоянието ви ще ви стимулира още повече. Ще усетите още по-голяма радост от живота. Ще почувствате прилив на сили и ще печелите повече. Защото ще заделите една десета от много по-голяма сума.

Следващата стъпка е да накарате състоянието ви да работи за вас. Превърнете го в свой роб. Накарайте децата и внуците му да работят за вас.

Подсигурете си доход за бъдещето. Обърнете внимание на възрастните и не забравяйте, че след време също ще остарееете. Затова проявявайте голяма предпазливост при влагането на парите си, за да не ги загубите. Обещанията за прекалено голяма печалба са като мелодичните песни на сирените, които примамват лековерните към скалите на загубите и угризенията.

Направете така, че семействата ви да не останат без средства, ако Бог ви призове във владенията си. Ще предпазите близките си от мизерията, заделяйки малки суми, но редовно, което няма да ви затрудни. Предвидливият човек постъпва по този начин, а не чака да спечели по-голяма сума, от която да спести за семейството си.

Съветвайте се с мъдри хора, най-вече с такива, които ежедневно работят с пари. Те ще ви предпазят от грешката, която аз допуснах, поверявайки парите си на тухларя Азмур. Малката възвръщаемост е за предпочитане пред риска.

Радвайте се на живота, докато сте на този свят. Не се преуморявайте, не се опитвайте да натрупате големи спестявания. Ако ви е невъзможно да заделите повече от една десета, не се притеснявайте. Живейте съобразно доходите си, но не се страхувайте да харчите и не се превръщайте в скъперници. Животът е прекрасен и предлага много удоволствия и стойностни неща, които си струва да притежаваме.

Приятелите благодарили на Аркад и си тръгнали. Някои не продумали, защото, поради липсата на въображение, не разбрали съветите на любезния домакин. Други мърморели язвително, защото смятали, че нищо не струва на този богаташ да помогне на приятелите си, които не са имали неговия късмет. В очите на трети обаче проблясвала надежда. Защото били разбрали, че Алгамиш се е връщал в стаята на писарите, защото му е било приятно да наблюдава как един човек излиза от мрака и си проправя път към светлината. И когато този човек я открил, вече имал отредено място. Никой не можел да го заеме, докато самият той не проумееел истината, докато не бил готов да се възползва от възможността.

Тъкмо тези хора през следващите години често ходели при Аркад, който ги приемал радушно. Съветвал ги и на драго сърце споделял с тях мъдростта си, както обикновено правят хората с богат опит. Освен това им помагал да вложат спестяванията си на сигурно място и с изгодна лихва, а не в начинания, които не носят дивиденди.

Повратният момент в живота на тези хора настъпил, когато осъзнали мъдростта, предадена от Алгамиш на Аркад.

ЗАДЕЛЯЙТЕ ЗА СЕБЕ СИ ЧАСТ ОТ ПРИПЕЧЕЛЕНОТО

Глава 3.

Седем лека за тънка кесия

Славата на Вавилон не е помръкнала: изминали са векове от изчезването му, но за нас той си остава на най-богатия град в света, пълен с несметни съкровища.

Преди столетия обаче положението е било различно. Богатствата на Вавилон са плод на мъдростта на хората, които го обитавали. И преди да постигнат невероятното, се научили как да забогатеят.

При завръщането си във Вавилон след победата над своите врагове – еламитите, добрият цар Саргон бил изправен пред сериозен проблем. Ковчежникът му казал:

– Дълги години живяхме в благоденствие, благодарение на напоителните канали, които Ваше величество нареди да изградят. И на внушителните храмове, издигнати в чест на боговете. Сега обаче хората останаха без препитание. Работниците стоят безделни, клиентите на търговците намаляха. Селските стопани не могат да продадат произведеното. Хората нямат достатъчно злато, за да си купуват храна.

– Но... къде се дяна златото, което вложихме в изграждането на грандиозните проекти? – учудил се царят.

– Страхувам се, че премина в ръцете на шепа богаташи – унило отвърнал ковчежникът. – Бързо изтече през пръстите на нашите хора, както козето мляко изтича през цедка. И след като притокът от злато сек-на, повечето стигнаха до просешка тояга.

Царят се позамислил, после задал още един въпрос:

– Защо всичкото злато е попаднало в ръцете на шепа хора?

– Защото те знаят как да го придобият. Погрешно е да осъждаме някого, задето знае как да преуспее. И е несправедливо да му отнемем честно спечеленото богатство и да го раздадем на онези, които не притежават неговите способности...

– Чакай малко – прекъснал го царят. – Защо всички не се научат да се сдобиват със злато? Тогава ще са богати и ще живеят в благоденствие.

– Имате право, Ваше величество – кимнал ковчежникът. – Само че кой ще ги обучи? Не и свещениците, защото те не са вещи в изкуството да се печелят пари.

– Кой в нашия град е най-вещ в това изкуство? – поинтересувал се владетелят.

– Отговорът се съдържа в самия въпрос, господарю. Кой във Вавилон притежава най-голямото богатство?

– Поздравявам те за мъдростта, ковчежничко. Аркад е най-богатият човек тук. Доведи го при мен още утре сутринта.

На другия ден Аркад се явил пред владетеля. Изглеждал здрав и жизнен, въпреки че бил прехвърлил седемдесетте.

– Аркад – обърнал се към него царят, – вярно ли е, че си най-богатият човек във Вавилон?

– Така се говори, Ваше величество, и никой не го е оспорил.

– По какъв начин стана толкова състоятелен?

– По какъв начин ли? Възползвах се от възможностите, които са достъпни за всички в нашия прекрасен град.

– Нима твърдиш, че си започнал от нулата?

– Точно така, господарю. Нямах нищичко, освен желание да забогатея.

– Аркад, ще споделя нещо с теб – казал царят. – Положението в нашия град е тревожно: шепя хора са се научили как да придобиват богатство и то е само в техните ръце, а повечето не знаят как да запазят поне малка част от припечеленото. Искам Вавилон да е най-богатият град в света. С други думи – жителите му да са много състоятелни. Ето защо трябва да научим всички как да печелят добре. Има ли някаква тайна на успеха ти? И, ако има, възможно ли е да я споделиш с другите? Да ги научиш на онова, което вече знаеш?

– Разбира се, господарю. Онова, което е известно на един човек, може да бъде предадено и на останалите.

Очите на царя радостно заблестели:

– Аркад, ти изрече думите, които исках да чуя. Ще се посветиш ли на това достойно дело? Ще се съ согласиш ли да преподаваш в школа за учители, които пък ще предават познанията си на други люде, докато вече имаме достатъчно хора, за да обучат всички мои достойни поданици?

Аркад се поклонил:

– Аз съм ваш покорен слуга. На драго сърце ще споделя знанията си в името на преуспяването на моите събратя и за прослава на вас, моя господар. Нека вашият ковчежник събере сто човека и аз ще споделя с тях седемте църа за празната ми кесия. Същата, която едно време беше най-тънката във Вавилон, а сега е пълна.

Заповедта на царя била изпълнена. След две седмици стотината избраници се събрали в голямата зала на Храма на знанието и седнали в полукръг на разноцветни килимчета. Аркад пък се настанил до ниска масичка, на която горяла свещена лампа и разпръсвала особена, но приятна миризма.

– Виж този човек! Той е най-богатият във Вавилон – прошепнал един ученик и смушкар съседа си, когато Аркад се изправил. – А като го гледаш, по нищо не се различава от нас.

– Като верен поданик на нашия велик цар – подхванал Аркад, – съм дошъл при вас, за да му служа. Той ме помоли да ви предам знанията си, защото навремето бях беден младеж, който мечтаеше да притежава много злато. И защото открих как да осъществя мечтата си. За мен началото беше много трудно, понеже няха предимствата, на които се радват вие и останалите жители на Вавилон. Отначало кесията ми беше празна и ми вдъхваше усещане за безнадеждност. Искаше ми се да е натъпкана със златни монети, които да гаят слуха ми с мелодичното си подрънкаване. Тъкмо заради това започнах да търся цър за празни кесии. И открих седем. С вас, мои нови последователи, ще споделя седемте лека, които препоръчвам на всички, стремящи се към забогатяване. Всеки ден ще научавате по един и ще ви го обяснявам. Слушайте внимателно! Ако не сте съгласни с нещо, опитайте се да го оспорите. Обсъждайте помежду си наученото и се постарайте да го запомните, та да може всеки от вас да засее в кесията си семенцето на богатството. Като начало всеки трябва чрез мъдрост да осигури свое богатство. Едва след като станете достатъчно вещи в тази област, ще имате право да споделите моите принципи със събратята си по съдба.

Ще ви обясня по елементарен начин как да напълните кесииите си. Това е крачка към храма на богатството: никой не може да влезе в него, ако не стъпи здраво на първото стъпало към дверите му.

И така, сега ще ви разкажа за първия цър.

ПЪРВИ ЛЕК:
Започнете да пълните кесии си!

Аркад се обърнал към някакъв наглед угрижен човек на втория ред:

– Добри ми приятелю, какъв е твоят занаят?

– Писар съм и изписвам текстове върху глинени плочки.

– Навремето и аз започнах като теб. Тъкмо като писар спечелих първите си медни монети. Следователно ти имаш същата възможност да забогатееш – усмихнал се Аркад и заговорил друг „ученик“ – дебел червендалест мъж, седнал по-назад: – Кажи ми, ако обичаш, с какво си изкарваш прехраната?

– Месар съм – отговорил шишкото. – Купувам от селяните кози, коля ги, одирам ги и продавам месото на домакините, а кожата – на майсторите на сандали.

– Разбирам. И тъй като работиш и печелиш, също като мен имаш възможност да преуспееш – кимнал Аркад, после продължил да разпитва присъстващите, за да научи каква е професията на всекиго. Накрая казал:

– Ученици мои, сега разбирате, че има много печеливши занаяти. Всеки е като ручей от златни монети, част от които работещият заделя за кесията си. Което означава, че, в зависимост от уменията ви, в кесията на всекиго от вас влизат по-малко или повече монети. Така ли е?

Те кимнали.

– Тогава, ако всеки от вас иска да забогатее, не е ли логично да започне с онова, което разполага в момента?

Учениците отново закимали. Аркад се обърнал към някакъв свит човечец, който преди малко бил казал, че търгува с яйца:

– Да речем, че си набележиш една кошница и всяка сутрин слагаш в нея десет яйца, а вечер изваждаш девет. Какво ще се случи след известно време?

– Кошницата ще се препълни.

– Защо?

– Защото всеки ден ще слагам вътре едно яйце повече, отколкото изваждам.

Аркад отново се обърнал към класа и се усмихнал:

– Ще попитам още нещо: има ли сред вас някой, чиято кесия е празна?

Отначало хората в залата си помислили, че той се шегува, и гръмко се изсмели. После размахали празните си кесии, а пък Аркад продължил:

– Разбрах, разбрах. Ще ви разкажа за първия цяр, който научих навремето. Правете това, което предложих на човека, който търгува с яйца. От десет монети, които пускате в кесията си, харчете само девет. Скоро кесията ви ще започне да се пълни, да тежи повече в ръката ви и това ще е като балсам за вашите души. Не се присмивайте на съвета ми, не го мислете за прекалено елементарен. Истината винаги е простишка. Обещах да ви разкажа как забогатях. Е, това беше първата стъпка. Моята кесия беше изтъняла като вашите и често я проклинах, защото вътре няма достатъчно пари, за да задоволя желанията си. После започнах да изваждам от нея само по девет от всеки десет монети и тя започна да се пълни. Същото ще се случи и с вас.

Сега ще споделя нещо странно, причината за което ми е непонятна и досега. Не се лишавах от нищо, след като започнах да заделям една десета от припечеленото. При това, не след дълго, започнах да изкарвам пари по-лесно отпреди. Предполагам, че

боговете са разпоредили златото да идва по-лесно при онзи, който спестява и не пръска всичко спечелено. Разбира се, важи и обратният принцип: парите бягат от човека с празна кесия.

За какво мечтаете? Да задоволявате ежедневните си потребности, да притежавате някаква скъпоценност, хубави дрехи, повече храна: тоест да се стремите към преходни вещи и към задоволяване на мимолетни капризи. А може би целите ви са по-високи: да сте много заможни, да притежавате злато, земи, стада, стоки и да сте вложили парите си в начинания, които ви носят приходи. В първия случай монетите, които вземате от кесията, ще са ви достатъчни. А онези, които оставяте вътре, ще ви подсигурят осъществяването на високите цели.

Ще повторя накратко първия лек за празна кесия, който открих навремето: да харча само девет от всеки десет монети, които пускам в нея. Предлагам да го обсъдите помежду си. Ако някой докаже, че не съм прав, на драго сърце ще го изслушам утре, когато отново се съберем тук.

ВТОРИ ЛЕК: **Контролирайте разходите си!**

Ето как на следващия ден Аркад започнал урока:

– Драги мои ученици, някои от вас ме попитаха как е възможно човек да задържи една десета от припечеленото, след като всичките му монети не стигат за ежедневните разходи. Сега пък аз ще ви задам въпрос: колко от вас вчера бяха с празни кесии?

– Всички! – хорово отговорили присъстващите.

– Така. Всички сте били с празни кесии, въпреки че получавате различни възнаграждения за труда си. Някои печелят повече. Други издържат по-големи семейства. Въпреки това кесии те на всички ви бяха еднакво изтънели. Сега ще ви разкрия една особена тайна, която е общовалидна: нашите „задължителни разходи“ винаги ще се увеличават паралелно с доходите ни, ако не предприемем никакви мерки.

И още нещо: едно са „задължителните разходи“, съвсем друго – желанията ви. Всеки от вас, заедно със семейството си, желае повече, отколкото може да си позволи с припечеленото. Оттук следва, че, колкото и да харчите за задоволяване на желанията си, винаги някои ще останат незадоволени.

Хората са обременени с повече желания, отколкото могат да удовлетворят. Ако си въобразявате, че заради богатството си мога да изпълнявам всяко свое желание, дълбоко грешите. Не разполагам нито с достатъчно време, нито с достатъчно сили. Не мога да пътувам навсякъде, където пожелаю. Не мога да изконсумирам всичката храна на света, нито да се насладя на всички земни радости.

Виждали ли сте как в нивата избухват плевели, понеже стопанинът е оставил място за корените им? По същия начин „избухват“ човешките желания, когато съществува възможност да бъдат задоволени. Само че те са много повече, отколкото онези, които могат да се осъществят.

Обърнете сериозно внимание на привичките си. Вероятно ще установите, че някои наглед неизбежни разходи могат да бъдат намалени или премахнати. Ръководете се от принципа да получавате максималното за всяка похарчена монета. За тази цел записвайте на глинена плочка всяко нещо, за което ви се иска да дадете пари. После изберете наложителните разходи и онези, които можете да си позволите с девет десети от

вашия доход. Задраскайте останалите и, без да съжалявате, ги причислете към неизпълнимите желания.

Планирайте наложителните разходи. Не докосвайте онази десета от приходите, която пълни кесията ви. Нека това да е най-съкровено то ви, но осъществимо желание. Продължете да съобразявате бюджета си с промяната в доходите. Нека той се превърне в най-верния страж на кесията ви, която вече е започнала да се пълни.

В този момент един от учениците – мъж с червено-златиста дреха – станал и заявил:

– Аз съм свободен човек. Мисля, че е мое право да се радвам на всички удоволствия, предлагани от живота. Ето защо не съм съгласен да робувам на бюджет, определящ колко и за какво да харча. Според мен това ще помрачи живота ми и ще ме постави само едно стъпало по-горе от магарето, пренасящо товари.

Аркад го попитал:

– Приятелю, според теб кой трябва да определя бюджета ти?

– Самият аз! – отсякъл онзи.

– Още един въпрос: ако магарето можеше да решава какво да пренася, щеше ли да се натовари със скъпоценни камъни, килими и кюлчета злато? Не, разбира се. Освен най-необходимото щеше да вземе сено, овес и мях с вода, за да се подкрепя с тях по време на прехода през пустинята.

Целта на бюджета е да ви помогне да пълните кесията си, същевременно да разполагате с най-необходимото и, доколкото е възможно, да удовлетворявате желанията си. Бюджетът ще ви помогне и да осъществите най-съкровено то си мечти, като ви предпазва от харчове за прищевки. Като лъч светлина в тъмна пещера бюджетът показва дупките в кесията ви, грижи се да ги запушите и да контролирате харchoвете си, като използвате парите за точно определени и смислени цели.

И така, това е вторият лек за тънка кесия. Планирайте разходите си така, че да разполагате с достатъчно монети за най-необходимото, за развлечения и за задоволяване на разумните си желания, като оставяте за вас една десета от спечеленото!

ТРЕТИ ЛЕК:

Направете така, че златото ви да се увеличава!

– Забележете как доскоро празната ви кесия започва да се пълни. Научили сте се да заделяте една десета от припечеленото. Контролирате разходите си, за да съхраните своите нарастващи спестявания. Сега ще споделя с вас как да накарате спестяванията да работят за вас и да се увеличават. Жълтиците в кесията сами по себе си са приятна гледка и радват скъперника, но не носят печалба. Спестеното злато е само начало. Приходите, които ще ни донесе, ще са основата на нашето богатство. – Така казал на третия ден Аркад на учениците си. – Тогава как да впрегнем в работа нашето злато. Моето първо вложение беше неразумно и аз загубих всичко. По-късно ще ви разкажа какво се случи. Първото ми успешно вложение беше заем, който дадох на човек на име Агар, майстор на щитове. Веднъж годишно той купуваше големи количества бронз, докарван с кораби. Тъй като не разполагаше с достатъчно пари, за да плати на търговците, той вземаше назаем от по-състоятелни хора. Беше почтен човек. След като продадеше щитовете, връщаше заема, и то с щедра лихва. Всеки път, когато му заемах пари, аз добавях и лихвата, получена от него. Така се увеличаваха и капиталът, и печалбата ми. Изпитвах удовлетворение, когато тези пари влизаха обратно в кесията ми.

Запомнете, ученици: богатството на даден човек не са златните му монети, а неговият доход, потокът от злато, който винаги поддържа пълна кесията му. Това е най-съкровеното желание на всеки човек. И знам, че всеки от вас го желае: доход, който не секва, независимо дали работите, или пътешествате.

Успях да си осигуря солиден доход. Толкова солиден, че сега ме определят като много богат човек. Заемите, които давах на Агар, бяха първите ми стъпки в успешното инвестиране. Разбрах, че в това начинание има много хляб и, след като капиталът ми се увеличи, започнах да отпускам повече заеми и да влагам парите си в повече начинания. Отначало от едно място, после от много други в кесията ми потекоха златни монети, които можех да харча за каквото си пожелах. Така превърнах скромните си приходи в армия от златни роби, всеки от които се трудеше усърдно и ми носеше още злато. По същия начин ми служеха и техните деца, и внуците им и благодарение на тях приходите ми нарастваха. Капиталът бързо се увеличава, когато се влага благоразумно. Веднага ще ви дам един пример. Когато се родил първият син на един земеделец, човекът занесъл десет сребърни монети на лихваря и го помолил да ги пази с лихва, докато момчето стане на двайсет. Договорили се лихвата да е една четвърт от стойността на всеки четири години. Стопанинът помолил да я добавят към главницата, тъй като сумата била предназначена за сина му. Когато момчето навършило дванайсет, той отново отишъл при лихваря, който му обяснил, че първите десет сребърни монети са донесли печалба от двайсет сребърника и половина.

Земеделецът бил много доволен и, понеже парите за сина му в момента не му били необходими, ги оставил при лихваря. Когато синът станал на петдесет (баща му вече бил на онзи свят), лихварят му платил сто шейсет и седем сребърни монети. Ето как за петдесет години вложението се увеличило почти седемнайсет пъти. И така, третият лек против тънка кесия е следният: нека всяка монета, която притежавате, да работи за вас, да се възпроизвежда като стадата по пасищата, да увеличава дохода ви – този поток на богатството, който непрекъснато се стича в кесията ви.

ЧЕТВЪРТИ ЛЕК:

Внимавайте да не загубите имането си!

– Блясъкът привлича лошия късмет. Златото в кесията трябва да се пази зорко, иначе ще бъде пропиляно. Затова е по-разумно първо да спестяваме дребни суми и да се научим да ги опазваме, преди Бог да ни повери повече – казал на четвъртия ден Аркад на учениците си. – Всеки човек, който притежава злато, се изкушава да го вложи в наглед стабилни начинания. Често негови приятели и родственици охотно се впускат в такива авантюри и го насърчават да ги последва.

Първото златно правило на вложението е да се гарантира неговата сигурност. Разумно ли е да се съблазнявате от по-големи печалби, ако има опасност да загубите първоначалния капитал? Моят отговор е „не!“. Наказанието за риска е твърде вероятна загуба. Преди да си вложите парите, внимателно проучете начинанието и се убедете, че със сигурност ще си възвърнете началния капитал. Не допускайте да ви подведе стремежът към бързо забогатяване. Преди да заемете известна сума някому, първо се уверете, че ще ви я върне своевременно и с каква репутация се ползва, за да не стане така, че неволно да му подарите парите си, спечелени с толкова труд. Ако сте решили да вложите пари в каквото и да е начинание, проучете какви са рисковете.

Първото ми вложение беше пълен провал. Най-неблагоразумно дадох парите, които бях спестявал цяла година, на тухларя Азмур, който заминаваше на през-морско пътуване до Тир и се съгласи да купи редки скъпоценни камъни. След завръщането му щяхме да ги продадем и да си разделим печалбата. Само че финикийците го измамеха и му продадоха стъкълца. Загубих състоянието си. Днес вече разполагам с необходимите познания и няма да сглупя и да възложя на тухлар да купи скъпоценни камъни.

Ето какво ви съветвам, като се основавам на своя опит: не се доверявайте само на себе си и не допускайте да загубите състоянието си чрез неразумни вложения. По-добре потърсете съвета на хора, които имат опит в управляването на пари, които носят печалба. Уверявам ви, че тези хора ще ви напътят на драго сърце и, че е твърде възможно стойността на съветите им да се равнява на сумата, която възнамерявате да вложите в дадено начинание. Всъщност стойността на добрия съвет, който ще ви предпази от загуба на състоянието, е равна на кюлче злато.

Това беше четвъртият лек, който е от голямо значение, защото ще предпази напълнената ви кесия отново да изтънее.

Единственият начин да не загубите богатството си, е да влагате парите си само в начинания, които ви гарантират запазването на основния капитал, възможността да си го поискате обратно и стабилна лихва. Съветвайте се с мъдри хора! И с хора, които имат богат опит в боравенето с пари. Тяхната мъдрост ще ви предпази от рисковани и неразумни вложения.

ПЕТИ ЛЕК:

Превърнете жилището си в доходоносно вложение!

– Ако девет десети от заработеното заделяме за храна и удоволствия, и ако част от тези девет десети можем да превърнем в печелившо вложение, без това да повлияе на благосъстоянието ни, то богатството ни ще се увеличава по-бързо. – Така Аркад започнал петия си урок. – Твърде много семейства във Вавилон живеят в квартали, подронващи човешкото достойнство. Плащат на хазяите скъпо и прескъпо за жилища, в които няма място за саксиите с цветя, радващи всяка жена, а децата им няма къде да играят, освен на мръсните улици.

Никое семейство не може истински да се радва на живота, ако няма градинка, в която децата да си играят на тревата и където съпругата да засажда не само цветя, но и ядивни растения, с които да приготвя храна за близките си.

Радост за душата на всекиго е да хапне смокини от своите дръвчета и грозде от своето лозе. Притежаването на собствен дом, с който да се гордее и за който да се грижи, дава самочувствие на всеки човек и го подтиква към по-голямо усърдие във всичките му начинания. Ето защо аз съветвам всеки мъж да се стреми към собствен покрив, под който да подслони себе си и семейството си. Всеки, който има достатъчно желание, може да притежава собствен дом. Нали благодарение на мъдростта на нашия велик цар градът се разрасна дотолкова, че в границите, очертани от стените, още се намират празни парцели, и то на доста разумни цени?

И още нещо: лихварите на драго сърце заемат средства на всички, които искат да осигурят дом и земя за семействата си. Лесно ще получите заем за подобно похвално начинание (да платите на тухларя и на зидаря), ако докажете, че сте спестили голяма част от необходимата сума.

След като къщата е построена, ще се разплащате с лихваря също тъй редовно, както преди сте плащали на хазяина. Знаете ли кое е най-хубавото? Че с всяка вноска дългът ви към лихваря ще намалява и след няколко години ще изплатите заема. Тогава сърцето ви ще се изпълни с радост, понеже ще притежавате ценен имот и вместо наем ще плащате само царските налози. Освен това ще е добре работните ви жени по-често да перат одеждите ви на реката, защото на връщане ще донасят и по един мях с вода, за да поливат градините си.

Така човекът, притежаващ собствена къща, ще се радва на много блага. И, след като вече не плаща наем, разноските му ще намалее и ще му останат повече средства за забавления и за удовлетворяване на желанията. И така, петият лек за изтъняла кесия гласи следното: Постарайте се да притежавате собствен дом!

ШЕСТИ ЛЕК: **Подсигурете си доходи и занаят!**

— Животът на всеки човек е пътя, който той извървява от младостта до преклонната си възраст. Никой не може да се отклони от този път, освен ако боговете не го призват преждевременно в отвъдното. Ето защо съм на мнение, че всеки е длъжен да се подготви своевременно, та да притежава солиден доход на старини и да се погрижи близките му да не търпят лишения, когато той вече няма да е сред тях, за да ги издържа. Сега ще ви науча как кесията ви да е пълна, дори когато поради някакви обстоятелства доходите ви са намалели. — Така казал Аркад на шестия ден, откакто преподавал на учениците си — Онзи, който, благодарение на познанията си за законите на богатството, си е осигурил нарастващ капитал, трябва да помисли за бъдещето. Да предвиди вложения и начинания, които ще са стабилни през годините, а спечелените суми да са на негово разположение по времето, което толкова мъдро е предвидил.

Съществуват различни начини да осигурите бъдещето си. Можете например да заровите златото си на някое тайно място. Само че колкото и добре да е скрито имането ви, има опасност крадците да го намерят.

Ето защо не ви препоръчвам този начин.

Предлагам например да си купите къщи или земи. Ако сте далновидни и прецените, че в бъдеще стойността им трайно ще се повишава, те ще се превърнат във ваш постоянен източник на доходи, а продажбата им ще ви донесе голяма печалба.

Друга възможност е да заемете на лихваря малка сума и периодично да я увеличавате. Тя пък ще нараства благодарение на лихвата, която ще получавате. Един майстор на сандали на име Ансан неотдавна ми разказа как в продължение на осем години всяка седмица оставял при лихваря по два сребърника. Неотдавна лихварят му се отчел и Ансан останал много доволен. Малките му вложения, плюс обичайната лихва, представляваща една четвърт от сумата на всеки четири години, вече възлизали на хиляда и четирийсет сребърника. На драго сърце го насърчих, като му показах чрез своите познания за числата, че, ако продължава да внася по дванайсет сребърни монети седмично, след още дванайсет години ще получи от лихваря четири хиляди сребърника — солидна сума, с която ще живее спокойно до края на земните си дни.

Естествено, когато редовното внасяне на такава нищожна сума води до толкова добър резултат, всеки (колкото и доходни да са занаятът и вложенията му) е длъжен да натрупа състояние за старини и да осигури семейството си. Тук е мястото да добавя

още нещо: убеден съм, че рано или късно мъдри хора ще измислят как да се подсигурим при смърт: срещу редовни малки вноски всеки ще може да обезпечи семейството си в случай, че внезапно се пренесе в отвъдното. Според мен подобна стъпка е препоръчителна и далновидна. Засега обаче е неосъществима, защото би трябвало да надхвърля срока на един човешки живот или на едно съдружие. Би трябвало да е солидна като царската институция. Убеден съм, че някой ден тази идея ще бъде осъществена и ще бъде от полза за мнозина, понеже дори първоначалната малка вноска ще осигури солидна сума за семейството на човека в случай на ненавременната му смърт.

От друга страна, ние живеем в настоящето, а не в бъдещето, следователно трябва да се възползваме от наличните средства и начини за осъществяване на целите ни. Ето защо препоръчвам на всички: погрижете се, посредством добре премислени действия, да направите така, че на старини кесията ви да не изтънее. Защото за човек, който вече не може да печели, или за семейство, останало без главата си, бедността е голяма трагедия.

И така, ето шестият цял против празна кесия: Постарайте се своевременно да осигурите достойни старини за себе си и да предпазите семейството си от бедност.

СЕДМИ ЛЕК: Научете се как да печелите повече!

– Днес, драги мои следовници, ще споделя с вас един от най-ефикасните лекове за тънка кесия. Не, няма да ви говоря за злато, а за вас, човеците под разноцветните одежди, насядали пред мен. Ще ви говоря за онези фактори в умовете и в живота на хората, които подпомагат или спъват напредъка им – казал Аркад на учениците си на седмия ден. – Неотдавна един младеж ми поиска пари назаем. На въпроса ми за какво са му парите, той отговори, че заплатата не му стига да си покрие разходите. Обясних му, че при това положение нито един лихвар няма да му отпусне заем, защото не разполага със средства да си погасява вноските, и добавих:

– Ще ти кажа какво ти е необходимо, младежо – да печелиш повече. Какво правиш, за да увеличиш доходите си?

– Всичко възможно! – разгорещено възкликна той. – През последните два месеца шест пъти молих господаря да ми увеличи заплатата, обаче той не ще и да чуе. Едва ли някой друг е бил толкова настоятелен.

Сигурно простодушието на този младеж ще ви накара да се усмихнете, но той притежаваше едно от важните качества за всеки, който се стреми да забогатее: похвалното желание да печели повече.

Желанието задължително предхожда осъществяването на някаква цел. Желанията ви трябва да са много силни и безусловни. Стремехът към каквото и да било е само копнеж, типичен за слабохарактерните и нерешителни личности. Стремехът към богатство няма да ви помогне да станете състоятелни. Ако обаче силно желаете да притежавате пет златни монети, това вече е конкретна цел, която ще се борите да осъществите. След като желанието ви за притежаване на пет жълтици вече е подсилено от наличието на определена цел, вие ще намерите начин да се сдобите с десет, с двайсет и после с хиляда златни монети и така накрая да забогатеете. Научавате се как да осъществите някакво силно, но незначително желание, а това ви помага да постигнете много по-големи цели. Такъв е начинът за натрупване на богатство: първо придобивате скромни суми, после по-големи, същевременно натрупвате знания и умения.

Повтарям, за да запомните: желанията трябва да са елементарни и безусловни. Знайте, че ще се обезсмислят, ако са твърде много, твърде объркани или невъзможни за осъществяване. От опит знам, че когато човек се усъвършенства в професията си, успоредно с това нараства умението му да печели повече. Навремето, когато бях обикновен писар и дълбаех символи върху глинени плочки срещу няколко медни монети на ден, забелязах, че за същото време други писари свършват повече работа и получават повече пари от мен. Ето защо си поставих за цел да изпреваря всички. Не след дълго разбрах на какво се дължи успехът им. Започнах да проявявам повече интерес към работата, да влагам повече усилия и скоро малцина ме превъзхождаха по броя на плочките, изписани за един ден. Не след дълго подобрените ми умения бяха възнаградени, затова не ми се налагаше като онзи младеж шест пъти да отивам при господаря с молба да ми увеличи заплащането.

С увеличаването на познанията ни се увеличават и възможностите ни да печелим повече. Онзи, който се старее да се усъвършенства в професията си, ще бъде богато възнаграден. Ако е занаятчия, може да изучи методите на най-умелите в тази област и да свикне да борави с инструментите. Ако упражнява изкуството на правник или на лечител, може да се съветва с други от тази професия и да споделя с тях знанията си. Ако е търговец, може постоянно да търси по-качествени стоки, предлагани на по-ниски цени.

Дейностите на хората се променят и се подобряват, защото находчивите се стремят към повече умения, за да служат по-добре на покровителите си. Ето защо призовавам всички хора да се стремят към прогрес и да не тъпчат на едно място, иначе безнадеждно ще изостанат. Ежедневието ни е съпроводено от много преживелици, които обогатяват житейския ни опит. Всеки уважаващ себе си човек трябва да се подчинява на следните правила:

Да плаща задълженията си възможно най-бързо, да не купува онова, което не му е по джоба.

Да се грижи за близките си, за да мислят за него и да го споменават с добро.

Да си направи завещание, та, ако боговете го призват, имуществото му да бъде разпределено справедливо и според желанието му.

Да е състрадателен към онеправданите от съдбата и да им помага, доколкото му е възможно.

Да е мил и отзивчив към скъпите си хора.

Накратко – седмият лек за празна кесия се състои в това да развивате способностите си, да се учите, да помъдрявате и да придобиете повече умения, за да се увеличи самоуважението ви. Само така ще добиете достатъчно самочувствие, за да осъществите грижливо обмислените си желания.

И така, това са седемте лека за изтъняла кесия, които аз, човекът с дълъг и успешен живот, научих от опит и препоръчвам на всички, стремящи се към забогатяване. Драги ученици, във Вавилон има повече злато, отколкото предполагате. Има го в изобилие. Вървете смело напред и прилагайте на практика тези методи, за да напреднете в живота и да забогатеете, както ви се полага. Вървете напред и проповядвайте тези мъдрости, та всички достойни поданици на Негово величество да получат в изобилие от несметните богатства на нашия любим град!

Глава 4.

Запознайте се с богинята на сполуката

„Ако на някого му върви, няма как да се предскаже докога късметът ще го сполучва. Хвърлете го в Ефрат и току-виж изплувал, стиснал перла в шепата си.“

ВАВИЛОНСКА ПОГОВОРКА

Всеки човек на света иска да е щастлив. Същият стремеж към щастие, горял в сърцата на вавилонците преди четири хилядолетия, пламти в душите на съвременните хора. Всички горещо се надяваме да станем любимци на капризната богиня на късмета.

Има ли начин да се запознаем с нея и не само да привлечем вниманието ѝ, а и да си изпросим благоразположението ѝ? Има ли начин да привлечем късмета? Тъкмо тези въпроси си задавали древните вавилонци. И точно това решили да разберат. Били проницателни и мъдри хора, ето защо техният град бил най-богатият и най-влиятелният в целия свят.

През онова далечно минало още не съществували нито училища, нито университети. Вавилонците обаче имали образователен център, при това много практичен. Сред високите, приказни сгради се издигала една, която по своята важност се равнявала на царския дворец, на Висящите градини и на храмовете. Историците я споменават много рядко в трудовете си, но съществуването ѝ е оказало много силно влияние върху интелектуалното развитие през този период.

В Храма на познанието учители доброволци преподавали и разяснявали мъдростта на миналото; пак там, на обществени дискусии, се обсъждали въпроси, представляващи интерес за цялото общество. В Храма на познанието всички били равни. Дори най-смирнените роби могли безнаказано да оспорват мнението на член на царското семейство.

Сред онези, които редовно ходели в Храма, бил и Аркад, който се славел като най-богатия човек във Вавилон. Отредена му била специална зала, в която почти всяка вечер се събирали мъже (младежи, старци, но най-вече хора на средна възраст), за да обсъждат злободневни и интересни теми. Предлагам да ги послушаме, за да разберем дали са знаели как да привлечат късмета.

Слънцето, напомнящо голяма огнена топка, току-що се било скрило зад хоризонта, замъглен от пустинния прах, когато Аркад се приближил до подиума, на който обикновено се разполагал. Около четирийсет души, излегнали се на килимчета, вече го очаквали, други още се стичали в залата.

– За какво ще говорим тази вечер? – попитал той. След известно колебание някакъв висок тъкач се изправил, както било прието, и се обърнал към Аркад:

– Бих предложил една тема, но се страхувам да не се стори глупава и на теб, и на добрите ни приятели, събрани тук тази вечер. – След като всички го насърчили да продължи, той се осмелил да добави: – Днес ми провървя – намерих кесия, пълна с жълтици. Най-съкровено ми желание е късметът да не ме напусне. И тъй като вярвам, че всички споделят моето желание, предлагам да обсъдим какво представлява сполуката. Може би заедно ще открием как всеки от нас да я привлича към себе си.

– Много интересна тема – кимнал Аркад. – Заслужава да ѝ отделим внимание. За едни късметът е случайност – като злополуката, която ни връхлетява внезапно и без причина. Други са на мнение, че за сполуката трябва да благодарим на най-щедрата ни богиня Ащар, която неизменно обсипва с щедри дарове онези, от които е доволна. Кажете, приятели мои, да се опитаме ли да разберем как всеки от нас може да привлече сполуката?

– Да! Да! На всяка цена! – разпалено възкликнали присъстващите.

– Добре тогава – кимнал Аркад. – Като начало предлагам да изслушаме онези, които също като нашия приятел тъкача, са имали щастието, без да си мръднат пръста, да получат скъпи вещи или скъпоценни камъни.

Настъпила тишина, хората се спогледали, очаквайки някой да заговори, но никой не продумал.

– Няма ли поне един сред вас? – попитал Аркад. – Явно сполуката не спохожда всекиго. Кой ще предложи откъде да започнем търсенето?

– Аз – обадил се младеж със скъпа дреха и се изправил. – Според мен късметът често се свързва с игралните маси. Та нали тъкмо край тях мнозина се кланят на богинята, надявайки се тя да ги благослови с голяма печалба?

Той отново седнал на килимчето си, но някой в залата се провикнал:

– Не спирай! Довърши започнатото! Богинята на късмета дари ли те със сполука в игралния дом? Обърна ли заровете с червените страни нагоре, за да си напълниш кесията за тяхна сметка, или ги преобърна откъм сините и служителят ти прибра сребърниците, спечелени с толкова труд?

Всички се засмели, но без злоба; младият човек също се усмихнал и отговорил:

– Срам не срам ще призная, че тя май не ме забеляза. Сега аз ще ви попитам, приятели: случвало ли ви се е богинята на късмета да ви придружава в игралните зали и да хвърля заровете така, че винаги да печелите? Очаквам да чуя отговорите ви и да си взема поука, разбира се.

– Добро начало – намесил се Аркад. – Нашите сбирки имат за цел да разгледат всички аспекти на дадена тема. Пренебрегването на игралните зали ще означава да си затворим очите за инстинкт, типичен за повечето мъже: изкушението да се рискуват няколко сребърника с надеждата да се спечелят много жълтици.

– Думите ти ме подсетиха за вчерашните надбягвания – обадил се друг от присъстващите. – Ако богинята навестява игралните зали, вероятно не пропуска надбягванията с позлатени колесници, при които гледката на запенените коне е несъмнено повълнуваща. Кажи ни честно, Аркад, тя ли ти прошепна вчера да заложиш на сивите жребци от Ниневия? Стоях зад теб и не повярвах на ушите си, като те чух да залагаш на тях. Всеизвестно е, че нито един кон в цяла Асирия не може да надбяга (без машинии, разбира се) нашите любими дорести жребци. И така, тя подсказа ли ти, че при последната обиколка черният кон от вътрешната страна ще се спъне и ще препречи пътя на дорестите, давайки възможност на сивите да спечелят незаслужено?

Аркад добродушно се усмихнал на дружелюбната закачка:

– Имаме ли основание да вярваме, че добрата богиня ще прояви интерес към някого, който залага на конни състезания? Според мен тя е покровителка на любовта и на достойнството, която помага на всички нуждаещи се и възнаграждава добродетелните. Очаквам да я намеря не край игралните маси или на състезанията, където мъжете губят повече, отколкото печелят, а на други места, където хорските дела са много по-достойни за награда. При земеделието, при почтената търговия... всъщност при всички

професии човек може да очаква печалба от труда си и от разумните си вложения. Разбира се, има опасност и да претърпи загуби поради неправилната си преценка или, да речем, поради липсата на попътен вятър, или на разразяването на морски бури. И все пак, ако упорства, обикновено реализира печалба.

От друга страна, в игралните зали шансът му за печалба е минимален. Системата е направена така, че да облагодетелства собственика. Хазартът е неговата професия и той се надява на солидна печалба. Малцина играчи си дават сметка колко сигурна е печалбата на собственика и колко минимални са шансовете им да надвият системата.

Да вземем за пример играта на зарове. При всяко хвърляне залагаме коя страна ще се падне отгоре. Ако е червена, собственикът ни изплаща сума, четирикратно по-голяма от залога. Но, ако се падне всяка от другите пет страни, губим парите си. Следователно, на всяко хвърляне шансовете да загубим са пет към едно, но тъй като на червено залогът ни се учетворява, възможността за печалба се увеличава четирикратно. За една нощ собственикът на игралната зала задържа за себе си около една пета от всички залози. Как да се надяваме да печелим редовно, след като играта е устроена така, че задължително губим една пета от заложените монети.

– Да, обаче аз познавам хора, които печелят големи суми – обадил се един от присъстващите.

– Не отричам, че има и печеливши – кимнал Аркад. – Ето защо се питам дали онзи, когото съдбата облагодетелства с лесна печалба, знае истинската ѝ стойност. Познавам много преуспели жители на Вавилон, но нито един не е започнал с печалба от игрален дом. Всички, които тази вечер сте се събрали тук, навярно познавате повечето ни видни граждани. Любопитно ми е колко от тях биха признали, че началният им капитал е бил печалба от хазартна игра. Предлагам всеки да разкаже за своите познати. Съгласни ли сте?

След продължително мълчание някой плахо попитал:

– Може ли да разкажа за собственици на игрални домове?

– Да, щом не се сещаш за други – отговорил Аркад. – От друга страна, ако не се сещате за някого, защо не разкажете за себе си? Има ли сред нас редовни късметлии, които не се решават да споделят откъде са доходите им?

Неколцина, седнали по-назад, изпъшкали, останалите ги последвали, после всички избухнали в смях.

– Изглежда, не търсим късмета си там, където често отива богинята – продължил Аркад. – Затова предлагам да обсъдим други възможности. Стигнахме до заключението, че сполуката не се състои в това да намериш загубена кесия. Нито в честото посещаване на игралните зали. А за състезанията ще кажа, че там съм загубил повече монети, отколкото съм спечелил.

Предлагам да си поговорим за нашите професии и занаяти. Не е ли логично, ако сключим изгодна сделка, да я приемем не като късмет, а като награда за усилията ни? Склонен съм да мисля, че може би пренебрегваме даровете на богинята. Може би тя наистина ни помага, дори когато не оценяваме щедростта ѝ. Имате ли други предложения?

Някакъв възрастен търговец станал, оправил скъпата си бяла одежда и казал:

– С ваше позволение, многоуважаеми Аркад, скъпи приятели, ще дам скромния си принос към тази дискусия. Ако е вярно, че смятаме за своя заслуга успехите си в деловите начинания, защо не си спомним за пропуснатите възможности, които биха

ни донесли още по-големи печалби? Та нали, ако се бяха осъществили, щяха да свидетелстват за големия ни късмет? Но тъй като не са ни донесли удовлетворение, не можем да ги смятаме за справедливо възнаграждение. Предполагам, че се е случвало на мнозина от нас.

– Добре го каза – кимнал Аркад. – Кой сред вас е бил на косъм от късмета, но го е оставил да му се изплъзне? – Мнозина вдигнали ръце, сред тях бил и възрастният търговец, затова той му казал: – Тъй като предложението е твое, започни пръв.

– На драго сърце ще ви разкажа една история, която показва как човек може да изпусне късмета си и по-късно горчиво да съжалява. Преди много години, когато тъкмо се бях оженил и вече изкарвах добри пари, баща ми дойде при мен и ме убеди да вложам в едно начинание. Синът на негов добър приятел бил харесал празен парцел земя недалеч от стената, заобикаляща града ни. Само дето парцелът се намирал високо над напоителния канал и водата не го достигала. Синът на татковия приятел обаче бил решил да купи земята, да нареди да построят там три големи водни колела, задвижвани от волове, и така да напои иначе плодородната почва. После щял да раздели парцела на по-малки участъци и да ги продаде на онези вавилонци, които искат да си имат градинки.

Той не разполагал с достатъчно жълтици, за да осъществи намерението си. Също като мен още бил млад и платата му не била голяма. Баща му, също като моя, хранил много гърла с малкото си пари. Ето защо решил да привлече за съдружници още единайсет души. Условието било всеки да печели добре и да приеме да влага в предприятието една десета от доходите си, докато парцелът стане привлекателен за евентуалните купувачи. След това съдружниците щели да си поделят печалбата в съответствие с вложените средства.

– Сине мой – каза ми баща ми, – вече не си безгрижен юноша, а отговорен мъж и глава на семейство. Искан ми се да печелиш повече, за да натрупаш състояние и след време да си сред най-знатните хора в този град. Искан ми се да си вземеш поука от глупавите ми грешки.

– И аз искам същото, татко! – възкликнах.

– Тогава, чуй какво ще ти кажа! Направи онова, което аз трябваше да сторя на младини. Една десета от всичко, което печелиш, влагай в доходоносни начинания и, преди да достигнеш моята възраст, ще притежаваш солидно имущество.

– Мъдри са словата ти, татко. Наистина искам да съм богат. Само че парите, които изкарвам, покриват ежедневните ми разходи. Затова се питам дали да последвам съвета ти. Още съм млад, имам време, животът е пред мен.

– На твоята възраст и аз си мислех същото, но... погледни! Оттогава изминаха много години, а пък аз още не съм започнал.

– Живеем в друга епоха, татко. Ще се постарая да не повтарям твоите грешки.

– Съдбата ти предоставя отлична възможност, момчето ми – възможност, която ще ти помогне да забогатееш. Умолявам те, не отлагай! Още утре отиди при сина на моя приятел и се уговори с него да влагаш една десета от заплатата си в неговото начинание. Повтарям, отиди още утре! Късметът не чака никого. Днес е сега, в момента, и скоро ще отлети. Побързай!

В крайна сметка не послушах съвета му. Търговците бяха докарани от Далечния Изток толкова разкошни одежди, че с благоверната ми решихме да си купим по една. Ако приемех да влагам една десета от заплатата си, щяхме да се лишаваме не само от прекрасните дрехи, но и от други жадувани удоволствия. Отлагах срещата с онзи

човек, докато стана твърде късно – решение, за което след време горчиво съжалих. Начинанието се оказа много по-доходно, отколкото се предполагаше. Е, сега вече знаете как позволих на късмета да ми се изплъзне.

– Поуката от този разказ е, че сполуката идва при онзи, който е готов да приеме възможностите, предоставени му от съдбата – заявил смугъл пустинен жител. – Всеки, който се е сдобил с имоти, е започнал от нещо. Да речем от пет сребърника или от пет жълтици, които е спестил за първото си вложение. Самият аз притежавам много стада. Първата стъпка направих още като хлапак, когато с една сребърна монета купих теленце. И тази стъпка беше много важна за мен, защото беше в основата на забогатяването ми, важна е и за всички други, понеже ги превръща от хора, печелещи от труда си, в мъже, живеещи от лихвите на своите вложения. Някои имат далновидността да я направят на млади години и по финансов успех бързо изпреварват онези, които закъсняват, или не се решават да си опитат късмета, като бащата на този търговец.

Ако той се беше претрашил още в младостта си, когато щастието му се усмихнало, сега щеше да притежава много по-голямо имане. Ако сполуката, споходила нашия приятел тъкача, го подтикне да действа своевременно, това действително ще бъде първата стъпка към много по-голямо богатство.

– Благодаря! – провикнал се някакъв чуждоземец и се изправил. – Аз също искам каже нещо. Сириец съм и ваш език не говори добре. Искам да кръстя с едно име този приятел, търговец. Може вие си помислите, че това име неучтиво, обаче аз пак ще го нарека така. Но, за съжаление, не знам ваша дума за такъв човек. Ако кажа на сирийски, той мен няма разбере. Затуй, господа уважавани, кажете мене как се нарича човек, дето отлага прави неща, хубави за него?

– Отлагащ! – провикнал се някой.

– Точно! – възкликнал сириецът и въодушевено заръкомахал. – Той не грабва късмет, когато му се яви! Той чака. Казва, че в момент има много работа. И все тъй прави, от мен да го знаете! Обаче сполука не чака тия, дето се бавят. Тя мисли си, че, ако човек иска бъде щастлив, той време не губи. Всеки, дето не грабва я, кога го споходи, е отлагащ като нашия приятел тук.

Търговецът станал и се поклонил, без да се обиди от гръмкия смях на присъстващите, и добродушно казал:

– Моите уважения към теб, непознати страннико, задето не се поколеба да кажеш истината.

– Искат ли още някой да сподели своя история за сполуката? – попитал Аркад.

– Да – вдигнал ръка човек на средна възраст, пременен с червена одежда. – Търгувам с добитък, предимно с камили и с коне. Понякога купувам овце и кози. Ще ви разкажа съвсем откровенно как една нощ сполуката ме споходи, когато най-малко я очаквах. Може би тъкмо затова я оставих да ми се изплъзне. Сами ще прецените, като изслушате историята ми.

Една вечер се върнах в града след десетдневно изтощително бродене из пустинята – предполагам досещате се, че бях тръгнал да търся камили, които после да продам. И към умората ми се добави гняв, когато заварих градските порти залостени. Докато робите ми разпъваха шатрата, за да пренощуваме, макар и без храна и вода, към мен се доближи възрастен човек, който също като нас се беше озовал пред заключените порти.

– Почитаеми – каза ми, – още като те видях, предположих, че си търговец. Ако не съм сгрешил, ще ти направя едно предложение: да купиш моето стадо овце от чудесна

порода, което току-що докарах. Уви, изпратиха ми вест, че жена ми е тежко болна, затова се налага спешно да се върна при нея. Купи стадото ми, та с робите ми да възседнем камилите и веднага да тръгнем обратно.

Беше тъмно като в рог и не виждах овцете, но по блеенето им прецених, че стадото е голямо. След като бях пропилял десет дни, без да намеря камили, бях готов да приема предложението му, ако е изгодно. Човекът беше толкова разтревожен, че дори не се пазари, а ми поиска съвсем разумна цена. Съгласих се, защото знаех, че на сутринта робите ми ще закарат животните в града и ще ги продадат с голяма печалба. После им наредих да донесат факли, за да огледам стадото, което, според продавача, наброяваше деветстотин глави. Приятели мои, няма да ви досаждам с подробности, като тази колко се затруднихме при преброяването на жадните, неспокойни животни. Накратко, задачата се оказа непосилна. Накрая заявих на продавача, че ще изчакам да се съмне, тогава ще преброя овцете и ще му платя.

– Бъди така добър да ми платиш две трети от сумата, та веднага да тръгна обратно към дома си – помоли ме той. – Ще ти оставя най-умния си и най-образован роб да ти помогне при преброяването. Имам му пълно доверие, затова можеш да му дадеш останалите пари.

Обаче аз се заинатих и отказах да платя, докато не се съмне. На сутринта, още преди да се събудя, отворили градските порти и четирима прекупвачи побързали да излязат, предполагайки, че отвъд стените са замръкнали хора, предлагащи стада за продан. Били готови да платят добра цена, защото градът беше заплашен от обсада и запасите от храна намаляваха. Възрастният стопанин получил почти тройно повече, отколкото ми беше поискал. Ето как позволих на птичето на късмета да отлети от рамото ми.

– Дааа, интересна история – замислено продумал Аркад. – Според теб каква е поуката?

– Да плащаме без колебание, ако сме сигурни, че сделката е изгодна – предположил възрастен седлар. – В такъв случай на всекиго от нас му трябва защита от самия него... от слабостите му. Ние, смъртните, сме колебливи. И, за съжаление, сме склонни през повечето време да вземаме погрешни решения. Отгоре на всичко упорстваме, инатим се и накрая късметът ни се изплъзва. Разбрал съм, че първото ми решение, дори да е импулсивно, е най-правилно. При все това винаги ми е трудно да осъществя изгодна сделка. Обаче май му хванах цаката: за да се предпазя от колебливостта си, веднага давам аванс. Така по-късно не съжалявам, че съм пропуснал златна възможност.

– Благодаря теб! Пак искам кажа нещо! – Сириецът скочил на крака. – Тези истории много приличат си. Всеки път богиня на късмета бяга от нас заради някаква причина. Всеки път тя иде при нас, мързеливите, и носи ни дар. И пак всеки път ние мислим си: „Май не е подходящият момент, ще изчакам“, вместо да се възползваме. Не е чудно никак, че не ни върви.

– Мъдри са думите ти, приятелю – кимнал търговецът. – И в двата случая богинята на късмета е прогонена от колебливостта, от протакането. Кое е съвсем обяснимо. Нерешителността сякаш е заложена във всеки човек. Мечтаем да сме богати, но винаги, когато ни се удаде възможност да осъществим мечтите си, нерешителността ни нашепва да си измислим причини за отказ и ни пречи да се възползваме. Като се вслушваме в нейния глас, ние се превръщаме в най-отявлените си врагове. На младини обаче още не бях стигнал до тази мъдрост, споделена от нашия приятел

от Сирия. Отначало си казвах, че провалът ми в множеството доходоносни начинания е предизвикан от неправилната ми преценка. По-късно реших, че причината е в магарешкия ми инат. Едва след време осъзнах, че всъщност е виновен навикът ми да отлагам в случаите, изискващи да действам незабавно и решително. И се презрях, откровено казано. Обаче не се отказах. С упорството на осел, впрегнат в колесница, успях да се отърва от този враг на успеха ми.

– Пак благодаря. Искам питам нещо господин търговеца – отново се обадил сириецът. – Одеждите твои са хубави, не като на бедняк. Говориш като човек, успял в живота. Кажи нас сега, слушаш ли я нерешителността, кога тебе шепне на ухо?

– Веднага ще ти отговоря, приятелю. Също като на прекупвача и на мен ми се наложи да осъзная и да надвия колебливостта. За мен тя беше враг, който вечно ме дебнеше, за да осуети всяко мое начинание. Моята история е поредното доказателство за това как нерешителността пречи да се възползваш от златни възможности. Всъщност обаче не е толкова трудно да се отървеш от нея, стига да осъзнаеш слабостта си. Никой не се оставя крадец да му отмъкне кошовите със зърно. Нито пък позволява на конкурент да му прогони клиентите и да го остави без печалба. Щом си дадох сметка за тази си слабост, превърнала се в най-злия ми враг, впрегнах всички сили, за да я превъзмогна. Същото трябва да стори всеки, преди да се надява да придобие дял от несметните богатства на Вавилон... Е, Аркад, какво е твоето мнение? Ти си най-богатия във Вавилон, затова мнозина те мислят и за най-големия късметлия. Съгласен ли си, че никой не може да постигне мечтания успех, докато завинаги не прогони колебливостта си?

– Право казваш – кимнал Аркад. – Отдавна съм на тази земя и през дългия си живот имах възможността да наблюдавам как хора от няколко поколения поемат пътя към успеха, като се захващат с търговия или с наука. Късметът споходи всички. Някои се възползваха и продължиха уверено към осъществяването на най-съкровениите си желания, но повечето се поколебаха и... безвъзвратно изостанаха. – Той се обърна към тъкача: – Предложи да поговорим за сполуката. Да чуем какво мислиш по този въпрос.

– Имам друга представа за късмета. Навремето си мислех, че сполуката е нещо, което ни спхожда, без да си даваме много труд. Сега обаче разбирам, че е невъзможно да я привлечем като с магнит. Поуката ми от този разговор е, че, за да ни споходи късметът, първо трябва да се възползваме от предоставените ни възможности. Ето защо в бъдеще ще се старая да не пропускам дори най-малкия шанс.

– Браво на теб, хубава поука си си взел, приятелю – похвалил го Аркад. – Доказахме, че късметът често следва шанса, но иначе не ни спхожда често. Нашият приятел търговецът щеше да се радва на голяма сполука, ако се беше възползвал от възможността, която богинята на късмета му е поднесла на тепсия. Същото се отнася и за нашия приятел прекупвача, който е щял да забогатее, ако е рискувал да купи стадото, без да го види.

Започнахме този разговор, за да открием начин да привлечем късмета на наша страна. Струва ми се, че го намерихме. И двата разказа показват, че сполуката върви по петите на добрата възможност. Тъкмо в това се съдържа истина, която истории за загуба или за печалба не могат да променят. И тя е следната: богинята на сполуката отива при онези, които без колебание се възползват от всеки шанс. Тя неизменно помага на хората, които ѝ допадат. А най-много ѝ допадат решителните, които действат веднага.

Действието ще ви отведе при успеха, за който мечтаете.

БОГИНЯТА НА КЪСМЕТА ИМА СЛАБОСТ КЪМ ХОРАТА НА ДЕЛОТО

Глава 5.

Петте закона богатството

Ако имате право на избор, какво ще предпочетете: торба със злато или глинена плочка с издълбани върху нея мъдри слова?

Загорелите от слънцето лица на двајсет и седемте души, насядали около огъня в пустинята се оживили.

– Златото, златото! – извикали в един глас. Стариат Калабаб присвил мъдрите си очи, усмихнал се и вдигнал ръка:

– Не бързайте! Чувате ли как вият дивите кучета? Знаете ли защо са толкова неспокойни? Защото са прегладнели. Обаче, ако ги нахраните, какво ще направят? Ще започнат да се хапят или ще започнат да се перчат, без да мислят за следващия ден, който неминуемо ще настъпи. По същия начин постъпват хората. Ако имат възможност да избират между златото и мъдростта, какво ще предпочетат? Ще загърбят мъдростта и ще пропилят златото. А на другия ден ще се вайкат, задето им е изтекло през пръстите. Златото е запазено за онези, които познават законите му и ги спазват.

Калабаб се загърнал още по-плътено с бялата си роба, за да се предпази от студения нощен вятър, и продължил:

– Служихте ми вярно по време на дългото ни пътешествие, грижехте се добре за камилите, безропотно вървяхте по нажежения пясък, храбро се опълчвах-те на разбойниците, които искаха да ми откраднат стоката, затова тази вечер за награда ще ви разкажа притчата за петте закона на златото. Уверявам ви, че друг път не сте чували подобна история. Слушайте ме внимателно, защото, ако проумеете поуката и се възползвате от нея, след време ще имате много злато. – Той замълчал за миг, сякаш за да подчертае важността на следващите си слова. Високо в небосвода звездите блестели като диаманти, пръснати върху кадифе. Зад хората, насядали около огъня, се белеели вехтите шатри, здраво завързани за колчетата, за да не ги отнесе внезапен порив на вятъра. Край шатрите били струпани бали със стока, завити с кожени покривала. Наблизо лежали камилите; някои доволно преживяли, други дълбоко спели и похърквали.

– Разкажете ти винаги са интересни, Калабаб – казал водачът на кервана. – Мъдростта ти ще е наша пътеводна звезда след утрешния ден, когато работата ни за теб приключи.

– Описвал съм ви приключенията си в далечни и непознати страни, но тази вечер ще споделя с вас проникновенията на Аркад, който е много богат и много мъдър човек.

– Чували сме за него – кимнал водачът. – Разправят, че бил най-богатият човек, който някога е живял във Вавилон.

– И с право му се носи славата, защото знаел законите на забогатяването по-добре от всеки друг. Тази вечер ще споделя с вас мъдрите му поучения: научих ги навремето от сина му Номазир, когато още бях юноша и живеях в Ниневия.

С господаря ми бяхме останали до късно през нощта в двореца. Бях му помогнал да внесе много разкошни килими, та Номазир да си избере онези, които най-много му харесат. Накрая богаташът ни покани да седнем до него и да изпием по чаша старо

вино – ароматно и тежко – от което ми стана горещо, защото не бях свикнал с алкохола. Тъй като беше в добро разположение на духа, домакиният сподели с нас мъдростите на баща си, които сега аз ще споделя с вас.

Както ви е известно, във Вавилон има обичай синовете на заможните хора да живеят с родителите си, докато наследят семейното имане. Аркад бил против този обичай, затова щом Номазир навърши пълнолетие, той изпратил да го повикат и му казал:

– Сине мой, желанието ми е да ме наследиш. Първо обаче трябва да докажеш, че си способен да управляваш имотите ми. Ето защо искам да се отделиш от нас и да докажеш своите умения да печелиш злато и уважението на хората. И за подкрепа ще ти дам две неща, с които не разполагах, когато, още беден младеж, поставих началото на богатството си. Ето ти една торба с жълтици. Ако ги харчиш разумно, те ще положат основата на успеха ти. Вземи и тези пет глинени плочки, на които са записани петте закона на богатството. Ако ги спазваш, всичко, което сториш и научиш, ще ти е от полза и ще допринесе да нямаш проблеми с парите. След десет години се върни в бащиния дом и разкажи какво си постигнал. Ако докажеш способностите си, ще наследиш имането ми.

Иначе ще го завеща на свещениците, за да измоля опрощение за душата си.

И тъй, Номазир взел торбата със златните монети и глинените плочки, увити в парче коприна, заедно с роба си яхнали конете и тръгнал да си дири късмета.

След десет години, според уговорката, се върнал у дома при баща си. В негова чест Аркад устроил пиршество, на което поканил много приятели и родственици. Накрая заедно със съпругата си седнали в дъното на помещението на столовете си, напомнящи тронове. Номазир се изправил пред тях, за да изпълни обещанието си и да им разкаже къде е бил и какво е постигнал.

Както се досещате, приятели мои, нощта вече била дошла. Залата била задимена от газените лампи, които не смогвали да я осветят. Роби с бели туники се опитвали да прогонят дима и влагата с ветрила от палмови листа. Жената на Номазир, двамата му сина, приятели и други членове на семейството седели зад него и с нетърпение чакали разказа му.

– Татко мой – подхванал той учтиво, както следвало да се отнася към главата на семейството. – Прекланям се пред мъдростта ти. Преди десет години, когато бях на прага на зрелостта, ти ми заповяда сам да извоювам достойно място в света, вместо да остана заложник на богатството ти. Щедро ме дари със злато. И с мъдрост. Уви, признавам, че пропилях златото. То се изплъзна през пръстите ми, както заек се изплъзва от хватката на неопитен хлапак.

Аркад снизходително се усмихнал:

– Продължавай, сине мой, искам да узная подробностите.

– Реших да ида в Ниневия, защото тогава градът тъкмо се разрастваше и, според мен, предлагаше големи възможности. Керванджии ми позволиха да пътувам с тях и скоро се сприятелих с мнозина, сред които бяха и двама доста изтънчени мъже, собственици на прекрасен бял жребец, бърз като вятъра. По време на пътешествието те ми довериха под секрет, че в Ниневия живеел богаташ, притежаващ кон, който бил толкова бърз, че нямал равен на себе си. Ето защо щял да се обзаложи на каквато и да била сума, че неговият жребец ще надбяга конете в цяла Вавилония. Според новите ми познати обаче конят на богаташа бил като трмаво магаре в сравнение с техния бял красавец, а в знак на искрено приятелство към мен щели да ми позволят да се включа

в облога. Приех на драго сърце и вече си представях как ще спечеля куп пари, без да си мръдна пръста. Само че жребецът на богаташа с лекота надбяга нашия кон и аз загубих почти всичкото си злато. – Тук Аркад се засмял, Номазир засрамено навел глава, но продължил да разказва: – По-късно научих, че новите ми „приятели“ са мошеници, които се присъединяват ту към един, ту към друг керван и си търсят жертви. Оказа се, че „богаташът“ в Ниневия е техен съучастник и тримата си разделят спечеленото от наивници като мен. Тази ловка измама беше първият ми житейски урок и предупреждение да не бъда толкова лековерен.

Само че аз не си взех поука и отново получих горчив урок. С кervана пътуваше друг младеж, с когото се сприятелих. Беше от заможното семейство и също се беше отправил към Ниневия да си търси късмета. Малко след пристигането ни в града той ми съобщи, че някакъв търговец бил починал и, че сме имали възможност да купим изгодно магазина, който бил зареден със стока и имал постоянна клиентела. Предложи ми да станем равноправни съдружници и добави, че в момента не разполагал с толкова средства, но щял да се върне във Вавилон, за да вземе колкото злато е необходимо... накратко казано, купих магазина със собствените си средства и повярвах на обещанието на „съдружника“ си, че неговият дял ще използваме за разрастване на търговията.

Само че той не замина веднага за Вавилон и причини доста загуби с неразумните си сделки и с безразсъдното си прахосничество. Разбрах накъде духа вятърът и развалих съдружието ни, но междувременно магазинът беше западнал, останали бяха само непродаваеми стоки и не разполагахме със средства за покупка на други. Накрая продадох всичко на безценица на някакъв израилтянин.

Последваха тежки дни за мен, татко. Опитах се да се хвана на работа, само че никой не искаше да ме вземе, защото нямаш нито занаят, нито умения, с които да си изкарвам хляба. Продадох си конете. Продадох и роба, и одеждите си (запазих само дрехите на гърба си), за да си осигуря храна и подслон, но с всеки изминал ден сумата намаляваше и сърцето ми се свиваше, като си представех какво ме чака после. Но през онези тежки мигове си спомних доверието ти към мен, татко. Беше ми заръчал да стана истински мъж и аз бях твърдо решен да изпълня заръката ти... – Майка му горчиво заплакала и Номазир прекъснал разказа си. Изчакал я да са поуспокои и отново заразказвал:

– Спомних си плочките, които ти, татко, ми даде на прощаване и върху които със собствената си ръка беше написал петте закона на богатството. Няколко пъти препрочетох мъдрите ти слова и разбрах, че, ако от самото начало бях тръгнал по пътя на мъдростта, нямаше да се простя със златото си. Научих наизуст всички закони и се зарекох, че, ако още веднъж ме споходи богинята на късмета, ще се ръководя от мъдростта на зрелия мъж и няма да се поддавам на младежката си неопитност.

На всички, които сте се събрали тук тази вечер, ще прочета мъдрите слова на баща ми, написани на плочките, които той ми даде преди десет години.

ПЕТТЕ ЗАКОНА НА БОГАТСТВОТО

I. Златото идва охотно и количеството му нараства в ръцете на всеки, заделящ от припечеленото не по-малко от една десета, за да натрупа богатство, с което да подсигури своето бъдеще и бъдещето на семейството си.

II. Златото се труди усърдно и неуморно за мъдрия човек, който го влага в доходоносни начинания и го умножава, както се множат стадата по пасищата.

III. Златото остава вярно на предпазливия собственик, който го закриля и го влага според съветите на мъдри хора, опитни в боравенето с пари.

IV. Златото се изплъзва през пръстите на онзи, който го влага в начинания, непонятни за ума му или не получили одобрението на хора, вещи в тези дела.

V. Златото бяга от онзи, който очаква от вложенията си невъзможни печалби, вслушва се в съветите на мошеници и изнудвачи или го пропилява заради неопитността си и заради романтичните си мечти за забогатяване.

– Това са петте закона на богатството, които баща ми беше написал на плочките. Те имат много по-голяма стойност от златото, в което ще се уверите, ако изслушате докрай моята история. – Номазир отново се обърна към баща си: – Разказах ти до каква бедност и отчаяние ме доведоха наивността и неопитността ми. Добре, че в живота поредицата от нещастия все някога свършва. Моето избавление настъпи, когато си намерих работа като надзирател на група роби, изграждащи новата външна стена на града.

Бях се зарекъл за спазвам законите на богатството и от първата си заплата отделих настрана една медна монета, после при всяка възможност добавях още, докато накрая стойността им стана колкото на един сребърник. Спестяването не вървеше бързо, понеже все с нещо трябваше и да живея. Тук е мястото да кажа, че харчех предпазливо и се лишавах от много неща, защото бях решен за десет години да си върна богатството, с което ти, татко, ме беше изпроводил на път. Един ден главният надзирател на робите, с когото се бях сприятелил, ми каза:

– Забелязвам, че си много пестелив и не харчиш безразсъдно припечеленото. Скътал ли си настрана злато, което не ти носи печалба?

– Да – отговорих. – Най-съкровената ми мечта е да си възвърна златните монети, които баща ми ми даде за из път и които изгубих.

– Достойна цел, няма спор, обаче знаеш ли, че спестеното злато може да работи за теб и да ти донесе още печалби?

– Уви, имам горчив опит – загубих жълтиците, които ми даде баща ми, и се страхувам да не би същото да се случи и с моите спестявания.

– Ако ми се довериш, ще те науча как да направиш така, че златото да ти носи печалба – каза ми той. – След една година стената ще е иззидана и ще дойде ред на големите бронзови порти на всеки вход, които ще пазят града от враговете на краля. В Ниневия няма достатъчно метал за направата им и царят не се е сетил да го осигури. Ето какво предлагам: няколко души ще съберем средства помежду си, ще изпратим

керван до далечните мини за мед и за калай и ще доставим необходимия бронз. И когато царят нареди да бъдат изковани портите, само ние ще можем да осигурим метала и той ще ни плати щедро. Дори той да не пожелае да го купи от нас, няма да сме на загуба, защото винаги можем да продадем изгодно бронза.

Реших, че предложението ще ми даде възможност да спазя третия закон и да вложа спестяванията си според съветите на мъдри хора, опитни в боравенето с пари. Решението ми се оказа правилно и не се разочаровах. Скъпите ми спестявания значително се увеличиха. Скоро се включих в същата група, за да осъществим друго начинание. Както вече споменах, съдружниците ми имаха опит при боравенето с пари. Преди да се впуснат в ново начинание, обмисляха и обсъждаха плана си. Никога не рискуваха да загубят основния капитал или да го вложат така, че да не си върнат златото. За нищо на света нямаше да зложат на конни състезания, нито да влязат в съдружие с мошеници, както бях сторил аз поради неопитността си. Благодарение на тях се научих да влагам средствата си в доходоносни начинания. С течение на времето спестяванията ми се увеличиха, и то доста бързо. Не само си възвърнах загубеното, но и го умножих многократно.

Казано накратко, докато търпях неуспехи и провали, докато губех и печелех, неведнъж подлагах на изпитание петте закона на богатството и всеки път се убеждавах в мъдростта на баща си. Научих, че златото рядко идва при онзи, който не го познава, и бързо го напуска. И обратното – богатството спохожда всеки, съблюдаващ петте закона, и му служи като верен роб.

– Номазир прекъснал разказа си и направил знак на един роб, изправен в дъното на залата, който донесъл една след друга три тежки кожени торби. – Номазир вдигнал едната, сложил я пред баща си и отново заговорил: – Даде ми торба със златни вавилонски монети. Връщам ти торба с жълтици от Ниневия, които тежат колкото твоето злато. Предполагам, всички ще се съгласят, че не си ошетен. Даде ми и глинени плочки, изписани с мъдри слова. Забележи: вместо тях ти връщам две торби с жълтици. – Той взел от роба другите торби и също ги сложил пред баща си. – Така ти доказвам, че ценя много повече мъдростта ти, отколкото твоето злато. От друга страна, нима мъдростта има материално изражение? Нима може да се измери със злато? Та нали онези, които го притежават, много бързо ще го изгубят, ако им липсва мъдрост, и обратното – с нейна помощ могат да го придобият. Тези три торби с жълтици са доказателството. Скъпи татко, радвам се, задето мога да заставам пред теб и да потвърдя, че благодарение на твоята мъдрост станах богат и уважаван.

Аркад нежно сложил ръка на главата му:

– Забелязвам, че добре си усвоил уроците; щастлив съм, че имам син, на когото да поверя имането си.

Калабаб млъкнал и изпитателно огледал хората около огъня, после отново заговорил:

– Според вас каква е поуката от разказа на Номазир? Кой от вас може да отиде при баща си или при бащата на съпругата си и да даде отчет как управлява спечеленото? Какво ще си помислят тези възрастни хора, ако им кажете: „Пътувах надлъж и нашир, много учих и работих, печелех добре, но, уви, нямам много злато. Една част похарчих благоразумно, друга пропилях безразсъдно, обаче най-много загубих заради глупостта си. Още ли мислите, че съдбата определя едни да притежават много злато, а други да са сиромаси? Ще ви кажа, че грешите. Хората, притежаващи много злато, познават законите на богатството и ги спазват. Станах състоятелен търговец, защото ги научих

още в младостта си и им се подчинявам. Не забогатях по волята на някаква загадъчна магия.

Богатство, което се придобива бързо, също тъй бързо се пропилява.

Дълготрайното богатство, което доставя радост и удовлетворява собственика си, се придобива постепенно, защото е плод на солидни знания и на целеустремено упорство. Натрупването на богатство не е товар за умния човек. Носенето на този товар година след година допринася за постигането на крайната цел.

Петте закона на богатството се отплащат щедро на онези, които ги спазват. Всеки един е изпълнен с дълбок смисъл и, за да не пропуснете нещо поради краткостта на моя разказ, ще ви ги повторя. Знам ги наизуст, защото още като млад разбрах колко са ценни и няхах покой, докато не ги наизустих.

ПЪРВИ ЗАКОН НА БОГАТСТВОТО

Златото идва охотно и количеството му нараства в ръцете на всеки, заделящ от припечеленото не по-малко от една десета, за да натрупа богатство, с което да подсигури своето бъдеще и бъдещето на семейството си.

Всеки, който постоянно заделя една десета от заплатеното за труда му и я влага разумно, със сигурност ще придобие състояние, което ще му осигури доходи в бъдеще и ще гарантира обезпечеността на семейството му, ако боговете го призват в отвъдния свят. Този закон гласи още, че златото идва охотно при такъв човек. Гарантирам, че е така, като съдя по своя житейски опит. Успоредно с нарастването на състоянието ми нарасна охотата, с която златото идва при мен. Спестяванията носят все по-голяма печалба, тя също се увеличава и в това е същността на първия закон.

ВТОРИ ЗАКОН НА БОГАТСТВОТО

Златото се труди усърдно и неуморно за мъдрия човек, който го влага в доходносни начинания и го умножава, както се множат стадата по пасищата.

Златото наистина се труди усърдно и не пропуска възможност да се умножи. Всеки, който е заделил настрана някакво имане, има възможност да го вложи в най-доходното начинание. С течение на времето богатството нараства с изненадваща скорост.

ТРЕТИ ЗАКОН НА БОГАТСТВОТО

Златото остава вярно на предпазливия собственик, който го закриля и го влага според съветите на мъдри хора, опитни в боравенето с пари.

Златото наистина се вкопчва в предпазливия човек и бяга от неразумния. Онзи, който се съветва с мъдри хора, вещи в управляването на богатството, скоро се научава да не излага на риск имането си, а да го запази и със задоволство да наблюдава непрекъснатото му увеличаване.

ЧЕТВЪРТИ ЗАКОН НА БОГАТСТВОТО

Златото се изплъзва през пръстите на онзи, който го влага в начинания, непонятни за ума му или не получили одобрението на хора, вещи в тези дела.

Според онзи, който притежава злато, но не и умения да го управлява, съществуват безброй възможности за изгодни вложения. Повечето обаче са изпълнени с подводни камъни и, според мъдрите опитни хора, крият сериозна опасност от загуба, следователно са прекалено рисковани. Ето защо неопитният собственик на злато, доверяващ се на своята преценка и влагащ средства в начинания, от които не разбира, твърде често плаща скъпо и прескъпо за глупостта си. Мъдър е онзи, който влага богатството си, следвайки съветите на хора, вещи в управлението на парите.

ПЕТИ ЗАКОН НА БОГАТСТВОТО

Златото бяга от онзи, който очаква от вложенията си невъзможни печалби, вслушва се в съветите на мошеници и изнудвачи, или го пропилява заради неопитността си и заради романтичните си мечти за забогатяване.

Новозабогателият често се изкушава от примамливи предложения, вълнуващи като разкази за приключения. Започва да му се струва, че имането му притежава магическа сила за постигане на невъзможни печалби. Затова, приятели, винаги се съветвайте с мъдри хора, защото те са наясно с рисковете, дебнещи във всяко предложение за бързо забогатяване. Не забравяйте как състоятелните хора от Ниневия не биха рискували да загубят началния си капитал или да го обвържат с неизгодни вложения.

Това е краят на моя разказ за петте закона на богатството. Чрез него споделих с вас тайните на успеха ми. Всъщност не става въпрос за тайни, а за истини, които всеки трябва да научи и да следва, ако желае да се отличава от тълпата, която подобно на дивите кучета ежедневно се тревожи за прехраната си. Утре ще влезем във Вавилон. Погледнете натам! Това е вечният огън, горящ над храма на Бел. Вече сме на прага на Златния град. Утре всички ще получите жълтиците, които заслужихте с вярната си служба към мен.

Да речем, че след десет години ви попитат как сте използвали златото. Какво ще отговорите? Ако някои от вас, като Номазир, вложат част от придобитото в имот и следват мъдрите напътствия на баща му Аркад, след десет години със сигурност ще са богати и уважавани хора.

Мъдрите ни постъпки ни съпровождат през целия ни живот, окрилят ни и ни помагат. А неразумните ни дела непрестанно ни напомнят за себе си и ни измъчват. Уви, не можем да ги заличим от паметта си. Най-мъчителни са мислите за несвършените дела и за възможностите, които сме пропуснали.

Богатствата на Вавилон са толкова несметни, че не могат да се измерят със златни монети. С всяка изминала година стойността им се увеличава. Също като съкровищата във всяка страна те са награда, щедро възнаграждение за предприемчивите люде, които са решени да получат своя справедлив дял от богатствата.

Желанията ви притежават магическа сила. Направлявайте я чрез мъдростта на петте закона на богатството и ще получите дял от съкровищата на Вавилон.

Глава 6.

Лихварят от Вавилон

Родан, майстор на копия във Вавилон, за пръв път в живота имал толкова много злато в кожената си кесия – цели петдесет жълтици! Той бодро крачел по пътя, отдалявайки се от двореца на най-щедрия цар на света. При всяка негова стъпка кесията на колана му се полюшвала и жълтиците в нея мелодично подрънкваха – той не бил чувал по-прекрасна музика.

Петдесет жълтици! Които били само негови! Още не вярвал на късмета си. Каква сила, каква власт се криела в подрънкващите монети! С тях можел да си купи всичко, каквото си пожелае: голяма къща, земя, стадо, камили, коне, колесници... За какво би ги използвал? Вечерта, докато вървял по тясната улица към къщата на сестра си, си мислел, че не му се иска нищо друго, освен тези златни монети да са негови.

След няколко дни Родан (чувствайки се доста неловко) влязъл в магазина на Матон, който бил лихвар и търгувал със скъпоценности и скъпи тъкани. Без да поглежда нито наляво, нито надясно, той минал между изкусно подредените стоки и влязъл в жилището на търговеца, което било пристроено към магазина.

Матон се бил изтегнал на разкошния килим и похапвал от ястията, поднасяни от чернокож роб. Родан застанал пред него, разкопчал коженото си сетре, при което отдолу се показали косматите му гърди, и подхванал:

– Виж... дошъл съм да се посъветвам с теб, защото се чудя как да постъпя.

Дружелюбна усмивка озарила изпитото лице на Матон.

– Какво толкова си направил, та си опрял до лихвар? Загуби на игралната маса ли? Или някаква закръглена хубавица те е оплела в мрежите си? С теб се знаем от много години и сигурно се е случвало да имаш неприятности, но досега не си искал да ти помогна.

– Не, не съм дошъл за заем, а за мъдър съвет.

– Да му се не види! Чуйте го само какво говори! Не бил дошъл при лихвар да иска заем! Май започнах да недочувам!

– Много добре ме чу.

– Нима е истина? Излиза, че Родан, майсторът на копия, е по-умен от другите и идва при лихваря не за заем, а за съвет! Мнозина ми искат злато, за да платят за безразсъдните си харчове, обаче не са поискали мнението ми. От друга страна, има ли по-мъдър съветник от лихваря, към когото се обръщат всички, изпаднали в беда? Седни, Родан, хапни заедно с мен... Андо – извикал на чернокожия роб, – донеси килим за моя приятел Родан, майстора на копия, който е дошъл за съвет. Тази вечер той е мой почетен гост. Донеси му храна и най-голямата чаша, също и от най-хубавото вино. А ти, Родан, кажи какво те гризе отвътре.

– Дарът на царя.

– Дарът на царя ли? Владетелят ти е направил подарък и ти си разтревожен? Какво толкова ти е дал?

– Ами... той остана много доволен, задето му предложих нов модел за копията на стражите му, и ми даде петдесет жълтици, обаче на мен нещо ми е притеснено. И

знаеш ли защо? Час по час при мен идват разни люде с молба да споделя с тях своето богатство.

– Не се учудвам. Повечето хора искат да получат злато, без да си мръднат пръста, и търсят жертви като теб. Въпросът е можеш ли да им откажеш. И дали волята ти е силна като юмрука ти.

– На мнозина мога, само че понякога е по-лесно да кажеш „да“. Как да откажа на любимата си сестра, която обичам с цялото си сърце?

– Да, обаче тя едва ли ще поиска да ти отнеме радостта от богатото и напълно заслужено възнаграждение.

– Имаш право, но тя иска услуга заради съпруга си Араман, защото мечтае един ден той да стане заможен търговец. Каза, че досега съдбата не е била благосклонна към него и, че ме моли да му заема достатъчно жълтици, за да му потръгне търговията и да ми се издължи от печалбата.

– Приятелю – подхванал Матон, – тази тема е важна и заслужава да я обсъдим. Онзи, който притежава злато, носи голяма отговорност. И още нещо – имането променя отношението му към събратята му. Започва да го мъчи страх, че ще загуби богатството си, или че ще му го отнемат чрез измама. Същевременно се чувства всемоушен и изпитва желание да прави добро. И много пъти благородните му намерения го вкарват в беда. Чувал ли си за стопанина от Ниневия, който разбирал езика на животните? Сигурно не си, защото подобни истории не се разказват сред хората с твоя занаят. Ще я споделя с теб, за да разбереш, че вземането и даването на заем е много повече от преминаване на златото от едни ръце в други.

Човекът, който разбирал езика на животните, всяка вечер оставал в стопанския двор, за да слуша какво си говорят. Веднъж чул как волът се оплаква на магарето от орисията си:

– Бъхтя се от зори до мрак. Колкото и силно да пече слънцето, колкото и кожата ми да е протъркана от ярема, трябва да дърпам плуга. А ти си живееш безгрижно. Мятат на гърба ти пъстро одеяло и твоята работа е само да отведеш господаря където иска. Ако той си остане вкъщи, ти си почиваш и по цял ден пасеш крехка трева.

Въпреки че било инатливо и всички бягали от него, когато започнело да хвърля къчове, магарето харесвало вола и му съчувствало. Ето защо поучително казало:

– Приятелю, виждам колко тежка е участва ти и настоявам да ти помогна. Ще те науча как да си починеш поне един ден. Сутринта, когато робът дойде да те впрегне в ралото, легни на земята и започни да мучиш, за да реши, че си болен.

Волът послушал съвета. Като го видял как се тръшнал на земята, робът изтичал при господаря, за да му каже, че волът се е разболял и не може да тегли ралото. Господарят наредил:

– Тогава впрегни магарето, защото оранта не може да чака!

И така магарето, водено от доброто си желание да помогне на приятел в беда, било принудено да върши неговата работа. Вечерта, когато най-после го разпрегнали, сърцето му било натежало от злост, краката – от умора, и кожата му била изранена от ярема.

Стопанинът се задържал на двора, за да чуе какво ще си кажат животните. Пръв заговорил волът:

– Ти си добър приятел. Благодарение на мъдрия ти съвет спечелих един почивен ден.

– А пък аз – сопнало се магарето – съм като мнозина добродушни глупци, които се хващат да помогнат на приятел и накрая им се налага да вършат неговата работа. Втори път няма да се хвана. Сам ще си теглиш ралото, защото чух как господарят нареди на роба да доведе месаря, ако пак се разболееш. Така ти се пада, мързел такъв!

От този ден насетне не си проговорили и така свършило приятелството им. Разбираш ли поуката, Родан?

– Интересна история, обаче не проумявам защо ми я разказа.

– Така и предположих. Поуката е много простичка: „Ако решиш да помогнеш на приятел, направи го така, че да не ти се наложи да поемеш бремето му.“

– Виж ти. Нямах да се сетя. Мъдра поука. Не ми се ще да поема бремето на моя зет. Обаче ще те питам нещо: заемаш пари на много хора. Не ти ли се издължават?

Матон иронично се усмихнал като човек с богат житейски опит.

– Възможно ли е заемът да е обезпечен, ако длъжникът не е в състояние да го изплати? Трябва ли лихварят да преценява мъдро и внимателно дали длъжникът ще използва златото по предназначение и ще му го върне с горницата, или ще го пропиее поради глупостта си и не ще може да върне дълга си? Ще ти покажа заложените вещи и ще ти разкажа историите, свързани с някои от тях.

Излязъл от стаята и след малко се върнал със сандъче, общито с червена кожа и украсено с бронзови орнаменти. Оставил го на пода, клекнал пред него и сложил длани на капака.

– От всеки, комуто отпускам заем, вземам някаква вещ и я съхранявам тук, докато длъжникът ми се изплати, после му връщам залога. Ако някой не ми се издължи, залогът му остава, за да ми напомня за човека, излъгал доверието ми. Ковчежето ми подсказва, че най-сигурно е да вземам пари на онези, чийто залог има по-висока стойност от исканата сума. Тоест на хора, които притежават земи, скъпоценности или други имоти, които могат да бъдат продадени за погасяване на дълга. Понякога като залог ми оставят скъпоценни камъни, които имат по-голяма стойност от отпуснатия заем. Друг път получавам писмено обещание, че ако сумата не бъде изплатена според уговорката, заемоискателят ще ми предостави свой имот, за да си уреди дълга. При подобни заеми съм сигурен, че ще си получа златото със съответната лихва, защото те са обезпечени с имущество.

Друга категория длъжници са онези, които имат постоянна работа (като теб например) и получават възнаграждение за нея. Тоест имат стабилни доходи и, ако са почтени и не ги споходи някакво нещастие, ще ми върнат заема заедно със съответната лихва.

Има и трета категория заемоискатели – без собственост и без сигурни доходи. Животът е суров и винаги се намират хора, които не успяват да се приспособят. На тях отпускам съвсем минимални суми, и то само, ако заемът е гарантиран от близки приятели на евентуалния длъжник. В противен случай това сандъче години наред ще ми напомня за лековерието ми.

Матон вдигнал капака и Родан, който изгарял от любопитство, се навел да разгледа прословутите залози. Най-отгоре в сандъчето зърнал бронзова огърлица върху парче ален плат. Матон я взел и нежно прокарал пръсти по нея.

– Това бижу винаги ще остане мое, понеже собственикът му вече е на онзи свят. Беше ми добър приятел, заедно докарвахме стоки от изток и търговията ни вървеше отлично... докато той не си доведе съпруга от онези далечни страни; беше приказно

красива, но много се различаваше от нашите жени. Приятелят ми не жалеше средства да задоволи прищевките ѝ и харчеше безразсъдно. Когато загуби златото си, дойде при мен – беше съсипан. Поговорих с него, обещах да му помогна отново да стъпи на крака. Той се закле във всички богове, че ще ме послуша. Обаче не му беше писано. С жена му се скарали, той я предизвикал да го прободат в сърцето и тя го намушкала.

– Какво се случи с нея? – попитал Родан

– С нея ли? А, да... Това остана от нея. – Лихварят взел парчето ален плат. – Хвърли се в Ефрат, защото угризенията не ѝ даваха покой. Накратко, дълговете на тези двамата никога няма да бъдат платени. Повтарям, Родан, вещите в това сандъче доказват, че лихварят не бива да отпуска заеми на хора, изпитващи бурни чувства, защото има опасност да загуби златото си... Погледни. – Той извадил кокален пръстен. – Принадлежи на един селски стопанин. Купувам от него килимите, които жена му тъче. Реколтата им беше унищожена от пълчища скакалци и те останаха без препитание. Помогнах на човека и той ми върна заема с парите от продажбата на следващата реколта. След време отново ме посети и ми разказа за някаква непозната порода кози, описана му от пътешественик. Руното им било толкова фино и меко, че ставало за тъкане на килими, които щели да са по-красиви от всички, продавани досега във Вавилон. Искал да купи цяло стадо, обаче нямал средства. Заех му злато, за да предприеме пътешествието и да докара тук козите. Той така и направи. Догодина ще изненадам големците в нашия град с най-прекрасните килими, за които ще са готови да платят скъпо и прескъпо. Скоро ще върна пръстена на този човек, защото настоява да плати незабавно.

– Така ли? Наистина ли някои хора са толкова почитени? – учудил се Родан.

– Запомни нещо от мен: не се притеснявай, когато някой иска заем за печелившо начинание. Пази се от хора, които закъсват финансово поради неблагоприятиетата си, защото има опасност да се простиш със златото си.

Родан извадил от сандъчето тежка златна гривна, богато украсена със скъпоценни камъни, и попитал:

– Каква е нейната история?

– О, моят добър приятел очевидно има слабост към жените – шеговито подхвърлил Матон.

– Защо не? Та нали съм много по-млад от теб!

– Вярно е, но този път ще останеш разочарован, защото тази история не е романтична. Притежател-ката на гривната е пълна, със сбръчкано лице; отгоре на всичко дърдори непрекъснато, и то такива глупости, че ме подлудява. С мъжа ѝ бяха заможни и ми бяха добри клиенти, но претърпяха загуби и обедняха. Нейната мечта е синът ѝ да стане търговец. Зае от мен известна сума, та той да влезе в съдружие с някакъв керванджия, който товарел камилите си със стоки, купени в един град, които продавал изгодно другаде. Само че този керванджия се оказа мошеник – изоставил „съдружника“ си в непознато поселище, и то без пукната пара, и заминал призори, докато онзи още спял. Предполагам, че когато младежът си стъпи на краката, ще ми се издължи; засега майка му само се оправдава и обещава. В интерес на истината обаче продажбата на скъпоценните камъни ще покрие сумата заедно с лихвата.

– Жената не те ли попита доколко е разумно да иска заем?

– Не. Набила си беше в главата, че синът ѝ ще се нареди сред най-богатите и влиятелни хора във Вавилон. Щеше да се разгневи, ако се бях опитал да я вразумя. Всъщност сам съм си виновен. Давах си сметка, че рискувам, като отпускам заем на един неопитен младок, но не можех да откажа на майката заради обезпечението, което ми предложи. – Матон извадил от сандъчето въже, завързано на възел. – Това пък принадлежи на Небатур, който търгува с камили. Всеки път, когато иска да купи стадо, но парите не му достигат, ми носи това въже и аз му давам назаем. Той е разумен, освен това има търговски нюх, затова не се притеснявам, че няма да погаси заема. Още много търговци в нашия град се ползват с доверието ми, защото са доказали почтеността си. Често ми оставят вещи за залог, после си ги вземат обратно. Почтените търговци са от полза за Вавилон, а пък аз имам изгода да им помагам, защото така допринасям за процъфтяване на търговията в нашия град.

Матон извадил от сандъчето фигурка на бръмбар, изваяна от тюркоаз, и с омерзение я хвърлил на пода.

– Насекомо от Египет! Собственикът му – един младок – не възнамерява да ми се издължи. Поискам ли си заема, неизменно отговаря: „Как да ти върна златото, като лошият късмет върви по петите ми? Нали имаш още купища!“ В безизходица съм. Тюркоазеният бръмбар е на бащата на непрокопсаника – достоен, но не много богат човек, който си заложил земята и стадото, за да подкрепи начинанието на сина си. Отначало на младежа му потръгна, само дето той се полакоми за бърза печалба. И понеже не притежаваше достатъчно знания и опит, загуби всичко. Младите хора са амбициозни. Избират преки пътища към богатството, което ще сбъдне мечтите им. Най-безразсъдно вземат заеми, без в неопитността си да си дават сметка, че дългът е като дълбока яма, в която падаш и от която дни наред не можеш да излезеш. Тази яма е пълна със скръб и с угризения, там денем не проникват ярките лъчи на слънцето, а нощите са изпълнени с неспокойни сънища. Въпреки това не отказвам заеми на младежите, дори ги насърчавам да се възползват от услугите ми, ако средствата са им необходими за осъществяване на разумно начинание. Самият аз преуспях като търговец, със злато, взето назаем. .. Но да се върнем на въпроса. Как да постъпи лихвар, изпаднал в моето положение? Младежът е изпаднал в отчаяние и не си помръдва пръста. Обезсърчен е, дори не се опитва да ми се издължи. Сърце не ми дава да отнема земята и стадото на горкия му баща.

– Разказът ти е много интересен – осмелил се да каже Родан, – но ти не отговори на въпроса ми. Пак те питам: да заема ли на зет ми моите петдесет жълтици? Не ми се иска да ги загубя.

– Сестра ти е достойна жена и аз много я уважавам. Ако мъжът ѝ поиска от мен петдесет жълтици, ще го попитам за какво смята да ги похарчи. В случай, че възнамерява също като мен да търгува със скъпоценности и скъпи мебели, ще му задам следния въпрос: „Какво разбираш от търговия? Знаеш ли откъде да купуваш най-изгодно и къде да продаваш на най-висока цена?“ Как мислиш, дали отговорът му щеше да е положителен?

– Не – признал Родан. – Той не умее нищо. По едно време ми помагаше да отливам остриета за копията, работил е и като продавач в магазин...

– В такъв случай бих му казал, че намерението му е неразумно. Търговецът трябва да е вещ в занаята. Колкото и да е амбициозен, ако начинанието му е неразумно, няма да му донесе печалба. Да речем, обаче, че ми каже следното: „Помагал съм на много

търговци, пътувал съм с тях чак до Смирна и умея да купувам изгодно килимите, тъкани от тамошните жени. Познавам и много състоятелни хора във Вавилон, на които да продам килимите, и то с добра печалба.“ Тогава ще му кажа: „Планът ти е мъдър, желанието – похвално. На драго сърце ще ти заема петдесет жълтици, ако ми дадеш някакъв залог, че ще ми се издължиш.“ Ако ми отговори, че няма друг залог освен достойнството си, ще подчертая: „Цена всяка жълтица. Представи си, че разбойници те ограбят на път за Смирна, или на връщане някой друг ти отнеме килимите. Тогава няма как да ми върнеш заема и аз ще се простя с жълтиците.“

Виж, Родан, златото е стоката на лихваря. Заем се отпуска лесно. И лесно се губи, ако се даде на човек, който не оправдае доверието. Мъдрият лихвар не се интересува от рисковете, свързани с дадено начинание, а от гаранцията, че ще си получи парите обратно. Добре е да се помага на хора в беда, към които съдбата не е била милостива. Добре е да се подкрепят и онези, поели по пътя на успеха, та един ден да станат достойни и уважавани граждани. Само че трябва да се помага мъдро, за да не стане като в приказката за магарето и вола, и в желанието си да помогнем да се нагърбим с чуждото бреме...

Отново се разприказвах за друго и не отговорих на въпроса ти, Родан, но ето какво ще ти кажа: пази си петдесетте жълтици! Средствата, които си спечелил с труда си и които си получил като подарък, ти принадлежат и никой не може да те задължи да се разделиш тях, освен по собствено желание. Ако решиш да станеш лихвар, гледай златото да ти носи печалба, внимавай на кого отпускаш заем и не давай всичките си средства само на един човек. Не ми харесва златото да е бездейно, но още по-малко ми харесва прекаленият риск. Откога се занимаваш с майсторене на копия?

– Вече минаха три години.

– И колко си спестил, ако не броим подаръка от царя?

– Три жълтици.

– Трудил си се повече от три години и си се лишавал от всякакви удоволствия, за да спестиш някакви си три жълтици, така ли?

– Точно така.

– Следователно, ако се бяхтиш петдесет години и търпиш лишения, можеш да спестиш петдесет жълтици.

– Да... и така ще ми мине животът.

– Как мислиш – твоята сестра ще поиска ли да жертваш дългогодишните си спестявания, придобити с цената на тежък труд, за да провери мъжът ѝ дали го бива за търговец?

– Не и, ако ѝ предам твоите думи.

– Тогава отиди при нея и ѝ кажи: „Повече от три години се бяхтих от зори до мрак и се лишавах от всякакви удоволствия. И за тези три години непосилен труд спестих само три жълтици. Знаеш, че те обичам и искам на мъжа ти да му провърви в търговията. Ако предложи план, който, според лихваря Матон, е разумен и осъществим, на драго сърце ще му дам парите си, спестени за една година, за да докаже способностите си.“ Така ѝ кажи. Ако твоят зет притежава някакви способности, ще има достатъчно време да ги прояви. Провали ли се, няма да ти дължи повече, отколкото си му заел.

Станах лихвар, понеже притежавам повече злато, отколкото ми е необходимо, за да упражнявам тази професия. Искам излишъкът от средства да помага на други хора в техните начинания и така да печели още злато. Не желая да рискувам и да загубя

всичко, заради което работих неуморно и търпях лишения. Затова ще давам назаем само на хора, за които съм сигурен, че ще ми се издължат.

Е, Родан, споделих с теб някои от тайните, скътани в сандъчето със залозите. Вещите, които видя, са красноречив пример за слабохарактерността на хората и за стремежа им да вземат заеми, чието изплащане не могат да гарантират. Залозите в сандъчето са доказателства и за заблудата на тези хора, че ще постигнат много, ако притежават злато; само дето те не си дават сметка, че не притежават нито уменията, нито подготовката, за да осъществят грандиозните си замисли.

Родан, сега притежаваш жълтици, които трябва да вложиш така, че да ти донесат още злато. И ти, като мен, ще станеш лихвар. Ако си пазиш златото, то ще ти донесе солидни доходи, които ще ти осигурят възможността да се наслаждаваш на земните радости до края на живота си. Ала допуснеш ли то да ти се изплъзне през пръстите, съжалението и угризенията ще те измъчват, докато си жив... Ще те попитам нещо: за какво най-много искаш да похарчиш жълтиците в кесията?

– Не ми се иска да ги харча, а да ги запазя.

– Мъдри слова – одобрително кимнал Матон. – Следователно първото ти желание е да имаш сигурност. Смяташ ли, че златото ти ще е в безопасност в ръцете на твоя зет? Че той няма да претърпи загуба и да повлече и теб?

– Страхувам се тъкмо от това, защото той не знае как да го опази.

– В такъв случай не позволявай да те подведат сантименталността и чувството за дълг. Щом държиш да помогнеш на роднините си или на някой приятел, намери друг начин и не рискувай да загубиш състоянието си. Запомни, че златото много бързо и много внезапно се изплъзва между пръстите на човека, несвикнал да борави с него. Еднакво глупаво е да го пропилееш за удоволствия и да допуснеш друг да го прахоса вместо теб. Вече се разбрахме, че искаш златото ти да е на сигурно място. Имаш ли друго желание?

– Да ми спечели още злато.

– Словата ти отново са мъдри. Богатството трябва да работи за теб и да се увеличава. Преди да остарееш, то дори може да се удвои, благодарение на лихвите по заемите, които отпусках на платежоспособни хора. Следователно рискуваш да загубиш и печалбата, която би могло да ти донесе. Затова не се изкушавай от грандиозните планове на неопитни ентусиасти, които си въобразяват, че с твоето злато ще натрупат големи състояния. Подобни въздушни кули градят само мечтатели, непознаващи железните закони на търговията. Не очаквай чудеса, за да запазиш имането си и да му се радваш. Да отпусках заеми с очакването за голяма лихва е равнозначно доброволно да се обричаш на загуба. Старай се да работиш с хора, които имат нюх за успешните начинания, та твоето състояние да ти носи голяма печалба, защото те умеят да печелят, освен това са мъдри и опитни. Така ще избегнеш злочестата съдба на повечето синове на мъжете, които боговете са благословили с богатство.

Родан понечил да благодари за мъдрите съвети, но лихварят го прекъснал:

– Подаръкът от царя ще те научи на много мъдрост. За да запазиш петдесетте си жълтици, трябва да проявиш изключително благоразумие. Ще те изкушават много възможности. Много хора ще те съветват и ще ти отправят какви ли не предложения. Разказах ти историите на вещите в моето сандъче, за да са ти като обица на ухото. Помни, че не бива да допускаш нито една жълтица да излезе от кесията ти, ако не си сигурен, че ще я върнеш обратно. Ако си доволен от съветите ми, ела пак. На драго сърце ще те посъветвам отново. Чуй какво гласи надписът от вътрешната страна на

капака на сандъчето ми — отнася се и за онзи, който взема назаем, и за онзи, който му дава заема:

**ПО-ДОБРЕ НАЩРЕК БЪДИ,
ТА ФАЛИТ ДА НЕ ТЕ СПОЛЕТИ**

Глава 7.

Вавилонската стена

Старият Банзар, навремето прочут и безмилостен воин, вардел прохода към стената около града, където храбри защитници се опитвали да отблъснат настъпващата вражеска армия. От тях зависело дали ще оцелеят не само Вавилон, но и стотиците хиляди жители. От мястото си Банзар чувал виковете на нападателите, тропота от копитата на хиляди коне и оглушителния трясък на обкованата с бронз порта, разтърсвана от ударите на стенобитните машини. На улицата от вътрешната страна на стената чакали копиеносци, готови да защитават входа към града, ако портите не издържат. Били само една шепа хора, защото армията, предвождана от царя, се придвижвала на изток. Владетелят наредил да потеглят на поход срещу еламитите, без да подозира надвисналата опасност. Неочаквано от север врхлетяла могъщата армия на асирийците. Стената трябвало да устои, в противен случай градът бил обречен.

Около Банзар се тълпели стотици пребледнели от страх вавилонци и нетърпеливо очаквали вести за хода на сражението. Били се умълчали и със страхопочитание наблюдавали как от прохода се точи върволица от ранени – някои се придвижвали сами, други с помощта на братята си по оръжие. Трети носели на гърбовете си мъртвците.

След като в продължение на три дни вражеските войски обикаляли града, внезапно предприели нападение тъкмо срещу тази порта. Шепата вавилонци, отбраняващи града си, се сражавали като лъвове: отгласвали стълбите с катерещите се по тях нападатели, обсипвали ги със стрели, заливали ги с нагорещено олио и пробождали с копията си онези, които съумявали да се покатерят догоре.

Старият Банзар бил най-близо до мястото на сражението и пръв научавал за всяко успешно отблъскване на яростните атаки. Някакъв възрастен търговец с треперещи ръце се приближил до него и го помолил:

– Кажи ми! Кажи ми какво става! Нали няма да превземат града? Синовете ми са в армията на нашия добър цар. Няма кой да защити моята съпруга, нито стоката ми, нито храната ми! Вандалите ще плякосат всичко. Твърде стари сме, за да се браним, а и роби нямаме. Ще умрем от глад! Кажи ми, че онези варвари няма да влязат в града ни.

– Успокой се, добри ми човече – рекъл стражът. – Стените на Вавилон ще устоят. Върни се при жена си и ѝ предай, че дебелите зидове ще защитят и вас, и собствеността ви, както защитават съкровищата в царската хазна. И гледай да се движиш близо до стената, че да не те улучи някоя стрела.

Възрастният търговец се отдръпнал и някаква жена с бебе на ръце, се приближила до стария страж и попитала:

– Знаеш ли какво се случва там, горе? Кажи ми истината, за да успокоя горкичкия си мъж. Ранен е тежко и изгаря от високата температура, обаче настоява да му дам бронята и копието, за да брани мен, детето и другото, което е на път. Твърди, че проникнат ли в града враговете, за отмъщение ще изнасят жените и ще ни избият до крак.

– Не се тревожи, добра жено, стените на Вавилон са високи и зад тях и ти, и децата ти ще сте в безопасност. Не чуваш ли какви победоносни викове надават нашите храбри воители, докато заливат с нагорещено олио враговете?

– Чувам ги, но чувам и как се тресе портата под ударите на стенобитните машини...

– Върни се при мъжа си и му кажи, че портата е здрава и ще издържи. И че нападателите се катерят по стената, но там ги посрещат копията на нашите бранители. А сега върви: гледай си в краката и гледай по-бързо да се озовеш зад сградите!

Банзар се отдръпнал, за да стори път на подкреплението – тежко въоръжени воители с бронзови щитове. Докато минавали край него, някакво момиченце го дръпнало за колана и с треперещо гласче попитало:

– Моля те, кажи ми какво става. Ще загинем ли? Чувам страшни звуци. Виждам окървавени мъже и много ме е страх. Какво ще стане с нас, с мама, с братчето и с бебето?

Коравият стар воин примигнал и вирнал брадичка, после побързал да успокои малката:

– Не бой се, миличка! Стените на Вавилон са сигурна защита за вас четиримата. Преди повече от сто години добрата царица Семирамида е наредила да ги изидат, та такива мъничета като теб да са в безопасност. Досега никой не е успял да ги разруши. Тичай обратно при майка си и ѝ кажи да не се страхува, защото градските стени ще ви пазят.

Дните минавали, старият Банзар все така стоял на поста си, наблюдавал новите подкрепления, които влизали в прохода и се качвали на стената, за да се сражават с врага, после – ранени или мъртви – отново се озовавали долу. Около него продължавали да се тълпят изплашени хора, които се вълнували дали стените ще издържат. А той неизменно отговарял с достолепието на опитен воин:

– Стените на Вавилон ще ви защитят.

Три седмици и пет дни нападенията не спирани, дори ставали по-ожесточени. Лицето на Банзар все повече помръквало, все по-силно стискал зъби, в прохода зад него земята подгизнала от кръвта на ранените и се разкаляла под краката на непрестанния поток воители, които се качвали на стената, а след време, олюлявайки се, минавали по обратния път. Всеки ден телата на мъртвите нападатели се трупали пред стената, всяка нощ другарите им ги пренасяли и ги погребвали. На петата нощ от четвъртата седмица шумотевицата отвъд стената стихнала. Зазорило се, под първите лъчи на слънцето се видели облаци от прах, кълбящи се подир оттеглящата се вражеска армия. Храбрите защитници въодушевено закрещели. Ясно било какво е предизвикало радостта им. Викове им били подети от войниците, чакащи извън града, и от хората, наизлезли по улиците. В най-високата кула на храма на Бел лумнали пламъци, издигнал се синкав дим, чрез който вестта за победата се разнесла надлъж и нашир.

За пореден път стените на Вавилон попречили на жестоките вражески воители да превземат града, да ограбят съкровищата му и да отведат в робство жителите му.

Вавилон просъществувал векове наред тъкмо защото бил добре защитен. Друга възможност нямало.

Градските стени били красноречив пример за стремежа на хората към закрила и желанието им да си я осигурят – желание, което е вродено у човечите. И до днес то не е отслабнало, но ние, съвременните хора, вече разполагаме с много по-модерни и по-практични възможности за защита.

В наши дни сме в безопасност зад непробиваемите стени на застраховките, банковите сметки и надеждните инвестиции; те ни предпазват от ненадейни беди и от трагични събития, които могат да сполетят всекиго, без изключение.

НЕ МОЖЕМ ДА СИ ПОЗВОЛИМ ЛИПСАТА НА СОЛИДНА ЗАЩИТА

Глава 8.

Търговецът на камили от Вавилон

Твърди се, че когато човек е гладен, умът му се прояснява, а обонянieto му става по-чувствително към апетитната миризма на храната.

Синът на Лазур – Таркад, бил на противоположно мнение. От два дни не бил слагал залък в устата с изключение на двете малки смокини, които бил откраднал, пресягайки се през оградата на някаква градина. Тъкмо се канел да откъсне трета, когато стопанката изтичала на улицата и го подгонила. Докато прекосявал пазара, гневните ѝ викове още отеквали в ушите му и възпирали ловките му пръсти да грабнат съблазнителни плодове от кошниците на продавачките. За пръв път си давал сметка колко много и разнообразни хранителни продукти се предлагат на градските тържища и колко примамлива е миризмата им. Неохотно излязъл от пазара и закрачил напред-назад пред гостилницата. Надявал се да види свой познат, от когото да вземе назаем дребна медна монета, за да спечели благоволенieto на шишкавия съдържател и да си изпроси по-голяма порция. Иначе не си струвало да влиза, защото на бърза ръка щели да го изгонят.

Така се бил умислил, че се стреснал, като се озовал лице в лице тъкмо с човека, от когото бягал като от чума: кльощавия Дабазир, който търгуval с камили. Дължал дребни суми на мнозина приятели, но от Дабазир се срамуval заради неспособността си да се разплаща навреме с него. Търговецът широко се усмихнал, като го видял:

– А, Таркад! Тъкмо него търсех, за да ми върне двете медни монети, които му заех преди месец, както и сребърника, дето му го дадох назаем още по-преди. Добра среща, добра среща! Точно днес парите ще ми свършат добра работа. Е, младежо, ще се издължиш ли?

Таркад се изчервил, идвало му да потъне вдън земя. Пък и бил гладен, та нямал сили да надговори Дабазир.

– Извинявай, много извинявай – запелтечил, – обаче днес нямам пукната пара.

– Ами, намери! Все някой ще ти даде назаем две медни монети и една сребърна, за да се разплатиш на стария приятел на баща си. Старият приятел, който прояви към теб голяма щедрост, когато беше в затруднение.

– Не мога да ти платя, защото напоследък боговете не са благоразположени към мен и несполуката ме преследва.

– Несполука, така ли? Не обвинявай боговете за провала си. Лошият късмет спхожда всеки, който взема назаем, без да мисли как ще върне парите. Ела с мен, че огладнях. Докато се храня, ще ти разкажа една история.

Прямотата на Дабазир действала като плесница на младежа, но така поне му се отваряла възможност да прекрачи прага на гостилницата. Търговецът го повел към дъното на помещението и двамата седнали на малките килими. Появил се и собственикът Коскор, който широко се усмихвал. Дабазир го изкомандвал най-безцеремонно:

– Ей, ти, тлъст пустинен гущер, донеси ми печено козе бутче, обилно полето със сос, хляб и много зеленчуци, понеже съм гладен като вълк. А на приятеля ми донеси кана с вода и нека водата да е студена, защото жегата е голяма.

Сърцето на Таркад се свило. Само това липсвало: да гледа как този гладник излапва цяло козе бутче! Обаче не продумал, защото не можал да измисли подходящи думи. Дабазир обаче явно не знаел що е мълчание; широко се усмихнал, добродушно помахал на другите посетители, които му били стари познати, и продължил:

– Един пътешественик, който наскоро се върна от Урфа, ми разказа за някакъв богаташ, който притежавал особен камък, толкова тънък, че бил прозрачен. Богаташът затулил с него прозореца на къщата си, та дъждът да не прониква вътре. Пътешественикът каза още, че камъкът бил жълт, и че като погледнал през него навън всичко изглеждало особено и нереално. Какво ще кажеш, Таркад? Може ли светът да е обагрен в цвят, различаващ се от действителния?

– Нищо чудно – промърморил младежът – отговорил машинално, защото мислел само за печеното бутче пред търговеца.

– А пък аз от опит разбрах, че е възможно, защото съм виждал света в друг цвят от действителния и ще ти разкажа как стана така, че отново видях истинските му багри.

– Дабазир се кани да разказва – прошепнал на съседа си посетителят, седнал наблизо, и придърпал килимчето си към търговеца на камили. Другите клиенти си взели чиниите си, наредили се в полукръг пред Дабазир, и отново заглосгали сочните пържоли. Само Таркад седял и гледал. Търговецът не му предложил да подели с него храната си, дори не го подканил да вземе от пода парчето хляб, което паднало от подноса. Отхапал от печеното месо и заговорил:

– Ще ви разкажа история от младините си и как станах търговец. Някой от вас случайно да знае, че навремето бях роб в Сирия? – Той замълчал за миг, за да се наслади на учудването на хората, седнали пред него. Отново отхапал и продължи разказа си: – На младини усвоих професията на баща си, който беше седлар. Трудех се заедно с него в работилницата и не след дълго си взех съпруга. Бях млад и неопитен, затова печелех само колкото да осигуря скромен живот на прекрасната си жена. Жадувах за скъпи вещи, които не можех да притежавам. Скоро открих, че собствениците на много магазини ми имат доверие и са готови да изчакат да им платя. Само че аз не можех да си покривам дълговете. Повтарям: бях млад и неопитен и не знаех, че онзи, който харчи повече, отколкото печели, си проси беди и унижения. Безгрижно пръсках пари, задоволявах страстта си към скъпи дрехи и купувах за прекрасната си жена и за дома си вещи, чиято стойност многократно надхвърляше припечеленото от мен. Все пак при възможност се издължавах и отначало всичко беше наред. След време обаче установих, че парите, които изкарвам, не стигат за издръжката на семейство ми и за изплащане на дълговете. Продавачите, от които бях вземал скъпи стоки на вересия, започнаха да ме преследват и животът ми се превърна в ад. Вземах заеми от приятели и не можех да се издължа. Положението ставаше все по-трагично. Жена ми ме напусна и се върна при баща си, а пък аз реших да напусна Вавилон и да се преселя в друг град, предлагащ по-добри възможности за млад човек като мен.

Две години водих неспокоен и мизерен живот, помагах на разни пътуващи търговци. По същото време се хванах с неколцина симпатични разбойници, които кръстосваха пустинята в търсене на неохранявани кервани. Накратко, занимавах се с дела, заради които баща ми би се отрекъл от мен, обаче аз гледах света през оцветен камък и не си давах сметка колко ниско съм паднал.

Първият ни набег беше успешен, отвлякохме голям товар: злато, коприна и други ценни стоки. Закарахме плячката в Гинир, продадохме я и прахосахме парите. Втория

път късметът ни изневери. Малко след като ограбихме кервана, ни нападнаха копие-носците на местен главатар, на когото керванджиите плащаха, за да ги пази от такива като нас. Двата ни водачи бяха убити, а нас закараха в Дамаск, съблякоха ни и ни продадоха като роби. Главатар на племе, живеещо в сирийската пустиня, плати за мен два сребърника. Косата ми беше остригана, бях само с набедрена препаска и по нищо не се различавах от другите роби. Както знаете, безразсъдните млади хора приемат всичко на шега и аз не правех изключение... до деня, в който господарят ме заведе при четирите си съпруги и им предложи да ме използват като евнух. В този момент осъзнах колко безнадеждно е положението ми. Хората от пустинното племе бяха войнствени и жестоки. Нямах оръжие, нямах надежда да избягам и бях играчка в ръцете им. Разтреперих се, докато жените една по една ме разглеждаха. Питам се дали ще имат жалост към мен. Сира, първата съпруга на главатара, която беше по-възрастна от другите, преценяващо ме оглеждаше, но каменното ѝ лице не издаваше мислите ѝ. Извърнах очи и се почувствах още по-обезнадежден. Втората – красавица с презрително изражение – ме изгледа с отвращение, сякаш бях червей. Двете по-млади се закискаха, като че ли ставаше въпрос за някаква шега.

Стори ми се, че измина цяла вечност, докато стърчах пред тях и чаках „присъдата“. Всяка сякаш искаше другите да вземат решение. Накрая Сира заяви с леден тон:

– Евнуси си имаме предостатъчно, обаче камиларите не достигат, а и повечето са некадърници. Днес например ми се налага да отида при майка ми, която е болна и с висока температура, а нямам роб, на когото да се доверя да води камилата ми. Питайте този роб умее ли да води камили.

Господарят се обърна към мен:

– Разбираш ли от камили?

Постарах се да прикрия радостта си и отговорих:

– Мога да ги накарам да коленичат, умея да ги товаря и да ги водя така, че да не се уморяват при дълги преходи. При необходимост мога да им поправам сбруите.

– Робът май си разбира от работата, Сира – каза той. – Ако го искаш, нека стане твой камилар.

Така ме дадоха на Сира и още същия ден поведох камилата на дългото пътешествие до дома на болната ѝ майка. Използвах възможността да ѝ благодаря за намеренията, добавих, че не съм роб по рождение, а син на свободен човек, уважаван седлар от Вавилон. Разказах ѝ и за премеждията си. Онова, което ми каза след това, ме разстрои и дълго размишлявах върху думите ѝ.

– Как дръзваш да се наричаш свободен човек, след като слабохарактерността ти те е довела до това положение? Ако си роб по душа, ще станеш роб, независимо какъв си се родил. Логично е, също както е логично водата да намира най-прекия път. И обратното – ако си свободен по душа, ще станеш уважаван и почитан гражданин въпреки негодите си.

Повече от година бях роб и живеях с робите, но не се превърнах в един от тях. Веднъж Сира ме попита защо не общувам с другите роби, когато вечер се събират да си поговорят, а оставам сам в палатката.

– Размишлявам върху онова, което ми казахте първия ден, господарке – отговорих. – Питам се дали съм роб по душа. Не се чувствам като техен събрат, затова трябва да стоя настрана.

– Аз – също – призна тя. – Господарят ме взе за съпруга заради голямата ми зестра, обаче не ме желае. А всяка жена иска да е желана. Пренебрегвана съм, освен това не мога да имам деца, трябва да стоя настрана. Ако бях мъж, бих предпочела да умра, отколкото да съм в това положение, но заради обичаите в нашето племе всички жени са робини.

– Как мислите – попитах я импулсивно, – каква е моята душа – на роб или на свободен човек?

Вместо да отговори, тя също ми зададе въпрос:

– Имаш ли желание да изплатиш дълговете си във Вавилон?

– Желание имам, обаче не виждам начин.

– Ако оставиш времето да минава, без да предприемеш нещо, значи притежаваш душата на презрян роб. Роб е всеки, който не уважава себе си, а човек, който не плаща дълговете си, не може да изпитва самоуважение.

– Но... дори да искам, как да го сторя, докато съм роб в Сирия?

– Остани си роб в Сирия, безхарактерно човече!

– Не съм безхарактерен! – възкликнах разгорещено.

– Тогава го докажи!

– Как?

– Нима всеки цар не побеждава враговете с всички възможни средства? Дълговете са твоите врагове. Те са те прогонили от Вавилон. Пренебрегнал си ги и са станали по-силни от теб. Ако се беше борил с тях като истински мъж, щеше да ги победиш и да си на почит сред съгражданите си. Обаче ти е липсвало желание да ги пребориш, затова гордостта ти е потъпкана и си роб в Сирия.

Много мислих за тежките ѝ обвинения и във въображението си изковах множество опровержения на твърдението ѝ, че съм роб по душа, но така и не ми се удаде възможност да ги изрека. Три дни след последния ми разговор със Сира тя изпрати прислужницата си да ме повика и ми каза:

– Майка ми отново е тежко болна. Избери двете най-добри камили в стадото на съпруга ми и ги оседлай. Натовари ги с мехове с вода и с дисаги с храна за дълго пътешествие. Отиди при палатката, дето приготвят храната, и прислужницата ще ти даде достатъчно.

Докато оседлавах камилите се питах защо ни е толкова много храна, след като пътят до дома на болната старица отнемаше по-малко от един ден. Прислужницата яздеше втората камила, аз водех камилата на господарката. На смрачаване стигнахме къщата. Сира освободи момичето и едва тогава ме попита:

– Дабазир, каква е душата ти: на свободен човек или на роб?

– На свободен човек! – възкликнах пламенно.

– Сега ще имаш възможност да го докажеш. Твоят господар е мъртвопиян, стражите му са задрямали. Вземи двете камили и бягай. В тази торба има дрехи на съпруга ми, искам да се преоблечеш. Ще кажа, че си откраднал камилите и си избягал, докато съм била при майка ми.

– Господарке, имате душа на царица – казах ѝ. – Де да можех да направя така, че да сте щастлива!

– Няма щастие за жена, избягала от съпруга си в непозната страна и живееща сред непознати хора. Хващай пътя и дано боговете на пустинята бдят над теб, защото пътят е дълъг, а храната и водата са малко.

Нито за миг не се подвоумих, сърдечно благодарих на спасителката си, хванах поводите на камилите и ги поведох в нощния мрак. Намирах се в непозната страна и имах само бегла представа в коя посока е Вавилон, обаче смело поех през пустинята, отправяйки се към хълмовете. Едната камила бях възседнал, другата водех. Яздих през цялата нощ и през следващия ден, защото изпитвах ужас при мисълта какво се случваше на робите, ограбили господарите си и опитали се да избягат. Късно следобед на следващия ден навлязох в някаква местност, необитаема като пустиня. Острите камъни разраниха краката на камилите и те започнаха да накуцват, измъчвани от болката и от изтощението. Не видях нито човек, нито животно, което не беше учудващо – май всички избягваха тази негостоприемна територия. Продължих напред и ще ви доверя, че малцина са преживели подобно изпитание, за да го опишат. Храната и водата свършиха. Слънцето напичаше безмилостно. Привечер на деветия ден буквално се свлякох от камилата и си помислих, че надали силите ще ми стигнат да я възседна отново и, че сигурно ще умра, изгубен в безкрайната пустош. Проснах се на земята и спях до изгрев слънце, когато ме събуди утринният хлад. Седнах и се огледах. Изтощените камили лежаха наблизко. Накъдето и да погледнех, виждах само камъни, пясък и трънливи храсти. Никаква вода, нито нещо, с което да заситя глада си и да нахраня грохналите камили. Запитах се дали краят ми ще настъпи сред безкрайната тишина на тази пустош. Странно, но умът ми беше по-бистър от всякога. Струваше ми се, че по някакъв начин съм се отделил от тялото си. Напуканите ми разкървани устни, подутият език и празният стомах вече не ме измъчваха, страданията от предишните дни бяха забравени. Загледах се в далечината и отново се запитах: „Какъв съм по душа? Роб или свободен човек?“ И осъзнах, че, ако имам робска душа, ще се предам, ще легна на пясъка и ще умра – заслужена участ за един избягал роб. Но... ако душата ми беше на свободен човек, тогава какво? Някакси щях да се добера до Вавилон, да се разплатя с хората, които ми се бяха доверили, да се сдобря с жена си, която искрено ме обичаше, и да даря с много обич родителите си. „Дълговете са твоите врагове. Те са те прогонили от Вавилон.“ – беше ми казала Сира. Така си беше. Защо не се бях държал като истински мъж? Защо бях допуснал жена ми да се върне при баща си?

Ненадейно се случи нещо необяснимо. Всичко около мен сякаш промени багрите си, като че ли някой ми беше отнел цветния камък, през който гледах света. Едва в този момент осъзнах кои са истинските ценности в живота.

Да умра като куче в пустинята ли? Не, за нищо на света! Сякаш внезапно бях прогледнал и виждах какво трябва да сторя. Първо щях да намеря начин да се добера до Вавилон и да се издължа на всичките си кредитори. Щях да им кажа, че след дълги години на странстване, през които съм бил преследван от лошия късмет, съм се върнал да изплатя дълговете си, и то бързо, ако боговете са милостиви към мен. После щях да построя къща за съпругата си и да стана достоен гражданин, та родителите ми да ми се радват и да се гордеят с мен. Да, дълговете ми бяха врагове, но кредиторите бяха мои приятели, защото ми се бяха доверили, бяха повярвали на доброто в мен.

Със сетни сили се изправих, макар че краката ми трепереха. Какво от това, че ме измъчваха глад и жажда? Те бяха само изпитания по пътя към Вавилон. В гърдите ми туптеше сърцето на свободен човек, който се завръща, за да срази враговете си и да възнагради приятелите си. Решителността, която изпитвах, ме окрили. Камилите сякаш усетиха промяната в тона ми, защото помътнелите им очи се избистриха. След многократни опити някакси се изправих на крака и с трогателно упорство се затърсиха на север, където, ако вярвах на вътрешния си глас, щяхме да намерим Вавилон.

Първо обаче намерихме вода. След известно време навлязохме на територия, където растеше трева и имаше плодни дръвчета. Открехме пътя към Вавилон, защото всеки, притежаващ душа на свободен човек, приема живота като поредица от проблеми, които трябва да преодолее, и ги преодолява, докато онзи с душа на роб само хленчи: „Безсилен съм да предприема нещо, понеже съм окаян роб.“ Дабазир помълчал, после се обърна към Таркад:

– Е, млади човече, как е на празен стомах? Умът ти проясни ли се? Готов ли си да поемеш обратния път към самоуважението? Виждаш ли света в истинската му светлина? Имаш ли желание честно и почтено да се издължиш на всичките си кредитори и да си върнеш уважението на съгражданите си?

Младежът се просълзил. Коленичил пред Дабазир и рекъл:

– Ти ме окуражи, помогна ми да прогледна. Чувствам, че в гърдите ми бие сърцето на свободен човек.

– Дабазир, не ни разказа как си намерил пътя за Вавилон – обадил се един гост.

– Има ли желание и решителност, пътят се намира – отговорил търговецът. – Бях изпълнен с решимост, затова си поставих за задача да изкупя вината си. Първата ми работа беше да посетя всичките си кредитори, да обещаая да им се издължа, и да ги помоля за отсрочка, докато започна да припечелвам. Само неколцина се държаха враждебно, повечето ме посрещнаха радушно и предложиха да ми помогнат, а един – лихварят Матон – наистина ми оказа безценна помощ. След като разбра, че в Сирия съм бил камилар, той ме изпрати при Небатур, търговеца на камили, комуто нашият добър цар наскоро беше възложил да купи няколко стада от тези издръжливи животни, необходими му за дълго пътешествие. Той оцени познанията ми и ме взе за помощник. Полека лека се издължих на кредиторите до последното петаче и до последния сребърник. Едва тогава добих смелост да вдигна глава и да се почувствам почтен човек... – Дабазир се умълчал, после се провикнал към кухнята: – Коскор, мързеливец такъв, храната ми изстина! Искam още от печеното. Донеси и за Таркад, сина на моя стар приятел, който е гладен и ще обядва с мен.

Така завършва историята на Дабазир, вавилонския търговец на камили. Той открил душата си, след като осъзнал една велика истина, известна и прилагана на практика от мнозина мъдри хора, живели много преди той да се е родил. Тази истина е избавяла от несгоди и е водила към успех хора от всички възрасти и ще продължи да напътства онези, които притежават достатъчно мъдрост да осъзнаят магическата ѝ сила. Предназначена е за всеки, който прочете следните редове:

**ИМА ЛИ ЖЕЛАНИЕ И РЕШИТЕЛНОСТ,
ПЪТ СЕ НАМИРА**

Глава 9.

Глинените плочки от Вавилон

Колеж „Сейнт Суитин“
НОТИНГАМСКИ УНИВЕРСИТЕТ
Нюарк он Трент, Нотингам
21 октомври 1934

До
професор Франклин Колдуел,
чрез Британската научна експедиция,
Хила, Месопотамия

Драги професоре,

Петте глинени плочки, които сте открили при последните разкопки сред руините на Вавилон, пристигнаха едновременно с писмото ви — вероятно са пътували с един и същи параход. От пръв поглед ми грабнаха вниманието. Едва ли мога да ви опиша удоволствието, което ми достави преводът на текстовете, написани върху тях. Извинете, че не ви отговорих веднага, но исках да придружа моето писмо с готовите преводи.

Плочките са невредими. благодарение на отличната опаковка.

Предполагам че като всички нас ще бъдете поразен от „разказа“ им не знам защо, но е прието да се мисли, че историите от далечното минало са изпълнени с романтика и с приключения — нещо като „Приказките на Шехерезада“. Ала, когато прочетеш за тегобите на някой си Дабазир, който се затруднявал да плаща дълговете си, разбираш, че през последните пет хиляди години в света ни не са настъпили толкова големи промени.

Странното е, че тези древни текстове ме „гръмнаха“, както биха се изразили моите студенти. Като университетски преподавател би трябвало да съм мислещо същество и да притежавам богати познания по повечето въпроси, засягащи човечеството. Но какво се случва? Някакъв старец „възкръсва“ от руините на Вавилон и предлага метод, който ми е непознат и който ме изумява: как да си платя дълговете и същевременно да имам пари в портфейла. Прекрасна идея, бих казал, интересно ще е да се провери дали принципът ще действа при съвременните условия, както в древния Вавилон. С госпожа Шрусбъри ще го приложим спрямо семейните ни финанси с надеждата да се окаже ефикасен.

Пожелавам ви още много успехи в благородното ви начинание. Винаги съм на ваше разположение и с нетърпение очаквам друга възможност да ви съдействам.

Искрено ваш,
Алфред Х. Шрусбъри
Катедра по археология

ГЛИНЕНА ПЛОЧКА №1

Днес, с настъпването на пълнолунието, аз, Дабазир, който доскоро бях роб в Сирия, воден от решението си да изплатя многобройните си дългове и да стана състоятелен човек, достоен за уважението на съгражданите от Вавилон, започвам да записвам на тези глинени плочки историята на моите патила, за да ме напътства и да ми помага при осъществяването на най-смелите ми мечти. Чрез мъдрите съвети на моя добър приятел, лихваря Матон, възнамерявам да следвам стъпка по стъпка план, който, според него, ще помогне на всеки почтен човек да върне дълговете си, да забогатее и да си върне самоуважението. Планът се основава на три важни цели, които се надявам да осъществя.

Първо, този план трябва да действа така, че да осигури бъдещото ми благоденствие. Ето защо ще заделям една десета от всичко, което печеля. Защото мъдри са следните думи на Матон: „Всеки, който държи в кесията си жълтици и сребърници, без да му се налага да ги харчи, е верен на семейството си и на своя цар. Всеки, който има в кесията си само няколко медни монети, нехае за семейството си и за своя цар. А онзи, чиято кесия е празна, не обича нито семейството си, нито своя цар, защото е озлобен. Ето защо в кесията на всеки, който се стреми към успех, трябва да подрънкват монети, та той да обича семейството си и своя владетел.

Второ, планът трябва да ми осигури възможност да се грижа за добрата си съпруга, която доказва, че ме обича, като се върна при мен, след като беше избягала при баща си. Защото Матон твърди, че грижата за добрата съпруга вдъхва самоуважение на мъжа и затвърждава решимостта му да постигне набелязаните цели.

Поради тази причина седем десети от всичките ми приходи ще отредя за издръжка на дома, за дрехи и за храна, плюс допълнителна сума за удоволствия и за развлечения, от които човек не бива да се лишава. От друга страна, разходите ми не бива да превишават седемте десети, които съм определил за харчове. Успехът на моя план зависи тъкмо от това условие. Най-важното е да се старая да живея с определената от самия мен сума, да не я превишавам и да не се съблазнявам от покупки, които ще я надхвърлят.

ГЛИНЕНА ПЛОЧКА №2

Трето, планът трябва да е съставен така, че да мога да изплащам дълговете си от парите, които печеля. Затова, при всяко пълнолуние, две десети от заработената сума ще разделям честно и справедливо на всички, които са ми се доверили, и на които съм длъжник. Така постепенно ще се издължа докрай. За тази цел тук ще напиша имената на всичките си кредитори и точната сума, която дължа на всеки от тях:

- Фару, тъкач: 2. сребърни и 6 медни монети;
- Синджар, дърводелец: 1 сребърна монета;
- Ахмар, мой приятел: 3 сребърни и 1 медна монета;
- Занкар, мой приятел: 4 сребърни и 7 медни монети;
- Аскамир, мой приятел: 1 сребърна и 3 медни монети;
- Харинсир, ювелир: 6 сребърни и 2 медни монети;
- Диарбекер, приятел на баща ми: 4 сребърни и 1 медна монета;

- Алкахад, мой хазяин: 14 сребърни монети;
  - Матон, лихвар: Я сребърни монети;
  - Биреджик, селски стопанин: 1 сребърна и 7 медни монети
- (Написаното по-надолу е нечетливо. Невъзможно е да се възстанови.)*

ГЛИНЕНА ПЛОЧКА №3

На гореспоменатите кредитори дължах общо 119 сребърни и 141 медни монети. Не знаех как ще им се издължа, бях объркан, допуснах жена ми да се върне при баща си, напуснах родния град да си диря късмета другаде, сполетяха ме какви ли не прежеждия и накрая стигнах дъното, защото ме продадоха като роб.

След като Матон ме научи как да си изплатя дълговете на малки вноски, осъзнах колко глупаво е било да бягам от последствията на безразсъдството си. Ето защо се срещнах с всеки кредитор и обясних, че засега нямам пари, но ще работя и ще спечеля; обещах да заделям по две десети от заработеното, за да изплащам дълговете си редовно, макар и на скромни вноски. Помолих всеки да прояви търпение, защото рано или късно ще му върна дължимото. Ахмар, когото смятах за най-добрия си приятел, ме обсипа с ругатни и аз се почувствах безкрайно унижен. Земеделецът Биреджик ме помоли да се издължа първо на него, защото отчаяно му трябвали пари. Най-зле се държа Алкахад: заплаши, че ще ми вгорчи живота, ако не му върна цялата сума, и то бързо.

Другите охотно приеха предложението ми. Затова съм твърдо решен да изпълня намерението си, защото съм убеден, че е по-лесно да си платиш дълговете, отколкото да си заравяш главата в пясъка. Макар да не съм в състояние да задоволя исканията на някои мои кредитори, обещавам да изплащам еднакви суми на всички.

ГЛИНЕНА ПЛОЧКА №4

Отново е пълнолуние. През изминалото време работих усърдно и с освободено съзнание. Добрата ми съпруга подкрепи намерението ми да се разплатя с кредиторите. Проявих мъдрост и решимост и през този месец заработих деветнайсет сребърника, като купих за Небатур няколко камили, които той одобри.

Сумата разпределих според плана. Една десета заделих, седем десети оставих за домакинските разходи, две десети разделих поравно между кредиторите си. С Ахмар не се видяхме, обаче оставих парите на жена му. Биреджик така се зарадва, че още малко щеше да ми целуне ръка. Само Алкахад се начумери и ми постави условие да му се издължа по-бързо. Отговорих, че ще имам повече пари, ако работя повече, само че гладът и тревогите пречат на работата. Останалите ми благодариха и дори ме похвалиха. Накратко, само за един месец задълженията ми намаляха с почти четири сребърника, при това бях заделил два, които си бяха само за мен. За пръв път от много време на сърцето ми беше леко.

Отново е пълнолуние. И през този месец работих здраво, обаче не ми вървеше като преди. Купих само няколко камили и спечелих едва единайсет сребърника. Въпреки това с милата ми жена не нарушихме плана, макар да останахме без нови дрехи и да се хранехме с треволяци. Отново оставих настрана една десета от единайсетте сребърника и отново оставихме за домакински разходи седем десети. Ахмар ме изненада, защото ме похвали, въпреки малката сума, която му дадох. Биреджик също ми каза

добри думи. Алкахад се разгневи, но като му заявих, че може да не взема своя дял, щом не му трябва, волю-неволю се примири. Другите и този път бяха доволни.

Луната отново е пълна и сърцето ми ликува. Късметът ми проработи – намерих чудесно стадо камили и купих повечето, затова приходите през този месец възлизат на четирийсет и два сребърника. Този път с жена ми си купихме така необходимите ни дрехи и сандали. Освен това на трапезата ни редовно имаше месо, а кредиторите ни получиха повече от осем сребърника. Дори Алкахад май остана доволен.

И аз съм доволен от плана, който се оказа чудесен, защото ни дава възможност хем да изплащаме дълговете си, хем да заделяме пари за нас.

Изминаха три пълнолуния, откакто за последно писах върху тази плочка. Всеки път си „плащах“ една десета от спечеленото, а с жена ми живеехме със седем десети от сумата, макар че ни беше доста трудно. Всеки път разделях поравно между кредиторите си две десети от заработеното.

Сега в кесията ми има двацет и една сребърни монети, които са си мои. Вече мога да ходя с гордо вдигната глава и де не се крия от приятелите си. Жена ми се справя отлично с домакинството и има възможност да си купува хубави дрехи. Съвместният ни живот е изпълнен с щастие.

Този план е безценен. Защото превърна един бивш роб в почтен човек.

ГЛИНЕНА ПЛОЧКА №5

Отново грее пълна луна и ми хрумва, че отдавна не съм писал на моите плочки. Да, много отдавна – изминаха дванайсет пълни луни. Днес обаче няма да пропусна, защото е велик ден: изплатих и последните си дългове. Днес с прекрасната ми съпруга ще си устроим празненство, за да ознаменуваме постигането на голямата ни цел.

При последното ми посещение при кредиторите се случиха доста събития, които задълго ще останат в паметта ми. Ахмар ми поиска прошка заради грубите си думи и обяви, че съм сред най-добрите му приятели. Дори Алкахад надмогна вечната си завядливост и ми каза: „Навремето беше като мека глина, която всеки може да мачка и да моделира, сега обаче си като парче бронз, което устоява на натиск. Ела при мен, ако някога ти потрябва злато или сребро.“

И други ми засвидетелстваха уважението си и се обърнаха към мен с думи на почит. А жена ми ме гледаше с онова обожание, от което всеки мъж добива самочувствие.

Тук е мястото да кажа, че успехът ми се дължи на плана. На същия план, който ми даде възможност и да изплатя задълженията си, и в кесията ми да има златни и сребърни монети. Препоръчвам го на всички, които искат да преуспеят. Защото, щом този план дава възможност на един бивш роб да покрие задълженията си към кредиторите и същевременно да разполага с пари, значи ще е от полза за всеки, стремящ се към независимост. Ще се придържам към него, защото съм убеден, че, ако продължа да го следвам, ще се наредя сред най-богатите хора на земята.

До
професор Франклин Колдуел,
чрез Британската научна експедиция,
Хила, Месопотамия

Драги професоре,

Ако при бъдещите разкопки сред останките от Вавилон срещнете призрака на възрастен търговец на камили, носещ името Дабазир, бъдете така добър да му предадете моето послание. Кажете му, че двама университетски преподаватели от Англия са му безкрайно задължени за неговите записки върху глинени плочки.

Вероятно си спомняте как преди година ви писах, че с госпожа Шрусбъри възнамеряваме да осъществим неговия план, според който човек може да погасява задълженията си и същевременно да разполага със собствени пари. Може би сте се досетили, че сме затруднени финансово, макар да се опитахме да го скрием от приятелите си. Години наред нямахме покой заради стари дългове, опасявахме се, че някой наш кредитор ще направи голям скандал и ще ме уволнят от университета. Опитвахме се да отделяме по няколко шилинга от скромния си доход, за да покриваме заемите си, обаче положението ставаше все по-катастрофално. Освен това бяхме принудени да пазаруваме от по-скъпи магазини, защото там все още ни отпускаха кредит. Накратко, бяхме попаднали в пословичния омагьосан кръг и, вместо да се подобри, положението се влошаваше. Дори да искахме, не можехме да се пренесем в по-евтина квартира, понеже дължахме пари и на хазяина. Но всичко изглеждаше, че сме в задънена улица. До момента, в който в живота ни се „появи“ вашият познат, търговецът на камили от Вавилон, планът му сякаш беше създаден за разрешаване на нашите финансови проблеми и ние решихме да го изпълним. Съставихме списък на дълговете си и аз го представих на кредиторите, като обясних, че при сегашното положение не съм в състояние да им се издължа. Всъщност те вече се бяха досетили — сметките им го показваха. Добавих, че единственият начин е всеки месец да заделям двайсет процента от заплатата си и така за малко над две години да се издължа напълно. Обещах, че през това време ще престанем да пазаруваме на кредит и ще плащаме всяка покупка

В интерес на истината всички проявиха разбиране. Възрастният продавач в магазина за плодове и зеленчуци — мъдър и симпатичен човек, ни каза много деликатно:

— Ще е чудесно, ако плащате покупките си и едновременно покривате част от задълженията си, защото от три години не сте давали нито пени.

Окуражихме се от доброта му, предложихме същия вариант на собствениците на други магазини и ги убедихме да го приемат. Накрая ги накарах да подпишат договор, според който се задължаваха да не ни притискат, ако редовно получават двайсет процента от нашите доходи, и със съпругата ми започнахме да кроим планове как да живеем с останалите пари. Бяхме се зарекли стриктно да се придържаме

към плана и да заделяме десет процента от заработеното. Мисълта да притежаваме сребърни и дори златни монети беше много съблазнителна.

Осъществяването на плана, водещ към коренна промяна в живота ни, беше като вълнуващо приключение. Беше ни интересно да пресмятаме как да живеем сносно със седемдесет процента от приходите ни. Започнахме с наема и договорихме чувствително намаление. После направихме ревизия на любимите си марки чай и на други „люксови“ храни и напитки и останахме приятно изненадани от откритието, че много често можем да купуваме по-висококачествени стоки на по-ниски цени.

Давам си сметка, че историята е прекалено дълга, за да ви я разкажа в писмо, затова ще кажа само, че осъществяването на плана се оказа сравнително лесно. И тъй като не ни затрудняваше, ние го спазвахме с радост. Сякаш бреме беше паднало от плещите ни. Какво облекчение беше да не се притесняваме от кредиторите!

Есе пак ще ви разкажа и за десетте процента от приходите ни, които трябваше да влизат в нашата кесия. И наистина известно време в нея дрънкаха монети. Ме, не се смейте. Разбирате ли, беше ни интересно. Истинско удоволствие е да започнеш да спестяваш пари, които да останат неприкосновени. Повярвайте, че е много по-удовлетворяващо да спестяваш, отколкото да харчиш.

След като се порадвахме на звъна на монетите в кесията ни, образно казано, намерихме начин да ги използваме така, че да ни носят печалба. Захванахме се с нещо и всеки месец трябва да правим вноска, възлизаща на онези десет процента. Странно, но това се оказа най-приятният момент от нашето връщане към финансовата стабилност и е първото в списъка с разплащанията ни. Колко удовлетворяваща е мисълта, че приходите от инвестицията ни постоянно нарастват! Докато настъпи време да се пенсионирам, вече ще притежаваме солидна сума, която ще ни осигури приличен живот. И то без заплатата ми да е повишена! Изглежда невероятно, но е истина. Редовно изплащаме старите си задължения, същевременно инвестицията ни се увеличава. При това сега материалното ни положение е много по-стабилно. Невероятно колко голяма е разликата между спазването на финансов план и това да се оставиш да те носи течението.

В края на следващата година, когато вече няма да дължим нищо никому, ще разполагаме с повече пари за инвестицията си и дори ще можем да пътуваме. Зарекли сме се да не допускаме ежедневието ни разходи да надвишават седемдесет процента от дохода ни. Предполагам, вече разбирате защо искаме да изразим благодарност на онзи старец, чийто план ни спаси от нашия ад на земята.

Знаел е за този ад, самият той го е преживял, затова е искал другите да се поучат от горчивия му опит. И затова е изписвал върху глинени плочки своите прозрения. Имал е послание към събрата си по съдба и то е било толкова важно, че дори след пет хиляди години продължава да е актуално и значимо както в днешния ден, когато е било погребано под руините на Вавилон.

Искрено Ваш,
Алфред Х. Шрусбъри
Катедра по археология

Глава 10.

Най-щастливият човек във Вавилон

Най-именитият търговец във Вавилон – Шару Нада, яздел начело на кервана си. Харесвал хубавите тъкани и винаги носел скъпи одежди, подобаващи на високото му положение. Харесвал породистите коне и наперено яздел буйния си арабски жребец. Страничният наблюдател никога не би предположил, че този човек е в напреднала възраст. Или, че нещо го тревожи. Да, пътешествието от Дамаск до тук било изнурително и изпълнено с несгоди, но не му натежало. Да, номадските племена били безмилостни, нападали и ограбвали керваните със скъпи стоки, но той не се страхувал, защото го пазели верните му конници.

Тревожел се за младежа, когото водел от Дамаск, и който през целия път яздел редом с него. Казвал се Хадан Гула и бил внук на Арад Гула, дългогодишният му съдружник, на когото той, Шару, бил задължен до гроб. Искало му се да помогне на Хадан, но като гледал обичите и пръстените му, задачата му се струвала все по-трудна. „Младокът се е окичил с бижута като някоя жена, от друга страна, има волевото лице на дядо си – помислил си. – Само дете дядо му не носеше толкова пищни одежди и не се гиздеше с такива дрънкулки. Накарах го да ме придружи с надеждата да му помогна да напредне в живота, след като баща му пропиля семейното имане...“ Хадан Гула прекъснал размислите му:

– Защо се бъртиш толкова? Защо предприемаш тези изнурителни пътешествия с кервана? Никога ли не ти остава време да се порадваш на живота?

Шару Нада се усмихнал:

– Да се радвам на живота ли? Какво би направил, ако беше на моето място?

– Ако разполагах с твоето богатство, щях да си живея царски. И през ум нямаше да ми мине да яздя през тези нажежени пясъци. Попаднеха ли ми няколко жълтици, веднага щях да ги изхарча. Щях да нося най-скъпите одежди и да си купувам най-редките скъпоценни камъни, пръстени и гривни. За такъв живот мечтая! Който си струва да се изживее!

Двамата се засмели.

– Дядо ти не носеше пръстени и гривни – изтърсил Шару Нада, после съжалил за прибързаността си и добавил уж на шега: – Няма ли да си оставиш време за работа?

– Работата е за робите! – отсякъл младокът.

Шару Нада прехапал устни и си замълчал. Проговорил едва като се изкачили по един стръмен склон. Дръпнал юздите на коня и посочил в далечината:

– Ето я долината. Загледай се и ще видиш стените около Вавилон. Онази кула е храмът на Бел. Ако имаш орлови очи, може би ще видиш дима от вечния огън на върха ѝ.

– Това е Вавилон, казваш. Хм, открай време мечтая да видя най-богатия град в света – отвърнал Хадан Гула. – Градът, в който дядо ми е положил основите на семейното богатство. Ех, ако още беше жив! Нямаше да тънем в мизерия.

– Защо искаш душата му да остане на земята повече от отреденото ѝ време? С баща ти спокойно можете да продължите благотворното дело на твоя дядо.

– Уви, ние не притежаваме неговите способности. Така и не узнахме тайната, с която привличаше златните монети.

Шару Нада не продумал, само пришпорил коня и поел по пътеката към долината. Зад него се проточил керванът, почти невидим заради облаците от червеникав прах. По някое време ездачите излезли на широкия друм и завили на юг към селските стопанства, напоявани чрез специални системи. Шару Нада се загледал в трима възрастни орачи в близката нива. Странно, но му се сторили познати. Не, сигурно си въобразявал! Невъзможно е след четирийсет години да минеш край същата нива и да завариш там същите орачи. Въпреки това нещо му подсказвало, че не греша. Старец с треперещи ръце държал ралото. Други двама ситнели до воловете и ги мушкали с остените си, за да ги принудят да теглят ярема.

Преди четирийсет години той бе завидял и беше пожелал да е на тяхното място. Каква промяна беше настъпила в живота му през това време! Обърнал се и с гордост вперил поглед в камилите и магаретата, натоварени със скъпи стоки от Дамаск. А освен този керван притежавал какво ли още не... Посочил нивата и отбелязал:

– Изминали са четирийсет години, а тези хора още орат тази нива.

– Сигурно приличат на тях, но защо мислиш, че са същите?

– Убеден съм, че и преди видях точно тях – промълвил Шару Нада. Спомените хаотично се блъскали в главата му. Питал се защо не може да погребее миналото и да заживее в настоящето. После видял като на картина усмихнатото лице на Арад Гула и усетил как изчезва неприязънта, която до този момент го отблъсквала от циничния внук на верния му приятел. Обаче... Как да се помогне на младеж, окичен с бижута и склонен към прахосничество? Можел да предложи работа на трудолюбиви хора, но не и на хора, които се смятали за прекалено извисени, за да се трудят. От друга страна, бил длъжен заради верния си съдружник да положи усилия, а не да се откаже след първия опит. С него никога не вършели нещата половинчато. Не им било вродено. Изведнъж му хрумнал план. Само че пред изпълнението му стоели много препятствия. Пък и трябвало да мисли за семейството и авторитета си. Само че той бил непоколебим човек – решил да си затвори очите за трудностите и да осъществи замисъла си. Обърнал се към младежа и попитал:

– Искаш ли да научиш защо съдружието ми с твоя достоен дядо беше толкова ползотворно?

– Не си хвърляй думите на вятъра – отвърнал Хадан. – Интересува ме само как печелиш пари.

Шару Нада се престорил, че не е чул нахалната реплика, и продължил:

– Историята, която ще ти разкажа, започва по времето, когато бях на твоята възраст. Колоната ни наближи нивата, която виждаш сега, и старият селянин Мегидо, който беше окован заедно с мен, се присмя на тримата орачи.

– Погледни ги тези мързеливци – подхвърли. – Този, дето държи ралото, не прави усилия да оре по-надълбоко, а другарите му не могат да удържат воловете в браздата. Как да очакват добра реколта?

– Какво, какво каза? Че с Мегидо сте били оковани един за друг ли? – попитал Хадан Гула.

– Да, с тежки вериги. До него беше Забадо, крадецът на овце. С него се бяхме запознали в Харун. Накрая вървеше един, когото наричахме Пирата, защото не си каза името. Мислехме, че е моряк, защото на гърдите му бяха татуирани преплетени

змии, както е обичаят на мореплавателите. Колоната се състоеше от мъже, оковани по четирима.

– Бил си окован като роб ли? – изненадал се младежът.

– Дядо ти не ти ли е казвал, че навремето бях роб?

– Често говореше за теб, обаче не е споменавал тази история.

– Беше човек, с когото можеш да споделиш най-съкровени тайни. На теб също мога да се доверя, нали? – Шару Нада погледнал младежа право в очите.

– Разбира се, че можеш да разчиташ да си държа езика зад зъбите, обаче съм удивен. Разкажи ми как попадна в робство.

Шару Нада свил рамене:

– Всеки човек може да бъде поробен. Моето падение беше предизвикано от игрален дом и от ечемична бира. Станах жертва на неблагоразумието на брат ми, който при свада уби най-добрия си приятел. Баща ми ме остави на вдовицата на мъртвеца като гарант, за да спаси от затвора другия си син. После не можа да събере пари да ме откупи, тя се разгневи и ме продаде на роботърговеца.

– Жалко! Какво несправедливост! – възкликнал Хадан Гула. – Разкажи ми как си върна свободата.

– Не бързай, ще стигнем и дотам. Сега продължавам разказа си. Като минахме край орачите, те ни се присмяха. Единият дори си свали шапката, поклони се и се провикна:

– Добре дошли във Вавилон, гости на царя! Той ви чака пред градските стени, дори ви е устроил пиршество: кирпичени тухли и лучена супа!

Тримата гръмко се засмяха. Пирата се вбеси и започна да ги ругае. Помолих го да обясни защо, а той отвърна:

– Ще мъкнеш тухли за изграждането на стените, докато гръбнакът ти се пречупи. Има и друга възможност – да те пребият и да пукнеш. Мен няма да ме пребият. Защото ще ги убия!

В този момент се обади Мегидо и го скастри:

– Не говори глупости! Господарите не пребиват от бой робите, които се подчиняват и работят усърдно. Напротив, харесват ги и се отнасят добре с тях.

– Че кой иска да се бъхти? – подхвърли Забадо. – Тия орачи са умни. Не се претрепват, само се преструват, че работят.

– Няма да успееш в живота, ако изклинчваш – възрази Мегидо. – Изореш ли за един ден цялата нива, господарят ще е доволен. Ако свършиш работата наполовина, значи изклинчваш. Аз не го правя. Харесва ми да работя, защото трудът е най-добрият ми приятел. Защото ми помогна да притежавам стопанство, крави, добра реколта... накратко, всичко.

– Да, бе, и къде са ти сега тези благини? – заяде се Забадо. – Според мен е по-добре да проявиш мъдрост и да се справяш, без да работиш. Само гледайте какво ще правя, ако ни накарат да градим стената. Ще се уредя да нося мяха с вода или на някоя друга блага работа, пък вие, дете обичате да се трудите, ще се скъсате да влачите тухли! – И се изсмя глуповато.

Толкова се разтревожих, че не мигнах цяла нощ. По едно време видях, че всички спят, и тихо повиках стража Годосо, който ни вардеше в момента. Беше от онези арабски разбойници, които смятат за нормално да ти прережат гърлото, след като ти отмъкнат кесията.

– Ще те питам нещо – прошепнах му. – Вярно ли е, че като стигнем Вавилон, ще ни продадат и ще ни накарат да зидаме стената?

– Защо питаш? – наежи се той.

– Че как да не питам? Млад съм още, живее ми се. Не ми се ще да ме уморят от работа или от бой. Има ли начин да попадна при добър господар?

Той също зашепна:

– Ти си добро момче, не ми правиш въртели, затова ще ти помогна. Обикновено първо закарваме пленниците на пазара за роби. Слушай внимателно! Като дойдат купувачи, кажи, че си готов на всичко, за да работиш за добър господар. Убеди някого да те купи. Иначе на другия ден вече ще носиш тухли. И от мен да знаеш, че хич не е лесно.

Той се отдалечи, а пък аз легнах на топлия пясък, загледах се в звездното небе и се запитах какво ли ще се случи на сутринта. Питам се още дали Мегидо беше искрен, като каза, че трудът е най-добрият му приятел. Дали същото се отнасяше и за мен? Да, сигурно, ако ме спасеше от робския труд. Изчаках Мегидо да се събуди и шепнешком му съобщих добрата новина. Само тази плаха надежда ни крепеше, докато вървахме към Вавилон. Привечер наближихме градските стени и видяхме безброй мъже, напоящи черни мравки, да се качват и да слизат по стръмните диагонални пътеки. Бяхме удивени: там се трудеха хиляди работници – някои копаеха крепостния ров, други правеха кирпичените тухли. Повечето обаче бяха натоварили на гърбовете си кошове, пълни с тухли, и пъплеха по стръмното, за да ги занесат на зидарите¹.

Надзирателите ругаеха мързеливците и налагаха с камшиците си онези, които изоставаха. Видях как мнозина падаха под тежестта на грамадните кошове с тухли, ако ударите с камшик не ги принуждаваха със сетни сили да се изправят, надзирателите ги избутваха встрани от пътеката. Не след дълго труповете им щяха да бъдат струпани върху купчините мъртъвци край пътя, за да бъдат погребани в неосветени гробове. От страшната гледка затреперих като лист. Ето какво ме очакваше, ако не успеях да убедя някой богаташ от Вавилон да ме купи за свой роб.

Годосо се оказа прав. Отведоха ни в затвора за роби и на другата сутрин ни подкараха към пазара за човешка плът. Събратята ми по съдба се изплашиха и само камшиците на надзирателите ги накараха да пристъпят напред, та купувачите да ги огледат. Ние с Мегидо се обръщаме към всеки купувач, който ни позволише да го заговорим. Пирата се възпротиви, затова търговецът на роби повика хората от царската стража, които оковаха бунтаря и го отведоха. Честно казано, малко го съжалих.

Мегидо предусети, че скоро ще се разделим. Издебна, когато наблизо нямаше купувачи и отново ми каза колко полезно ще е за мен трудолюбието.

– Някои хора не обичат да работят – каза ми. – Трудът е техен враг. Съветвам те да го обикнеш и да го превърнеш в свой приятел. Представяй си каква хубава къща ще си построиш след време и тогава няма да ти тежат нито гредите, нито големите ведра, пълни с вода. Обещай ми, че, ако те купи някой, ще работиш за него, без да щадиш силите си. И че няма да се обезсърчаваш, дори ако той не оценява труда ти. Запомни,

---

¹ Прочутите забележителности на Вавилон: градските стени, храмовете, висящите градини и множество напоителни канали са били построени от роби, отношението към които било нечовешко. Сред тях имало и граждани на Вавилон, продадени в робство заради извършени престъпления или поради материални затруднения. По онова време било прието мъжете да залагат себе си, жените или децата си като гаранция за получаване на заем или за освобождаването на нарушител на закона. Онзи, който не си върнел заема, бил продаван като роб. – Б.а.

че добре свършената работа е от полза за самия теб. Защото те превръща в по-достоеен човек. .. – Той млъкна, защото някакъв снажен селянин се приближи до ограждението, в което бяхме затворени, и ни огледа.

Приятелят ми побърза да го заговори, разпита го за стопанството му и за посевите и явно го убеди, че ще му е от полза. Селянинът дълго се пазари с търговеца на роби, после извади от пазвата си дебела кесия и скоро Мегидо тръгна след новия си господар. До обяд бяха продадени още няколко души. Годосо ми пошушна, че търговецът бил недоволен, затова нямало да остане още един ден, а привечер щял да отведе всички останали роби при човека на царя, за да ги продаде като черноработници. Вече се бях отчаял, когато до ограждението пристъпи пълен и наглед добродушен човек и се поинтересува дали сред нас има пекар. Доближих се до оградата и казах:

– Защо майстор като теб търси по-неопитен пекар? Няма ли да е по-лесно да обучиш някого така, че да ти е пръв помощник в работата? Погледни ме – аз съм млад, силен и работлив. Купи ме и няма да съжбялавам. Ще се постарая да напълня кесията ти със сребърници и с жълтици.

Очевидно направих добро впечатление на шишкото; той започна да се пазари с търговеца, който до този момент не ме забелязваше, но сега започна да ме хвали: бил съм много работлив, в отлично здраве и с лек характер. Почувствах се като угоен вол, когото се канят да продадат на касапина. За мой късмет пазарлъкът скоро приключи и аз последвах новия си господар; струваше ми се, че съм най-щастливият човек във Вавилон.

Новият ми дом веднага ми допадна. Господарят, носещ името Нана-наид, ме научи как да стривам ечемика в каменното корито на двора, как да наклаждам огън в пещта и как да меля много ситно сусамовото брашно за приготвяне на медените питки. Леглото ми беше в хамбара. Старата Суасти, също робиня, беше доволна, задето ѝ помагаш за по-тежката домакинска работа, и ме хранеше добре.

Съдбата ми даваше златна възможност – от мен зависеше да направя така, че господарят да започне да ме цени, после щях да търся начин да си върна свободата. По-молих го да ми покаже как да замесвам и да пека хляб, а той остана много доволен от желанието ми да се науча. Като се усъвършенствах, започнах да се уча да правя медени питки и не след дълго върших цялата работа в пекарната. На господаря му харесваше да бездейства, обаче Суасти само клатеше глава и повтаряше, че безделието е вредно за всеки.

Реших, че е време да измисля как да печеля монети, за да откупя свободата си. Казах си, че, след като до дванайсет часа приключваме с печенето, Нана-наид ще се съгласи следобед да се трудя на друго място, ако си поделям с него заработеното. После ми хрумна да приготвям повече медени питки, да изляза на улицата и да ги продавам на гладните минувачи. Не се поколебах нито за миг и представих плана си на господаря, като се постарях да говоря така, че да не го разгневя:

– Ако използвам следобедите, когато съм свободен от пекарната, за да печеля монети за теб, няма ли да е честно да разделяш печалбата с мен, та да имам собствени пари за някои неща, радващи сърцето на всеки човек?

– Да, да – съгласи се той, а като споделих с него намерението си да продавам по улиците нашите медени питки, предложи: – продавай по две за една медна монета; после ще си я поделяме, за да си покрия разходите за брашното, меда и дървата за пещта. От остатъка ще взема половината, другата половина ще остава за теб.

Бях много доволен от щедрото предложение да запазвам за себе си една четвърт от печалбата. Вечерта работих до късно, за да направя табла, с която да разнасям сладкишите. Нана-наид ми даде своя стара одежда, за да съм облечен прилично, а Суасти ми помогна да я закърпя и да я изпера. На другия ден изпекох двойно повече медени питки, които, наредени на таблата, изглеждаха още по-апетитни. Грабнах я, тръгнах по улицата и на висок глас започнах да хваля стоката си. Отначало никой не ми обърна внимание и аз се обезкуражих, но не се отказах. Привечер хората огладняха, започнаха да купуват моите питки и скоро таблата се изпразни.

Нана-наид беше много доволен от успеха ми и на драго сърце ми даде моя дял. Аз пък бях на седмото небе от щастие, че вече притежавам някакви пари. Разбрах колко прав е бил Мегидо, като каза, че господарите обичат трудолюбиви роби. Толкова се зарадвах, че вечерта не мигнах; опитвах се да изчисля колко мога да спечеля за дванайсет месеца и колко години ще са ми необходими да си откупя свободата.

Продължих всеки следобед да разнасям таблата с медените питки и скоро си намерих редовни клиенти. Сред тях беше и твоят дядо, Арад Гула. Продаваше килими и обикаляше целия град с магарето си, натоварено със стока, и с чернокожия си роб. Купуваше две питки за себе си и две за слугата и винаги спираше да си побъбри с мен. Един ден ми каза нещо, което никога няма да забравя:

– Харесвам питките ти, момче, но повече ми харесва настроението, с което ги предлагаш. С такъв висок дух ще стигнеш далеч. Успехът ти е гарантиран.

Но ти, Хадан Гула, никога няма да разбереш какво означаваха тези окуражаващи думи за млад роб, който беше сам-самичък в големия град и се опитваше да се спаси от унижението.

С течение на времето кесията ми започна да се пълни с дребни монети. Мегидо беше прав: трудът наистина се беше оказал най-добрия ми приятел. Бях на седмото небе, но старата Суасти се тревожеше.

Веднъж ми каза:

– Не знам какво става с господаря, но напоследък почти не излиза от игралния дом.

Един ден много се зарадвах, защото на улицата срещнах стария си приятел Мегидо. Беше повел на пазара три магарета, натоварени със зеленчуци.

– Много добре ми вървят нещата – похвали ми се. – Господарят ме направи надзирател, защото е много доволен от мен. Ето, дори ме изпраща да продавам сам на пазара, освен това повика тук и семейството ми. Трудът ми помага да се избавя от бедите, които ме бяха сполетели. Рано или късно ще ми помогне да се откупя и отново да притежавам собствено стопанство.

С течение на времето Нана-наид все по-нетърпеливо чакаше да се върна от следобедната си работа. Стоеше на вратата, грабваше парите от продажбата на медените питки, разделяше ги според уговорката ни, после започваше да ме упреква, че не съм достатъчно активен, за да увеличи печалбата.

Често излизах и извън града, за да продавам моите питки на надзирателите на робите, работещи по строежа на стената. Не ми се искаше отново да ставам свидетел на потресаващата гледка, обаче надзирателите бяха добри клиенти. Един ден с изненада зърнах Забадо – чакаше на опашката, за да напълни за пореден път коша си с тухли. Беше станал кожа и кости, движеше се приведен, гърбът му беше изранен от камшиците на надзирателите. Съжалих го и му дадох една питка, която той натъпка в устата си като гладно животно. Видях жадния му поглед и избягах, преди той да е сграбчил таблата.

– Защо работиш толкова много? – попита ме един ден Арад Гула. Почти същия въпрос днес ми зададе и ти. Разказах му за теорията на Мегидо и, че наистина трудът е най-добрият ми приятел. Гордо му показах кесията си, пълна с дребни монети, и обясних, че ги спестявам, за да се откупя от господаря и да стана свободен човек.

– И какво ще правиш, когато си свободен? – попита ме той.

– Ще стана търговец. За това мечтая.

Тогава Арад Гула сподели с мен нещо, което не подозирах. Каза ми:

– Не знаеш ли, че и аз съм роб? Сега съм в съдружие с господаря.

– Млъкни! – извикал Хадан Гула и очите му гневно проблеснали. – Отказвам да слушам лъжи за дядо си! Никога не е бил роб!

Шару Нада преспокойно отговорил:

– Уважавах го, задето се беше преборил с лошия късмет и се беше наредил сред най-именитите граждани на Дамаск. А ти, който си му внук, приличаш ли на него? Готов ли си да приемеш фактите като истински мъж, или предпочиташ да живееш в заблуда?

Хадан Гула се наместил на седлото и отговорил, макар че гласът му пресеквал от възмущение:

– Всички обичаха дядо ми. Добрите му дела нямат брой. Нима по време на големия глад той не пътува с кервана си чак до Египет, не докара в Дамаск жито и не го раздаде на хората, за да не гладуват? А сега ти твърдиш, че е бил презрян роб във Вавилон!

– Щеше да е презрян, ако беше останал роб, но, благодарение на силната си воля и на делата си, той стана големец в Дамаск. Боговете го възнаградиха за търпението и го дариха с уважението си – отговорил Шару Нада. – След като ми довери, че е роб, добави колко силно иска да си върне свободата. Вече имаше достатъчно пари, обаче се питаше как да постъпи. Търговията му вече не вървеше и той се страхуваше да не загуби подкрепата на господаря си. Скастрих го заради нерешителността:

– Не се вкопчвай в господаря си! Отхвърли робското чувство. Дръж се и успявай като свободен човек. Намисли си какво искаш да постигнеш и работи така, че да осъществиш най-съкровено то си желание!

Той много се притесни, извини се и накрая каза, че съм го накарал да се засрами от нерешителността си².

Веднъж отново излязох през портата и с изненада забелязах голяма тълпа. Попитах някакъв мъж защо са се събрали толкова хора и той отговори:

– Не си ли чул? Един роб се опитал да избяга, убил един от стражите, после го хванали, а сега ще го бият с камшици, докато умре. Дори царят ще присъства.

Не посмях да се приближа до позорния стълб от страх да не би някой от зяпачите неволно да блъсне моята табла с медени питки, затова се качих на недовършената стена и зърнах как се приближава позлатената колесница на Навуходоносор.

Не виждах стълба, но чувах писъците на горкия роб. Запитах се как благороден човек като царя може да гледа подобно мъчение, после забелязах, че той се смее и

---

² Макар да ни се струват необичайни, правата на робите във Вавилон били определени със специален закон. Например всеки роб можел да притежава имущество и да вземе жена, която не е робиня, при това децата от такъв брак се раждали като свободни хора. Повечето търговци в града били роби, мнозина били съдружници с господарите си и се нареждали сред заможните хора. – Б.а.

разменя шеговити реплики с приближените си. В този миг разбрах колко е жесток и защо робите, изграждащи стената, са подложени на нечовешки мъчения.

След като пребиха до смърт нещастника, го окачиха за единия крак на кола, та всички да го видят. Зяпачите започнаха да се разотиват и аз се приближих до стълба. На гърдите на мъртвеца бяха татуирани преплетени змии. Бях присъствал на убийството на Пирата...

При следващата ми среща с Арад Гула забелязах коренна промяна в него. Поздрави ме усмихнато и възкликна:

– Пред теб стои свободен човек! Думите ти сториха вълшебство! Продажбите ми и приходите се увеличават. Жена ми е на седмото небе от щастие. Не знам дали ти споменах, но тя не е робиня и всъщност е племенница на моя господар. Настоява да се преселим в друг град, където никой няма да знае, че съм бил роб. Така децата ни няма да носят клеймото на позора. Трудът се превърна в най-верния ми другар и ми помогна да си възвърна самочувствието.

Много се зарадвах, че по някакъв начин съм му се отплатил за куража, който ми беше вдъхнал.

Една вечер Суасти дотича при мен и от пръв поглед разбрах, че е разтревожена.

– Господарят е загазил – каза ми без предисловия. – Преди няколко месеца загуби голяма сума пари в игралния дом. Вече не плаща на селяните, които му доставят пшеницата и меда. Не плаща и на лихваря. Кредиторите му са разгневени и го заплашват.

– Защо да се тревожим заради неразумните му постъпки? Да не сме му настояници? – възкликнах, без да се замисля.

– Глупаво момче си ти! Той те е заложил при лихваря. Ако не си върне заема, онзи ще те продаде. Чудя се какво да направя. Добър господар е и ми е мъчно за него. Защо, защо го сполетяха такива беди?

Оказа се, че страховете ѝ са основателни. На другата сутрин лихварят пристигна с някакъв човек, когото нарече Саси. Този Саси ме огледа, сякаш бях животно за продан, и заяви, че ще му свърша работа. Лихварят не изчака връщането на господаря ми, а каза на Суасти да му съобщи, че си е взел залога, и ме отведе. Бях само с дрехите на гърба си, но поне кесията с монетите беше привързана за колана ми и скрита в гънките на робата. Надеждите бяха изтръгнати от сърцето ми така, както ураганът изтръгва дърво и го запokitва в морето. В живота ми отново беше настъпила катастрофа, причинена от алкохола и от хазарта.

Докато със Саси прекосявахме града, аз се опитах да го спечеля: изтъкнах колко усърдно съм работил за Нана-наид и обещах да правя същото и за него. Отговорът му попари и последната ми надежда.

– Не ме интересува какво си работил при пекаря! И господаря ми не го интересува! Царят е наредил да се изкопае разклонение на големия канал. Господарят ми нареди да купя повече роби, яки роби, та да свършат работата по-бързо. Да му се не види! Как може да се свърши бързо толкова сложна работа?

Сега, младежо си представи пустиня без нито едно дръвче, безмилостно напичана от слънцето – от жаркото слънце, което така загръвяше водата в меховете, че не можехме да я прием. Представи си мъже, които влачат тежки кошове с пръст от сутрин до вечер, а храната им дават в копани, сякаш са свине. Нямахме палатки, нито сламеници, спяхме направо на земята. Закопах кесията си и отбелязах мястото, макар вече да не ми се вярваше, че ще дойде ден да я потърся.

Отначало работех старателно, но с течение на времето започнах да се обезсърчавам. Накрая ме обзе безпределно отчаяние. Загубих апетит, нощем не можех да мигна. Питам се дали Забадо не е бил прав, като твърдеше, че е по-добре да изклинчваш от работа, отколкото да позволиш тя да те съсипе. После си спомних как изглеждаше, когато го видях за последно, и осъзнах, че теорията му не струва. Сетих се и за Пирата, за горчивината в сърцето му, и ми хрумна, че може би е за предпочитане да се съпротивляваш и да убиваш. После си спомних окървавения му труп и разбрах, че и той не е бил прав. Изведнъж в паметта ми се появи Мегидо: дланите му бяха станали мазолести от тежката работа, обаче на сърцето му беше леко и усмивка озаряваше лицето му. Неговият метод беше най-добър!

От друга страна, аз също имах желание да се трудя усърдно, но работата не ми носеше щастие и успех. Дали трудът беше причина за напредъка на Мегидо, или щастieto и успехът зависеха от волята на боговете? Дали ми беше съдено да се бъхтя до края на живота си, без желанията ми да се сбъднат? Тези въпроси не ми даваха покой, но отговор така и не намирах.

След няколко дни, когато си мислех, че съм на края на силите си, Саси ме повика и ми каза, че от Вавилон е дошъл пратеник, за да ме отведе обратно при господаря ми. Изкопах от земята вярната си кесия, навлякох парцаливата си одежда и последвах своя спасител. Докато яздехме към Вавилон, в ума ми отново се блъскаха объркани мисли. Струваше ми се, че живея в стих от песен, която бях слушал в родния Харун:

*„Човек, връхлетян от вихрушка,
от незнайна буря с незнайна посока.
Човек, чиято съдба
никой не може да предскаже.“*

Нима ми беше съдено до края на живота си да плащам за неизвестни прегрешения? Нима ме чакаха нови разочарования и беди?

Изненадах се, като видях, че Арад Гула ме чака в двора на моя господар. Помогна ми да слеза от коня и ме прегърна, сякаш му бях брат. Тръгнахме по улицата и аз бях готов да вървя подире му, както подобава на един роб, но той ме прегърна през раменете и възкликна:

– Къде ли не те търсих! Вече бях загубил надежда, когато Суасти ми разказа за лихваря, а той ме отпрати при твоя господар. Проклетникът се пазари дълго и ме принуди да платя скъпо и прескъпо, но си струваше! Твоята теория и твоята предприемчивост ми бяха пътеводни звезди към успеха.

– Теорията е на Мегидо – поправих го.

– И негова, и твоя! Благодарение на двама ви заминавам за Дамаск, а ти ще ми бъдеш съдружник. От днес си свободен човек. – Той извади от пазвата си глинената плочка, на която пишеше, че съм роб, и я хвърли на калдъръма с такава сила, че тя се пръсна на парчета. Двамата ги тъпкахме с крака, докато от тях остана само червеникав прах.

В очите ми напиреха сълзи. Знаех, че съм най-щастливият човек във Вавилон. В миговете на най-големи изпитания трудът наистина се беше оказал най-верният ми приятел и ми беше помогнал да не загина като черноработник, помагач за зидането на градските стени. Тъкмо заради усърдната ми работа, младежо, дядо ти ме беше избрал за съдружник.

Хадан Гула попитал:

– Сериозно ли говориш? Нима за него работата е била тайният ключ към богатството?

– Когато се запознах с дядо ти, това беше единственият ключ – отвърнал Шару Нада. – Той обичаше да се труди и боговете щедро го възнаградиха.

– Май започвам да разбирам... – замислено промърморил младежът. – Чрез работата той е привлякъл множеството си приятели, които са се възхищавали от неговото усърдие, довело до невероятния му успех. Работата му е спечелила уважението на съгражданите му от Дамаск. Чрез нея се е сдобил с всички прекрасни неща, за които мечтая. А пък аз си мислех, че работата е отредена само за робите.

– Животът е съпътстван от много удоволствия – отвърнал Шару Нада. – За всяко си има време и място. Радвам се, че трудът не е отреден само за робите. Защото, ако нямаш работата си, щях да съм лишен от най-голямото си удоволствие. Нищо не може да я замени.

Двамата смушкали конете и се приближили до масивната бронзова порта. Стражите почтително поздравили Шару Нада, един от най-уважаваните жители на Вавилон.

Керванът преминал през портата и поел по улицата, а младежът казал на ментора си:

– Открай време мечтая да приличам на дядо си. Но сега за пръв път разбрах какъв човек е бил. Разбрах го благодарение на теб, ти ми отвори очите. Сега го уважавам още повече и съм още по-решен да стана като него. Боя се, че никога не ще ти се отплатя, задето ми даде верния ключ към неговия успех. От днес нататък ще го използвам. Ще започна скромно, като него, не ми трябва скъпи украшения и одежди.

Хадан Гула свалил обиците и пръстените си. После дръпнал юздите на коня, за да прояви уважение към водача на кервана и да язди след него, както е подобаващо.

Кратък преглед на историята на Вавилон

На страниците, описващи историята на човечеството, няма по-бляскав град от Вавилон. Дори споменаването на името му извиква представата за богатство и разкош. Съкровищата от злато и скъпоценни камъни, струпани там, са баснословни. Логично е да се предположи, че такъв разкошен град се е намирал на място, заобиколено от гъсти гори и в близост до богати рудници. Само че предположението ще е погрешно. Вавилон е бил построен в безводна долина край река Ефрат. Нямало нито гори, нито рудници, нито пък камъни, които да се използват за построяването на сгради. Градът дори не се намирал край някой от обичайните маршрути на търговските кервани. Дъждовете не са били достатъчно обилни, за да се отглеждат селскостопански култури.

Вавилон е ярък пример за способността на човека да постига амбициозни цели, като използва наличните средства. Всичко в този град е плод на усилията на жителите му. Всичките му богатства са създадени от хората.

И все пак градът бил облагодетелстван от природата с плодородна земя и с пълноводна река. Вавилонските майстори създали система за отклоняване на водата от реката чрез бентове и напоителни канали, която и до днес се нарежда сред най-великите постижения на инженерната мисъл. Каналите прекосявали безплодната долина и чрез тях живителната вода напоявала плодородната почва. Това достижение на тогавашните майстори е сред първите, описани в историята на човечеството. Дотогава светът не бил виждал толкова богата реколта, постигната благодарение на гениалната напоителна система.

Вавилон е имал още едно предимство: по време на дългото си съществуване да бъде управляван от мъдри царе, които не се стремяли към завоюване на нови територии и към ограбването им. Вавилонците участвали в много войни, но повечето били локални и хората бранели града си от чуждоземни завоеватели, които ламтели за баснословните му богатства. Забележителните владетели на Вавилон завинаги ще останат в историята заради своята мъдрост, предприемчивост и чувство за справедливост. Този град не е създал горделиви владетели, амбицирани да завладеят познатия свят, само за да задоволят егоистичните си цели.

Вавилон вече не съществува. Скоро след напускането на съзидателните човеци, които го построили и поддържали хилядолетия наред, останали само запустели руини. Мястото, на което се е намирал, е в Азия на около деветстотин и шейсет километра източно от Суецкия канал, на север от Персийския залив. Местоположението му – приблизително 30 градуса северна ширина – е сходно с това на град Юма в щата Аризона. Климатът и на двете места е горещ и сух.

Днес долината на Ефрат, която преди хилядолетия е била гъсто населен земеделски район с отлична напоителна система, отново е безплодна пустош, подвластна на природните стихии. Рядката трева и пустинните храсталаци се опитват да оцелеят сред брулените от вятъра пясъци. Няма ги плодородните ниви и огромните градове, няма ги керваните, натоварени със скъпи стоки. От началото на християнското летоброене тук живеят само номадски арабски племена, които се прехранват, като отглеждат малки стада.

Долината е осеяна с високи глинести хълмове, които векове наред не правели впечатление на пътешествениците. Археолозите започнали да проявяват интерес едва след като рядко падащите проливни дъждове започнали да отмиват пръстта и на бял свят излезли отломки от глинени съдове и парчета от тухли. Американски и европейски музеи финансирали изпращането на експедиции до пустинната област. Находките при разкопките доказали, че хълмовете всъщност са останки от древни градове. Или, другояче казано, те са техните надгробни могили.

Вавилон е сред тези погребани градове. Пустинните ветрове са го засипвали с пясък в продължение на около дваисет столетия. Тухлените стени, изложени на стихии, се разпадали и отново се превърнали в глината, от която били направени. Днес приказно богатият Вавилон е купчина пръст; изоставен е бил толкова отдавна, че никой не е знаел името му, докато не били намерени, след грижливо отстраняване на отпадъците, затрупали улиците му през вековете, останките от величествените храмове и дворци.

Мнозина учени са на мнение, че цивилизациите на Вавилон и на другите градове в долината са по-стари, отколкото се посочва в съществуващите писмени свидетелства. Въпреки това датите на някои събития отпреди осем хиляди години са доказани със сигурност. Интерес представляват методите, използване за определяне на тези дати. Сред руините на Вавилон били открити ръкописи, описващи слънчево затъмнение. Чрез компютърни изчисления съвременни астрономи открили кога е имало подобно затъмнение, което се е виждало от Вавилон, и така установили кой период от древния календар отговаря на нашия.

По този начин е доказано, че преди осем хиляди години шумерите, населявали Вавилония, живеели в градове-крепости. Можем само да гадаем кога всъщност са възникнали тези градове. Обитателите им не били неуки варвари, а образовани и просветени люде. Според историческите източници те са били първите инженери, астрономи, финансисти и математици в историята на човечеството, както и първите, които са имали писменост.

Вече споменахме напоителните системи, които преобразили безводната долина в земеделски рай. Многобройните канали още са забележими, въпреки че са запълнени с пясък. Някои били толкова широки, че, когато били празни, в тях можели да яздят редом един до друг дванайсет конника. По големина те могат да се сравнят с най-големите канали в Колорадо и Юта.

Вавилонските инженери осъществили още един проект, който по мащабите си не отстъпва на този за напояването на безводната долина. Чрез сложна система те отводнили грамадни блатисти участъци при устията на реките Тигър и Ефрат и ги превърнали в обработваеми земи.

Херодот, прочутият гръцки пътешественик и историк, посетил Вавилон когато градът бил в разцвета си; благодарение на него разполагаме с единственото известно описание на града, направено от външен човек. Той разказва за чудесата на Вавилон и за някои странни обичаи на жителите му, за плодородната почва и за богатия добив от пшеница и ечемик.

Славата на този древен град отдавна е залязла, но мъдростта на вавилонците е достигнала до нас благодарение на оригиналния им начин за отбелязване на събитията. По онова време нямало хартия, ето защо те старателно издълбавали писмените си знаци върху влажни глинени плочки, които след изпичането в пещ се втвърдявали. Плочките били с дължина 20, широчина 15 и дебелина 2,5 сантиметра.

Тези глинени „бележници“ били използвани така, както днес използваме хартията. Върху тях „записвали“ легенди, стихове, описания на исторически събития, царски укази, документи за поземлена собственост, полици и дори писма, доставяни чрез пратеници до далечни градове. Чрез тези плочки научаваме повече за ежедневието на обикновените хора. Например на една (вероятно принадлежала към „архива“ на провинциален търговец) е описано как на определена дата някакъв клиент заменил крава за седем чувала пшеница, три от които взел веднага, а другите оставил на съхранение.

Под развалините на древните градове археолозите са открили „библиотеки“, съдържащи хиляди подобни плочки.

Според древните хора, стените, опасващи Вавилон, могли да се сравнят по величие с египетските пирамиди, затова ги причислявали към седемте чудеса на света. Предполага се, че царица Семирамида е наредила да бъдат изградени първите стени, датиращи от възникването на града, които обаче не са открити при разкопките. Неизвестна е и точната им височина. От описанията, намерени в старинните ръкописи, можем да съдим, че зидовете са били високи от десет до петнайсет метра, отвън са били облицовани с тухли и са били предпазвани от дълбок ров, пълен с вода.

Изграждането на последните и по-известни стени започнало приблизително шестстотин години пр. Хр. по заповед на цар Навополасор. Замисълът му бил толкова мащабен, че той не доживял да види крайния резултат. На сина му Навуходоносор, чието име ни е известно от Библията, се паднало да довърши проекта.

Размерът на построените по-късно стени е изумителен. Според информацията, открита в благонадеждни източници, зидовете били високи четирийсет и осем метра – приблизително колкото петнайсет-етажна съвременна сграда. Предполага се, че дължината им е била между 14,4 и 17,6 километра. Били толкова широки, че отгоре можела да се движи колесница, теглена от шест коня. Днес от тази забележителна конструкция налице са само останки от основите на стените и защитният ров. Към пораженията, нанесени от природните стихии, се добавили и набезите на арабите, които разбивали стените и отнасяли тухлите, за да ги използват за своите постройки.

Срещу Вавилон предприемали нападения могъщите армии на почти всеки владетел от тази епоха на завоевания на чужди територии. Мнозина заповядвали градът да бъде обсаден, но опитите за превземането му винаги били неуспешни. Тук е мястото да отбележим, че тогавашните армии не били за подценяване. Според историците тези армии се състояли от по 1000 конника, 2500 колесници, 120 полка от по 1000 пехотинца. Обикновено се отделяли две-три години за подготовката, включваща осигуряването на снаряжение и складове с храна по пътя на армията.

В много отношения Вавилон приличал на съвременните ни градове. Имало улици и магазини, амбулантни търговци предлагали стоките си в жилищните райони. Свещеници извършвали богослужения в разкошните храмове. Царските дворци се намирали в центъра и били опасани от стена, за която се предполага, че е била по-висока от крепостните зидове, обграждащи Вавилон.

Вавилонците били прочути със сръчността си: някои били скулптори и художници, други се занимавали с тъкачество, златарство, изработване на метални оръжия и на земеделски сечива. Бижутерите сътворявали изящни ювелирни изделия. За това свидетелстват предметите, открити при разкопките на гробовете на богати граждани. Сега повечето находки са изложени в най-известните световни музеи.

През този период на зараждане на цивилизацията, когато другите хора още използвали каменни секири, ловували и се сражавали с копия и стрели с кремъчни остриета, вавилонците вече имали брадви, копия и стрели с метални накрайници.

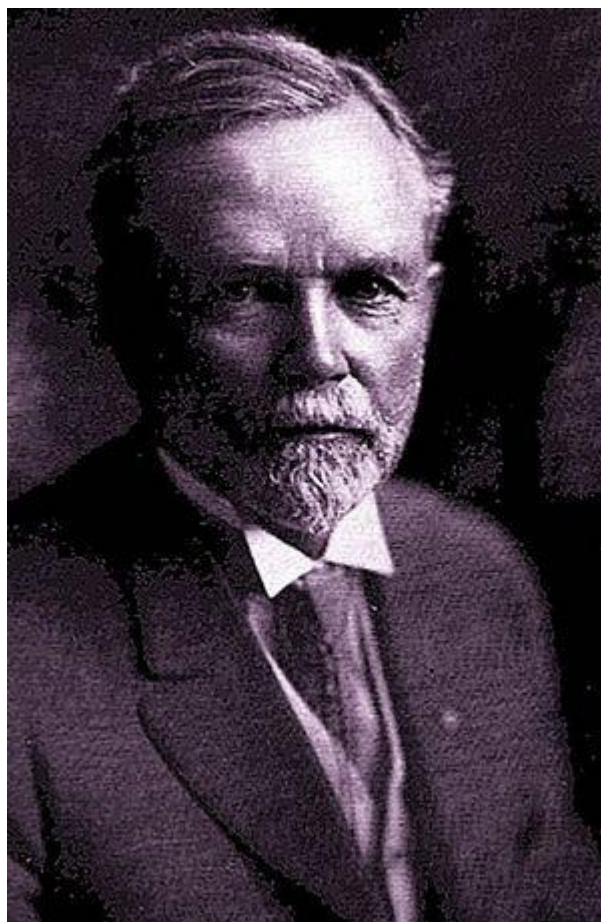
Жителите на Вавилон били умели финансисти и търговци. Ако се съди по сведенията от историческите документи, те са създали парите като платежно средство, също и полиците и актовете за собственост.

До 540 година пр. Хр. нито една вражеска армия не успяла да влезе във Вавилон, а дори, когато това се случило, стените не били разрушени. Всъщност историята за падането на града е много необичайна. Кир, един от прочутите завоеватели от онази епоха, възнамерявал да нападне Вавилон и да преодолее непревземаемите му стени. Съветниците на Набонид, тогавашния цар на Вавилон, го убедили да влезе в сражение с Кир, без да чака градът да бъде обсаден. Армията на Кир обаче сразила вавилонските воители, които побегнали. Така завоевателят влязъл в града през отворените порти, без да срещне по-нататъшна съпротива.

От този ден могъществото на Вавилон започнало да се топи и след няколко столетия той бил напълно изоставен от жителите си; ветровете и бурите изравнили величествения град със земята, от която бил съграден. След падането си Вавилон никога не възвърнал предишната си слава, но човешката цивилизация му дължи много.

През вековете внушителните храмове в древния град са се превърнали в прах, но мъдростта му остава вечна.

За автора

ДЖОРДЖ САМЮЪЛ КЛЕЙСЪН е роден в Луизиана, Мисури, през ноември 1847 г. Посещава университета в Небраска и служи в армията на Съединените щати по време на Испано-американската война. Успешен бизнесмен, той основа *Clason Map Company* в Денвър, Колорадо, и публикува първия пътен атлас на Съединените щати и Канада. През 1926 г. той издава първата от известна поредица брошури за пестеливостта и финансовия успех, като използва притчи от древен Вавилон, за да изтъкне всяка своя точка. Те са разпространени в големи количества от банки и застрахователни компании и стават познати на милиони, като най-известната от тях е „*Най-богатият човек във Вавилон*“ – притчата, от която настоящият том носи своето заглавие. Тези „вавилонски притчи“ се превръщат в съвременна вдъхновяваща класика.

Джордж С. Клейсън

НАЙ-БОГАТИЯТ ЧОВЕК ВЪВ ВАВИЛОН

10 ПРИТЧИ ЗА ПАРИТЕ

THE RICHEST MAN IN BABYLON

George S. Clason

*Copyright George S. Clason, 1926, 1930, 1931, 1932, 1936, 1937,
1940, 1946, 1947, 1954, 1955;*

All rights reserved

Джордж С. Клейсън, *автор*

Весела Прошкова, *преводач*

Skyprint, 2013

<http://4eti.me>

ISBN: 978-954-39-0088-6